

В.С.ДРОБ'ЯЗКО

**ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ:
МІЖНАРОДНІ, РЕГІОНАЛЬНІ,
НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В.С. ДРОБ'ЯЗКО

ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ:
МІЖНАРОДНІ, РЕГІОНАЛЬНІ,
НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

КИЇВ — 2008

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності АПрН України
(протокол від 30 вересня 2008 р. №6)*

УДК 347. (77+78)

В.С. Дроб'язко, кандидат філологічних наук

Охорона баз даних: міжнародні, регіональні, національні аспекти: Монографія / Дроб'язко В.С. — К.: ТОВ "Лазурит-Поліграф", 2008. — 132 с.

Рецензент:

Б.Г. Прахов — кандидат юридичних наук

Дослідження присвячене вивченню міжнародних, регіональних і національних аспектів охорони баз даних. Аналізуються передумови змін у правовій охороні баз даних, існуючі способи і перспективи правової охорони баз даних, авторсько-правова охорона баз даних, охорона баз даних *sui generis*, охорона баз даних в Україні. Значна увага приділена аналізу охорони баз даних в Європейському Союзі, а також відповідних положень національного законодавства США, Німеччини, Великобританії, Франції, скандинавських країн, Мексики, Російської Федерації. Розглянуто перспективи охорони баз даних *sui generis* в Україні. В Додатках подані міжнародні, регіональні та національні нормативні акти з охорони баз даних.

Розраховане на юристів, наукових і практичних працівників, студентів, аспірантів, викладачів, а також спеціалістів у сфері інтелектуальної власності, всіх тих, хто вивчає авторське право і суміжні права, використовує результати творчої діяльності.

ISBN

© Дроб'язко В.С., 2008
© НДІ інтелектуальної власності
АПрН України, 2008

ВСТУП

Під *базою даних* розуміють сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації, представлену в довільній формі, у тому числі в електронній, підбір і розташування якої та її упорядкування є результатом творчої праці та складові частини якої є доступними окремо одна від одної і можуть бути знайдені за допомогою пошукової системи на основі електронних (комп'ютерних) чи інших засобів.

Оригінальність баз даних полягає в їхньому компонуванні. Вибір творів або уривків із них, іншої інформації, а також методика їх подання становлять собою інтелектуальні зусилля, які ведуть до появи твору, відмінного від тих, що його складають.

Бази даних можуть бути створені на основі власної документаційної основи. У цьому разі йдеться про твори, які повною мірою охороняє авторське право. У тих випадках, коли база даних складається з текстів більш ранніх за часом документів, виникає запитання: чи слід визнавати права за тими, хто володіє такою базою даних?

Якщо більш ранні за часом тексти є творами, які охороняє авторське право, то їх не можна вводити в пам'ять комп'ютера без дозволу автора. Йдеться про фіксування твору в певній матеріальній формі на магнітному носії, тобто про метод, який дозволяє забезпечити доступ до твору невизначеному колу осіб.

Якщо тексти не охороняє авторське право, то їх можна вільно вводити в базу даних.

Разом з тим, створення бази даних вимагає значних інвестицій. Необхідно надати даним та інформації електронну форму, розробити систему управління базою даних, забезпечити контроль доступу користувачів до системи, структурувати дані, вибрати та встановити комп'ютерну програму, що дозволяє використовувати базу даних.

Навіть якщо володільцеві бази даних нема потреби звертатися за допомогою або придбавати права для введення тексту в пам'ять комп'ютера, необхідно враховувати, що створення бази даних пов'язане з інвестиціями. Останні ж

у Європейському Союзі, деяких інших країнах захищає від будь-якого несанкціонованого використання особливе право — *sui generis*. ВОІВ підготував проект Міжнародного договору про охорону баз даних *sui generis*¹.

В даній роботі зроблена спроба комплексного дослідження правової охорони баз даних. Зокрема досліджено наступні проблеми

- Передумови змін у правовій охороні баз даних;
- Існуючі способи і перспективи правової охорони баз даних;
- Авторсько-правова охорона баз даних (міжнародні норми, регіональне і національне законодавство);
- Охорона баз даних *sui generis* (перспективи міжнародної охорони, регіональне і національне законодавство);
- Охорона баз даних в Україні.

Зроблено аналіз охорони баз даних в Європейському Союзі, а також відповідних положень національного законодавства США, Німеччини, Великобританії, Франції, скандинавських країн, Мексики, Російської Федерації.

Розглянуто авторсько-правову охорону баз даних та перспективи охорони баз даних *sui generis* в Україні.

Дослідження містить також Висновки та Додатки, в яких вміщені: міжнародні норми авторсько-правової охорони баз даних; проект Договору ВОІВ про інтелектуальну власність відносно баз даних; Директива 96/9/ЄС про правову охорону баз даних; законодавство України про авторсько-правову охорону баз даних.

¹ Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — С. 163—164.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО БАЗИ ДАНИХ

1.1. Передумови змін у правовій охороні баз даних

Ще в минулому столітті часто доводилося чути, що найбільш дорогим і запитуваним ресурсом у ХХІ столітті стане інформація. В останні роки ця теза швидко втілюється в економічних відносинах. Уже нині існує світовий ринок інформації, значна частка якого припадає на країни - виробники електронної інформації. Так, на європейському ринку електронної інформації 28,5% займає Великобританія, 15,7 — Німеччина, 14,7 — Ірландія, 6,4% — Нідерланди тощо¹. Багато економічно розвинених країн намагаються змінити умови правової охорони баз даних, створених нетворчою працею — найбільш цінних масивів інформації.

Рівень технологічного розвитку постіндустріальних країн прагне до досконалості. Транспортні витрати навіть за міжконтинентальних перевезень становлять частку відсотка вартості продукції, а засоби електронної комерції зводять до мінімуму часові й фінансові затрати на здійснення угод у національній і міжнародній торгівлі. Поточне виробництво якісної продукції вже не є основною проблемою, на відміну від обсягів її збуту, які задовольнили б глобальну економіку.

За таких умов основними засобами конкурентної боротьби стають об'єкти прав інтелектуальної власності, інформаційні технології, упорядковані масиви актуальної й економічно цінної інформації.

Тематичні підбірки фактичних даних і/або творів називають в українському законодавстві "збірниками" (ст. 19 Закону України "Про авторське право і суміжні права", да-

¹ Див на сайті: <http://www.awt.nl./nl.pdf/as21.pdf>

лі — Закон про авторське право), а в законодавстві англomовних країн — "compilations". Електронні версії збірників називаються *базами даних* (ст. 1 Закону про авторське право). Словосполучення "база даних" є буквaльним перекладом англійського правового терміна "database". Обидва поняття означають масив відомостей, підбраних і упорядкованих певним чином і оброблених за допомогою комп'ютерних програм.

Бази даних — найбільш зручне джерело відомостей, оскільки вони дозволяють здійснювати швидкий пошук необхідної інформації, практично не обмежені в її обсязі, на відміну від друкованих видань, можуть бути легко і відносно дешево актуалізовані. Величезні за обсягом інформації, вони вимагають незначних інвестицій у матеріальні носії, на відміну від друкованих збірників. Інформація у базах даних міститься у цифровій формі, що легко відтворюється, розмножується, пересилається, перетворюється в багато інших форм. У базах даних використовуються гіпертекстові посилання, що дозволяють миттєво одержувати довідки, переходити до нових потрібних розділів. За допомогою локальних мереж або Інтернету база даних може бути легко надана в користування обмеженому або необмеженому колу зацікавлених осіб².

Перелічені переваги баз даних зробили їх важливим механізмом конкурентної боротьби і цінним товаром на ринку інформації. Будь-яка економічна цінність рано чи пізно набуває правового захисту. Яке ж нинішнє і майбутнє правової охорони баз даних?

1.2. Існуючі способи і перспективи правової охорони баз даних

У світовій практиці існують декілька основних способів охорони баз даних.

По-перше, бази даних майже у всьому світі охороняються *авторським правом*. Основою такої міжнародної охоро-

² Вайшнурс А. Современность и перспективы правовой охраны баз данных в России, США и Европейском Союзе // ИС. Авторское право и смежные права. — 2003. — № 11. — С. 5—20.

ни баз даних авторським правом є положення Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, п. 5 ст. 2 якої встановлює охорону збірників літературних і художніх творів незалежно від форми їх представлення. Крім того, п. 2 ст. 10 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода) також встановлює зобов'язання охороняти бази даних авторським правом.

У національних законодавствах це відображається у формі надання охорони базам даних як різновиду комп'ютеризованих збірників, тобто творів, в яких зроблена підбірка матеріалу відповідно до певних критеріїв і здійснена організація цього матеріалу певним чином для спрощеного його відтворення. Авторським правом база даних, як і будь-який інший твір, охороняється тільки у разі, якщо вона була створена творчою працею.

Специфіка більшості сучасних баз даних полягає в тому, що у їх створення і постійну актуалізацію упорядники вкладають значні інвестиції, під якими розуміються трудові, фінансові, технічні або будь-які інші затрати, проте переважно ці бази даних не мають творчого характеру і авторським правом не охороняються. Разом з тим кожний, хто цілеспрямовано працює над створенням будь-якого збірника, зацікавлений у достойній винагороді і захисті своїх економічних інтересів, і йому все одно, чи оцінює законодавство про авторське право його працю як творчу або нетворчу. Цілком закономірно, що прогалина у захисті прав упорядників нетворчих баз даних не може існувати в ситуації зростання попиту на систематизовану інформацію.

По-друге, залишивши осторонь неефективне для охорони "нетворчих" баз даних авторське право, в світовій практиці стали застосовувати *інститути контрактного права, комерційної таємниці, недобросовісної конкуренції й недобросовісного збагачення*.

По-третє, порівняно недавно в європейській практиці з'явився і самостійний інститут — *sui generis* або *особливої охорони* баз даних, який в наукових колах також називають *database right*, що буквально означає право на базу даних. Дане право забороняє використання навіть створеної нетворчою працею бази даних, її суттєвої частини або час-

тин без дозволу упорядника. Введення права на базу даних неоднозначно оцінюється суспільною думкою.

З одного боку, надання охорони "нетворчим" базам даних стимулює їх упорядників до дальшої діяльності в цій галузі, сприяє зростанню професіоналізму у сфері накопичення і систематизації суспільно корисного знання.

З іншого боку, надання гарантованих прав на винагороду в розмірі ринкової вартості відомостей неминуче призведе до подорожчання всієї продукції, виготовленої з використанням такої інформації. Негативним наслідком надання особливої охорони може стати те, що упорядники втратять інтерес до актуалізації баз даних. Якщо раніше вони повинні були весь час оновлювати відомості в базах даних, випереджаючи конкурентів у створенні більш актуальної й привабливої версії, то з одержанням права на базу даних можуть просто концентрувати свої зусилля на припиненні спроб створення конкуруючих продуктів, економлячи на трудомісткій і дорогій актуалізації.

Нарешті, надання значних прав упорядникові не повинно ущемлювати інтереси суспільства у вільному доступі до інформації, бо у разі надмірно широкого тлумачення поняття суттєвої частини бази даних упорядник може претендувати на заборону запозичення навіть незначних частин (елементів) баз даних, близьких за змістом до фактів, загальнодоступних у звичайних умовах. Відповідно упорядник повинен одержати право тільки на результат своєї праці — підбірку і організацію матеріалу, а не на використані фактичні дані. Досягнення і підтримка балансу інтересів суспільства і упорядника бази даних — специфічне завдання для кожного окремо суспільства і держави.

Так, сильні традиції в галузі свободи доступу до будь-якої незасекреченої інформації у США призвели до жорсткої боротьби навколо можливості введення *особливої охорони* баз даних. Питання про надання *особливої охорони* постійно ставиться на порядок денний протягом декількох років, але донині так і не вирішене. Проте економічний тиск інформаційної індустрії настільки великий, що конгрес США жодного разу остаточно не відкинув законопроект і можливість охорони в майбутньому нетворчих баз

даних. Очевидно, ближчим часом *sui generis* або *особлива охорона* баз даних буде введена у США на прийнятних для суспільства умовах.

Стимулом до введення *особливої охорони* баз даних є побоювання, що США стануть донором для європейської конкуруючої інформаційної індустрії, де вже нині бази даних — охоронювані об'єкти права *sui generis*, в той час як у США — тільки об'єкти авторського права.

Дійсно у світлі прийняття Європейською Радою Директиви 96/9/ЄС від 11 березня 1996 р., дебатів у США, проекту договору ВОІВ відносно баз даних міжнародна охорона баз даних *sui generis* стає найбільш ймовірною перспективою світової правової практики.

АВТОРСЬКО-ПРАВОВА ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ

2.1. Міжнародні норми

Згадана вже ст. 2 (5) *Бернської конвенції* передбачає охорону зазначених у ній збірників як таких. У ній не зазначається певна спеціальна категорія творів, до якої необхідно прирівнювати рівень їх охорони. Відповідно можна передбачити, що надаваний рівень охорони відповідає тому рівню, який в цілому надається літературним і художнім творам на підставі Бернської конвенції.

Положення ст. 2 (5) Бернської конвенції обмежує сферу застосування оригінальними збірниками літературних і художніх творів. Разом з тим це не означає, що Бернська конвенція не містить підстав для охорони оригінальних збірників інших матеріалів, наприклад просто даних. Такі підстави можна знайти в ст. 2 (1) Бернської конвенції, яка, серед іншого, містить наступне формулювання: "Термін "літературні і художні твори" охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені"¹. Оскільки перелік видів творів, який подано після зазначеного формулювання, не включає в себе баз даних, очевидно, що цей перелік не є вичерпним, і що кожний оригінальний твір у вищезазначеній галузі повинен охоронятися на підставі Конвенції. В останні роки досягнуто загального консенсусу відносно того, що збірники матеріалів, інших ніж літературні або художні твори, разом з тим підпадають під дію зазначеного положення і, отже, на них поширюється авторсько-правова охорона на підставі Бернської конвенції за умови, що їх можна розглядати як "твори", тобто у разі їх оригінальності.

¹ Бернская конвенция по охране литературных и художественных произведений. Парижский акт от 24 июля 1971 года, измененный 2 октября 1979 года. — Женева: ВОИС, 1990. — С. 8.

Таке розуміння було висловлено на четвертій сесії Комітету експертів з можливого протоколу до Бернської конвенції (Женева, 5—9 грудня 1994 р.), де при обговоренні можливості включення до такого протоколу (який став Договором ВОІВ про авторське право) прямого положення про авторсько-правову охорону оригінальних баз даних, переважна більшість делегацій дотримувалась точки зору, що такі положення мають пояснювальний характер.²

Пряме положення про охорону баз даних включено до ст. 10(2) *Угоди ТРІПС*, якою встановлено наступне: "Збірники даних або інших матеріалів як у машинозчитуваних, так і в будь-якій іншій формі, які через підбір або розташування матеріалів становлять результат інтелектуальної творчості, повинні охоронятися як такі. Така охорона, яка не поширюється на самі дані або матеріали, не повинна завдавати шкоди авторському праву на самі дані або матеріали"³.

Договір ВОІВ про авторське право містить положення про охорону авторського права на бази даних у ст. 5 ("Компіляція даних (бази даних)") і передбачає наступне: "Компіляції даних або іншої інформації в будь-якій формі, які за підбором і розташуванням змісту становлять собою результат інтелектуальної творчості, охороняються як такі. Така охорона не поширюється на самі дані або інформацію і не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних або інформації, яка міститься в компіляції"⁴. Дипломатична конференція, на якій прийнято Договір ВОІВ про авторське право, прийняла консенсусом наступну узгоджену заяву: "Обсяг охорони для компіляцій даних (баз даних) на підставі статті 5 цього Договору спільно зі статтею 2, узгоджується зі статтею 2 Бернської конвенції і на паритетних началах з відповідними положеннями *Угоди ТРІПС*". Стаття 2 "Сфера авторсько-правової охорони" Договору ВОІВ про авторське право, на яку зроблено посилан-

² Документ ВОІВ ВСП/СЕ/IV/3, пункт 46

³ Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности. — Програма ТАСИС — интеллектуальная собственность. — с.6.

⁴ Договор ВОИС по авторскому праву и Согласованные заявления в отношении Договора ВОИС по авторскому праву, приняты Дипломатической конференцией 20 декабря 1996 г. — ВОИС, Женева, 2000. — С. 5.

ня в узгодженій заяві, передбачає наступне: "Авторсько-правова охорона поширюється на форму вираження, а не на ідеї, процеси, методи функціонування або математичні концепції як такі"⁵.

2.2. Регіональне законодавство

Рішення № 351 *Картахенської угоди*, що містить загальні положення з авторського права і суміжних прав, було прийняте 17 грудня 1993 р. Болівією, Колумбією, Еквадором, Перу і Венесуелою і набуло чинності 21 грудня 1993 р.

Стаття 4 Рішення №351 містить примірний перелік творів, які країни-члени зобов'язані охороняти. Пункт II зазначеного переліку містить наступне формулювання: "антології або компіляції вибраних творів, а також бази даних, які через підбір і розташування їх змісту становлять собою персональні творіння". Це питання доповнюється у ст. 28, яка містить наступне формулювання: "Таким чином, бази даних підлягають охороні, оскільки підбір і розташування їх змісту становить собою результат інтелектуальної творчості. Надавана охорона не поширюється на зібрані дані або інформацію і не зачіпає будь-які права, що відносяться до творів або матеріалів, які містяться в зазначеній базі даних"⁶.

Права, надавані даним рішенням відносно баз даних, включають у себе немайнові права (ст. 11) і права на відтворення, сповіщення для загального відома, розповсюдження копій, імпорту недозволених копій і переклад, аранжування або іншу переробку твору (ст. 13). В цьому розумінні Рішення не відрізняє бази даних від інших видів творів. Це уточнюється ст. 15, яка розкриває зміст права на сповіщення для загального відома, в тому розумінні, що право також включає: "публічний доступ до комп'ютерних баз даних за допомогою засобів зв'язку, якщо зазначені бази даних включають у себе або містять охоронювані твори".

⁵ Договір ВОИС по авторському праву и Согласованные заявления в отношении Договора ВОИС по авторскому праву, приняты Дипломатической конференцией 20 декабря 1996 г. — ВОИС, Женева, 2000. — С. 6

⁶ Документ ВОІВ ДВ/ІМ/2, 30 июня 1897 г.

Крім того, Рішення містить перехідне положення, що спеціально відноситься, крім іншого, до баз даних, відповідно до якого вони користуються авторсько-правовою охороною, навіть якщо вони були створені до моменту набуття чинності Рішенням.

Угода НАФТА (Північноамериканська угода про вільну торгівлю між урядом Канади, урядом Сполучених Мексиканських Штатів і урядом Сполучених Штатів Америки) була укладена 8 грудня 1993 р. і набула чинності 1 січня 1994 р.

Ст. 1705 (1) Угоди НАФТА зобов'язує сторони охороняти твори, що підпадають під дію ст. 2 Бернської конвенції, "включаючи будь-які інші твори, які втілюють оригінальне вираження в розумінні зазначеної Конвенції". В положенні додається, що це включає, серед іншого, "компіляції даних або інших матеріалів як у машинозчитуваних, так і в будь-якій іншій формі, які через підбір або розташування їх змісту становлять собою результати інтелектуальної творчості, повинні охоронятися як такі"⁷.

Відносно прав на твори, ст. 1702 (2) спирається на права, надавані на підставі Бернської конвенції. Конкретних положень про права відносно баз даних не міститься.

Директива 96/9/ЄС Європейського парламенту і Ради від 11 березня 1996 р. про правову охорону баз даних має зобов'язальну силу для країн-членів Європейського Союзу, які повинні були ввести в дію її положення до своїх національних законодавств до 1 січня 1998 р. Положення Директиви також застосовуються в країнах Європейського економічного простору, який включає, крім країн Європейського Союзу, Ісландію, Ліхтенштейн і Норвегію.

Директива містить у главі II (статті 3-6) ряд конкретних положень відносно охорони авторського права на бази даних. Додаткові положення стосовно як баз даних, які одержують охорону на підставі авторського права, так і баз да-

⁷ Документ ВОИВ ДВ/ІМ/ 2, 30 июня 1897 г.

них, які одержують спеціальну охорону — *sui generis*, містяться у главах I і IV Директиви (статті 1 і 2, а також 12-17).

Ст. 1 (1) Директиви про бази даних стверджує, що в ній встановлюється правова охорона баз даних "у будь-якій формі". Це питання уточнюється у пункті 14 преамбули, де мовиться про "необхідне поширення охорони, яка надається цією Директивою, на електронні бази даних"⁸. Додаткові пояснення подані у ст. 1 (2), де термін "база даних" визначається як "збірник самостійних творів, даних або інших матеріалів, розміщених в систематичному або методичному порядку і доступних в індивідуальному порядку через електронні або інші засоби" [720]. На додаток до цього визначення ст. 1 (3) зазначає, що охорона, передбачена цією Директивою, не стосується комп'ютерних програм, які застосовуються для виготовлення або функціонування баз даних, доступних за допомогою електронних засобів, а пункт 20 преамбули зазначає, що передбачена цією Директивою охорона може стосуватися також елементів, необхідних для функціонування або користування деякими з баз даних, наприклад, тезаурусом або системами індексацій. Це визначення додатково розглядається у пункті 21 преамбули, який уточнює, що умова про розміщення в систематичному або методичному порядку змісту бази даних не вимагає його фізичного збереження організованим способом. Крім того, у пункті 22 преамбули уточнюється, що термін "електронна база даних" в розумінні цієї Директиви також включає в себе такі засоби, як CD-ROM і CD.

У ст. 3 (1) Директиви, спеціально присвяченій охороні авторського права на бази даних, зазначається, що "відповідно до цієї Директиви, бази даних, які за відбором або розміщенням матеріалів утворюють творчий результат інтелектуальної діяльності автора, як такі охороняються авторським правом. Жодний інший критерій не може бути застосований для вирішення питання, чи підпадають бази даних під таку охорону" [721]. У пункті 15 преамбули додано, що авторсько-правова охорона повинна поширю-

⁸ Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України. — К.: Видавничий дім "Слово", 2006. — С. 720, 717. (Далі посилання на це видання подані в тексті зазначенням сторінок у дужках)

ватися на організацію баз даних, а в пункті 16 преамбули відносно критерію оригінальності мовиться, що, зокрема, не повинні застосовуватися естетичні чи якісні критерії. Додаткові пояснення дані в пункті 19 преамбули, відповідно до яких, як правило, компіляції різних записів музичних виконань на компакт-дисках не відповідають умовам для одержання авторсько-правової охорони в якості компіляції.

У ст. 3 (2) Директиви встановлено, що охорона авторського права на бази даних, передбачена Директивою, "не стосується їхнього змісту, і вона діє нарівні з існуючими правами, що стосуються змісту цих баз". [721]. Це уточнюється частково пунктом 15 преамбули, де, серед іншого, мовиться, що охорона повинна поширюватися на організацію баз даних, і частково пунктом 18 преамбули, де зазначається, що Директива "не обмежує свободу авторів вирішувати, чи дозволять вони і яким способом включати їхні твори до будь-якої бази даних, зокрема, чи є цей дозвіл виключним чи ні". Більше того, пункт 26 преамбули містить наступне формулювання: "Оскільки твори, які охороняються авторським правом, і об'єкти, що охороняються суміжними правами, які включаються до бази даних, залишаються під охороною відповідних виключних прав і не можуть бути включені до певної бази даних або вилучені з цієї бази даних без дозволу правоволодільця або його правонаступників", а пункт 27 преамбули сформульовано наступним чином: "Авторські права на твори і суміжні права на інші об'єкти включені, таким чином, до бази даних, жодним чином не зачіпаються існуванням окремого права щодо вибору або розміщення цих творів та інших об'єктів у базі даних" [717].

Питання авторства відносно баз даних розглянуто в ст. 4 Директиви про бази даних, де в пункті 1 встановлено, що "автором бази даних є фізична особа або група фізичних осіб, які створили цю базу, або, у разі, коли законодавство держави-члена це допускає, юридична особа, яка розглядається цим законодавством як правоволоділець" [721]. Пункти 2 і 3 містять конкретні положення відносно колективних творів і баз даних, створених спільно групою фізичних осіб. Питання правоволодіння в тих випадках,

коли бази даних створюються авторами, які працюють за наймом, у Директиві не розглядається. Пункт 29 преамбули пояснює, що це питання залишається на розсуд держав-членів. Таким чином, ніщо в зазначеній Директиві не забороняє державам-членам передбачити в своєму законодавстві, що у разі створення бази даних службовцем під час виконання своїх обов'язків або на підставі вказівок, даних його роботодавцем, останній матиме виключні права на використання всіх майнових прав на базу даних, якщо інше не передбачено договором найму (пункт 29 преамбули). Відносно немайнових прав фізичної особи, яка створила базу даних, пункт 28 преамбули містить посилання на національне законодавство держав-членів і на Бернську конвенцію, а також зазначає, що такі майнові права залишаються за межами дії цієї Директиви.

Ст. 5 Директиви передбачає, що автори баз даних, які охороняються на підставі авторського права, мають виключне право здійснювати або дозволяти: (а) тимчасове або постійне відтворення цілком або частково будь-яким способом і в будь-якій формі; (b) переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку; (c) будь-яку форму публічного розповсюдження бази або її копій. Перший продаж бази даних у Співтоваристві правоволодільцем або за його згодою вичерпує право контролю повторного продажу цієї копії у Співтоваристві; (d) будь-яке сповіщення, виставлення або публічний показ; (e) будь-яке відтворення, розповсюдження, виставлення і публічний показ результатів дій, зазначених у пункті (b). Обсяг деяких таких прав уточнюється у пункті 33 преамбули, який має наступне формулювання: "питання вичерпання дії права розповсюдження не виникає у разі баз даних з електронним доступом, які стосуються сфери надання послуг; це стосується також матеріальної копії такої бази, зробленої користувачем цієї послуги за згодою правоволодільця; на відміну від випадку CD-ROM або CD, де інтелектуальна власність включена до матеріального носія, а саме до товару, кожна послуга з електронним доступом становить собою насправді дію, на яку повинен бути одержаний дозвіл, в тій мірі, в якій це передбачено авторським правом" [718].

Винятки з цих прав встановлені ст. 6. Пункт 1, в якому розглянуті питання доступу до змісту бази даних та його використання, містить наступне формулювання: "Законний користувач бази даних або її копії може здійснювати всі дії, зазначені в статті 5, необхідні для доступу до змісту бази даних і до її нормального використання самим користувачем, без дозволу автора бази. В міру того, як законний користувач одержує дозвіл на використання тільки частини бази даних, це положення стосується тільки цієї частини" [721]. У пункті 34 преамбули зазначено, що це застосовується тільки в тих випадках, коли праволоділець вирішує надати копію бази даних користувачеві як шляхом надання послуги в режимі реального часу, так і за допомогою інших засобів розповсюдження. Далі мовиться, що законний користувач "повинен мати можливість доступу до бази даних і користуватися нею з тією метою і так, як це зумовлено ліцензійною угодою, укладеною з праволодільцем, навіть якщо доступ і використання викликають необхідність вчинення дій, які в принципі підлягають обмеженням" [718]. Ст. 15 передбачає, що будь-яке положення договору, яке суперечить статтям 6 (1) і 8, вважається юридично неспроможним.

Інші конкретні винятки з прав передбачаються ст. 6 (2), яка дозволяє національному законодавству обмеження відносно: (а) відтворення для власних потреб окремої особи неелектронних баз даних; (b) використання тільки з метою ілюстрації в процесі навчання або за проведення наукових досліджень, в тій мірі, в якій це виправдовується некомерційним характером поставлених завдань; (с) використання в інтересах суспільної безпеки або з метою здійснення адміністративного чи судового процесу; (d) винятки з авторського права, які традиційно передбачалися національним законодавством, не обмежуючи при цьому підпункти (а), (b) і (с). У пункті 3 зазначеної статті підкреслено, що відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, ця стаття не може бути витлумачена як така, що завдає несправедливої шкоди законним інтересам праволодільца або нормативному використанню бази даних [721]. Певні пояснення зазна-

ченим положенням дані, серед іншого, в пункті 36 преамбули, де мовиться, що поняття "наукові дослідження" в розумінні Директиви включають як природничі, так і гуманітарні науки, і в пункті 37 преамбули, де зазначається, що ст. 10(1) Бернської конвенції (про цитати) не зачіпається положеннями Директиви.

2.3. Національне законодавство

2.3.1. Загальні положення

Розгляд національного законодавства про авторське право свідчить, що більшість законів про авторське, а вірніше практично всі такі закони, включають правові положення про авторсько-правову охорону збірників літературних і художніх творів. Слід відзначити, що відсутність прямих положень не обов'язково призводить до того, що такі збірники творів не охороняються, оскільки це може впливати з тлумачення інших положень, зокрема, загальних положень про належну охорону творів.

Також очевидно, що якщо національний закон не містить положень про авторсько-правову охорону збірників або компіляцій матеріалів, інших ніж твори, це не може автоматично означати, що такі збірники або компіляції взагалі не користуються будь-якою авторсько-правовою охороною. Такі справи, зокрема, але не виключно в країнах — учасницях Бернської конвенції, оскільки такі країни зобов'язані надавати охорону творам на підставі положень ст. 2 (1) Бернської конвенції. Відповідно це положення повинно застосовуватися до національного законодавства цих країн.

Конкретні положення відносно авторсько-правової охорони збірників або компіляцій матеріалів інших, ніж твори, таких як бази даних, існують в законах ряду країн, зокрема України. В деяких країнах загальні формулювання положень про охорону збірників або компіляцій, або положень, що перераховують види охоронюваних творів, сформульовані настільки широко, що вони можуть тлумачитися як такі, що включають у себе також і бази даних,

оскільки згадуються компіляції або збірники у цілому без вказівки на компіляції або збірники творів.

Більшість законів у країнах, які забезпечують авторсько-правову охорону збірників або компіляцій, вказують на те, що така охорона поширюється тільки на оригінальні збірники. Формулювання такої вимоги відрізняються одне від одного, проте в основному загальна тенденція полягає у тому, щоб слідувати повністю або з невеликими змінами формулюванню ст. 2 (1) Бернської конвенції про те, що для одержання охорони такі збірники повинні становити собою "за відбором і розташуванням матеріалів результат інтелектуальної творчості".

Деякі закони встановлюють додаткові критерії, окрім вищезазначених (тобто підбір і розташування), такі як узгодженість змісту (Єгипет, Перу, Словенія і Сполучені Штати Америки), склад (Польща), або метод представлення матеріалу (Боснія і Герцеговина, Хорватія).

Національні закони деяких інших держав вводять більш загальні критерії, наприклад, компіляція повинна бути творінням розуму (Франція), оригінальним інтелектуальним творінням (Австрія), персональним і оригінальним творінням (Еквадор) або самодостатнім творінням (Святий Престол та Італія), мати творчий характер або будь-яку іншу персональну характеристику (Бахрейн, Вірменія, Емірати і Судан), або бути результатом незалежних зусиль (Гана), або не бути імітацією твору іншої особи (Таїланд).

Ряд країн не вказує якихось конкретних критеріїв за винятком критеріїв, зазвичай застосованих відповідно до закону про авторське право, тобто компіляції або збірники повинні бути творами.

Аналіз загальної концепції "твору", а також пов'язаних з ним концепцій, таких як "оригінальність", "творчий характер", "незалежні зусилля", "персональні зусилля", є необхідним, для того щоб з більшою точністю встановити, які збірники і компіляції охороняються авторським правом на підставі різних національних законів. Проте такий аналіз не може бути заснований виключно на одних текстах законів, оскільки повне значення таких концепцій визначається судовою практикою кожної країни. Відомо, що

країни — члени Бернської конвенції мають повну свободу щодо встановлення точного рівня оригінальності, необхідного для того, щоб твір розглядався як такий, і можна сказати в цілому, що національні закони країни, які слідуєть положенням загального права, мають тенденцію встановлювати нижчий рівень оригінальності, порівняно з країнами, які слідуєть традиціям цивільного права⁹.

⁹ Меморандум Международного бюро "Существующее национальное и региональное законодательство в области интеллектуальной собственности". — Документ ВОИС ДВ/ІМ/ 2 от 30 июня 1997 г. — С. 3-10.

3.1. Перспективи міжнародної охорони

Міжнародних норм охорони баз даних sui generis не існує. Які ж перспективи встановлення таких норм?

На розгляд Дипломатичної конференції з деяких питань авторського права і суміжних прав, яка відбулася в Женеві 2-20 грудня 1996 року, Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) було подано документ CRNR/DC/6 від 30 серпня 1996 року, який включав *"Проект Договору про інтелектуальну власність щодо баз даних"*. Проект містив 13 статей, яким передувала преамбула.

Пропонований Договір доповнює існуючі договори в галузі інтелектуальної власності. Тому вираз "інтелектуальна власність" включено до заголовку пропонованого Договору. Договір поширює охорону на бази даних, які відповідають умовам надання охорони, відповідно до Договору. Вираз "база даних" включено до заголовку без подальшого розкриття.

Перший пункт преамбули визначає основну мету договірних сторін при укладенні Договору: "активізувати і заохочувати виробництво, розповсюдження і міжнародну торгівлю базами даних".

До другого пункту внесені основні причини, які обумовлюють вищезазначену мету: "бази даних є життєво важливим елементом розвитку глобальної інформаційної інфраструктури і важливим інструментом сприяння економічному, культурному і технічному розвитку".

В третьому пункті зазначені основні причини, через які договірні сторони вважають за необхідне охороняти бази даних як інтелектуальну власність: "упорядкування баз даних вимагає вкладення значних інтелектуальних, технічних і фінансових ресурсів, але такі бази можуть бути скопі-

йовані або можуть стати доступними за незначних затрат, які становлять лише незначну частину затрат. необхідних для їх створення як незалежних об'єктів".

У четвертому пункті визначено засоби досягнення договірними сторонами зазначеної мети, а саме: встановлення нової форми охорони, яка шляхом відшкодування внеску в розробку баз даних заохочує здійснення внеску в цю галузь.

У п'ятому пункті підкреслюється принцип, відповідно до якого пропонуваній Договір не порушує інші форми охорони інтелектуальної власності на міжнародному рівні. Оскільки багато баз даних уже охороняються як літературні і художні твори відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, зроблене спеціальне посилання на цю Конвенцію. Положення пропонуваного Договору не зачіпають охорону, існуючу відповідно до чинних договорів відносно володільців прав інтелектуальної власності, включаючи авторів, виконавців, виробників фонограм і організації мовлення.

Стаття 1 визначає обсяг охорони, пропонуваній Договором. Вона передбачає, що договірні сторони повинні охороняти бази даних, які становлять собою суттєвий внесок.

Виробництво і розповсюдження баз даних стає все більш активною і широкою галуззю економічної діяльності, яка швидко розвивається у всьому світі. Виробництво і розповсюдження баз даних може розглядатися як "ключова галузь" у рамках інформаційної індустрії, і можна очікувати, що ця галузь стане основним джерелом зайнятості. Розвиток ключової галузі має прямий і опосередкований вплив на розвиток інформаційної інфраструктури на національному і міжнародному рівнях. У цьому зв'язку промисловість з виробництва баз даних відіграє важливу роль, сприяючи розвитку нових галузей промисловості і робочих місць.

Виробництво і розповсюдження баз даних вимагає значних капіталовкладень. У той же час точні копії баз даних або їх суттєвих частин можуть бути виготовлені практично без будь-яких затрат. Широке використання цифрової записувальної технології піддає упорядників баз даних ризику копіювання змісту їхніх баз даних та їх електронного перегрупування без відповідного дозволу для того, щоб ви-

готовити аналогічні конкуруючі бази даних або бази даних з ідентичним змістом.

Недозволене вилучення і копіювання баз даних має серйозні наслідки для економіки виробництва баз даних. Охорона від недозволеного копіювання та інших видів недозволеного використання забезпечується через авторсько-правову систему. Відповідно до переважної точки зору значна частина існуючих баз даних може охоронятися авторським правом. Умовою надання такої охорони є відповідність бази даних певним умовам авторсько-правової охорони, тобто вона повинна бути результатом власних творчих інтелектуальних зусиль автора і володіти певним рівнем оригінальності. Проте стало очевидним, що авторське право не надає достатньої охорони. Багато цінних баз даних не підпадають під критерії охорони відповідно до авторського права. В деяких країнах певні спеціальні форми охорони інтелектуальної власності або вже застосовуються до баз даних, або розробляються. В деяких інших країнах авторське право забезпечує всю необхідну охорону на бази даних. Такі національні або регіональні рішення все ж залишаються недостатніми. В мережевому комп'ютерному середовищі глобальної інформаційної інфраструктури ринок баз даних є дійсно міжнародним і не дотримується національних кордонів.

У всіх країнах здійснення постійного внеску є суттєвим фактором вдосконалення і підвищення якості баз даних. Такий внесок не буде здійснюватися, допоки не буде встановлений стабільний і однаковий режим правової охорони прав упорядників баз даних.

Пропонований Договір є спробою захистити упорядників баз даних від незаконного присвоєння плодів їх фінансового і професійного внеску у збір, перевірку і представлення змісту баз даних. Це досягається шляхом пропозиції охорони, що поширюється повністю або частково на суттєві частини баз даних, від певних дій користувача або конкурента на період, обмежений строком дії права. Внесок може складатися із фінансових або людських ресурсів, або з обох видів таких ресурсів.

Пункт 1 ст. 1 ідентифікує охоронювані об'єкти і встановлює загальні умови надання охорони. Охоронюваними об'єктами є бази даних. Умовою надання охорони є наявність суттєвого внеску, здійсненого у складання бази.

Пункт 2 чітко зазначає, що охорона на базу даних надається незалежно від форми або засобу, в яких вони втілені. Така охорона поширюється на бази даних, втілені в електронній і неелектронній формі. Це формулювання охоплює всі форми або носії, які відомі або розробляються. Пункт 2 також чітко формулює, що охорона поширюється на бази даних незалежно від наявності чи відсутності факту доведення бази даних до загального відома. Це означає, що бази даних, які доведені до загального відома з комерційною метою або іншим чином, а також бази даних, які знаходяться у виключному володінні й під контролем їх упорядників, користуються охороною на рівних підставах.

У пункті 3 виражений принцип, згідно з яким охорона, надавана пропонованим договором, не залежить від будь-якої іншої форми охорони. Тобто, зазначений Договір пропонує кумулятивну форму охорони шляхом прив'язки різних прав до бази даних або її змісту. Пропонована нова охорона не замінює будь-яку з існуючих форм охорони, які застосовуються до баз даних або їх змісту.

Пункт 4 передбачає, що охорона не поширюється на комп'ютерні програми як такі. Комп'ютерна програма є набором програмних команд, які можуть змусити комп'ютер виконувати певні дії або досягати певних результатів. Комп'ютерна програма може включати підбірку даних або іншої інформації, які не є частиною зазначеного набору команд, що становить оперативну основу комп'ютерної програми. Відповідно до пропонованого Договору такі бази даних, втілені в комп'ютерні програми, охороняються як і будь-які інші бази даних.

Стаття 2 Договору містить визначення ключових термінів, використовуваних у пропонованому Договорі.

Підпункт (i) визначає термін "бази даних". Цей термін повинен розумітися як такий, що включає підбірки літературних, музичних або аудіовізуальних чи будь-яких інших видів творів, чи підбірки іншої інформації, такої як текс-

ти, звуки, зображення, числа, факти або дані. що представляють будь-які інші матеріали або зміст. Крім багатьох видів творів та інших інформаційних матеріалів, бази даних можуть містити підбірки виражень фольклору.

В базі даних твори або інші матеріали скомпоновані відповідно до певної системи або методу, і до кожного з цих творів або матеріалів може бути здійснений індивідуальний доступ за допомогою електронних або інших засобів. Компонування інформації може бути виражене в адресах або покажчиках інформації, які дозволяють здійснювати прямий доступ до будь-якої інформації відповідно до певної системи або методу. Вимога, відповідно до якої зміст бази даних повинен включати незалежні твори, дані або іншу інформацію, і щоб до елементів бази даних міг здійснюватися індивідуальний доступ, виключає з визначення бази даних і охорони, надаваної відповідно до пропонованого Договору, будь-який запис аудіовізуального, кінематографічного, літературного або музичного твору.

Термін "підбірка" використаний у визначенні терміна "база даних", в той час як термін "компіляція" використаний у статті 10.2 Угоди ТРІПС відносно авторсько-правової охорони баз даних. Термін "підбірки" ("збірники") використаний у статті 2 (5) Бернської конвенції при визначенні авторсько-правової охорони, надаваної на збірки творів і у статті 5 проекту Договору ВОІВ про авторське право. Пропонований Договір не ставить за мету провести розмежування між цими двома термінами. Порівняно з Бернською конвенцією пропонований Договір швидше вводить деякі додаткові умови охорони, усуваючи інші.

У підпункті (ii) міститься визначення терміна "вилучення" як такого, що означає постійне або тимчасове перенесення всього або значної частини змісту бази даних на інший засіб, будь-яким способом і в будь-якій формі. Дія з вилучення становить собою перенесення матеріалу на інший засіб, оригінальний матеріал на засобі, в якому втілена база даних, залишається на цьому засобі. В цьому розумінні термін "вилучення" є синонімом терміна "копіювання" або "відтворення". Вираз "інший засіб" не містить посилання на певний особливий засіб. Перенесення на такий же або

якийсь інший тип засобу, пристрою або приладу, здатного записувати перенесений матеріал, є перенесенням у розумінні цього положення. Наявне в цьому положенні посилення на "будь-яким способом" або "в будь-якій формі" означає всі способи і форми, відомі нині або які з'являться пізніше.

Відповідно до *підпункту (iii)* "упорядник бази даних" означає фізичну або юридичну особу(особи), які контролюють і відповідають за суттєвий внесок у складання бази даних. Вираз "які контролюють і відповідають за суттєвий внесок" має за мету виключити можливість, коли охорона відповідно до пропонованого Договору, могла б тривати для співробітників, які виконують завдання, необхідні для виробництва бази даних. Права і охорона тривають для їх наймача навіть у тому разі, коли таким є компанія, підприємство або інша організація, яка здійснює внесок. Аналогічно це визначення виключає субпідрядників, які можуть бути найняті для виконання таких завдань. Як термін "автор" у Бернській конвенції співвідноситься з правонаступниками автора, так і термін "упорядник бази даних" співвідноситься з правонаступниками упорядника бази даних. правонаступники упорядника бази даних користуються охороною в повному обсязі, відповідно до пропонованого Договору.

У *підпункті (iv)* міститься визначення терміна "суттєвий внесок". Внесок може бути у формі інтелектуальних, фінансових, технічних або інших ресурсів, необхідних для виробництва бази даних. На додаток до "роботи в поті чола" інтелектуальні ресурси можуть полягати у внеску у вигляді ідей, нововведень або зусиль, які підвищують якість продукту. Проте охорона баз даних не залежить від інновацій або якості, сам собою внесок уже є достатнім. Той факт, що основною вимогою надання охорони є здійснення внеску, все ж не зменшує цінності пропонованої системи охорони, оскільки вона також заохочує новаторство і працезатрати при виробництві баз даних. Внесок повинен бути достатнім або "суттєвим", щоб база даних підпадала під охорону. Вимога значимості охарактеризована у виразі "значний у якісному і кількісному відношенні". Цей вираз

необхідно розуміти як такий, що означає в якісному, кількісному або в обох відношеннях. Оцінка значимості повинна бути заснована на об'єктивних критеріях. За виникнення будь-яких спорів на упорядника бази даних покладається тягар доказу необхідного внеску.

Діяльність, перерахована в статті 1(1), яка може бути внеском, — це збір, компонування, перевірка, систематизація або представлення бази даних. Практично, це саме ті кроки, які при виробництві бази даних найбільше пов'язані зі суттєвим внеском. Суттєвий внесок у будь-якому з видів переліченої діяльності відповідатиме вимогам надання охорони. Загально визнано, що "збір" і "компонування" часто взаємозв'язані, а "систематизація" і "представлення" змісту можуть здійснюватися одночасно. Будь-яка перевірка або переперевірка розглядається як "перевірка" в розумінні статті 1 (1).

У підпункті (v) міститься визначення терміна "значна частина". Значимість будь-якої частини бази даних оцінюється за значенням бази даних. Ця оцінка повинна здійснюватися із врахуванням якісних і кількісних аспектів цієї частини, хоча жоден із цих аспектів не є більш важливим порівняно з іншим. Вираз "значний у кількісному і якісному відношенні" повинен розумітися як такий, що означає одне з двох, або обидва поняття. Цінність бази даних пов'язана з її комерційною цінністю. Ця цінність складається з одного боку, із прямого внеску в базу даних, і, з іншого боку, ринкової вартості або очікуваної ринкової вартості бази даних. Ця оцінка може також зважати на падіння ринкової вартості, яке може мати місце в результаті використання частини бази даних, включаючи додатковий ризик у зв'язку з тим, що внесок у розвиток бази даних не буде відшкодований. Це може також включати оцінку такої ситуації, за якої новий продукт з використанням частини бази даних міг би бути комерційним заміником оригінальної бази даних, зменшуючи тим самим для неї ринок збуту.

Відповідно до підпункту (v) "значна частина" означає будь-яку частину бази даних, "включаючи накопичення невеликих частин". Практично, повторення або систематичне

використання невеликих частин змісту бази даних може мати таку ж дію, що й одержання або використання великої чи значної частини бази даних. Метою цього положення є забезпечення ефективної дії права і запобігання незаконного присвоєння.

У підпункті (vi) подано визначення терміна "використання". Використання є широкою концепцією, яка охоплює всі форми доведення до загального відома всього або значної частини змісту бази даних. Воно включає матеріальне і нематеріальне розповсюдження і передачу, включаючи розповсюдження фізичних примірників і всіх форм передачі по проводах або засобами безпроводового зв'язку. Використання охоплює доведення бази даних до загального відома як у режимі он-лайн, так і "місцевими" засобами: воно включає інтерактивні, здійснювані в режимі он-лайн операції за запитом, коли представники публіки мають доступ до бази даних з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, і воно також включає такі місцеві засоби, як показ, "програвання", демонстрацію або інші способи, що дозволяють робити зміст бази даних (такі, як, наприклад, CD-ROM-диски) придатними для сприйняття публікою, навіть за відсутності процесу передачі. Ефірне мовлення і передачі по кабелю, за передплатою або іншим способом можуть також бути використанням бази даних.

У цьому положенні використано термін "публіка". Це зроблено з метою проведення розмежування між значним використанням і несуттєвим сповіщенням між приватними сторонами. Використання включає доведення до загального відома будь-яким способом. Жоден перелік прикладів у цьому зв'язку не може бути вичерпним. Вираз "будь-яким способом" включає всі способи, відомі нині або розроблені пізніше. База даних може бути доведена до загального відома за відсутності будь-якої прямої або опосередкованої комерційної вигоди чи фінансового прибутку.

Пункт 1 ст. 3 містить найбільш важливе положення, що виражає суть пропонованого Договору. Він надає упорядникові бази даних право дозволяти або забороняти відповідні дії: добування і використання. Це право за своїм характе-

ром є виключним. Зміст цього положення значною мірою вже зумовлений визначеннями термінів "добування", "значна частина" і "використання", даними у статті 2.

Надавана охорона не перешкоджає будь-якій особі в проведенні незалежного відбору, компонування або компіляції творів, даних або інформації з будь-яких джерел, крім охоронюваної бази даних.

Право на використання, надаване упорядникові бази даних відповідно до визначення терміну "використання", покриває доведення повністю або частково змісту бази даних для загального відома, серед іншого, шляхом розповсюдження примірників. Пункт (2) дозволяє договірним сторонам передбачати вичерпання права на розповсюдження на національному рівні.

Пункт 1 ст. 4 визначає первинного володільця прав, надаваних за цим Договором. Вираз "упорядник бази даних" використовується в однині в багатьох положеннях пропонованого Договору. Цей вираз повинен розумітися як такий, що включає множину у всіх випадках, коли упорядниками баз даних є декілька осіб. Коли права на базу даних належать декільком упорядникам, вони володіють ними спільно і для одержання або використання значної частини бази даних необхідний дозвіл кожного правоволодільця. Аналогічно. за наявності спільного правоволодіння правами на базу даних згода кожного правоволодільця необхідна для відступлення, передачі або ліцензування бази даних.

У пункті 2 передбачено, що права відповідно до пропонованого Договору можуть вільно передаватися. Жодні обмеження не застосовуються відносно такої свободи укладення відповідних контрактів. Національні законодавства можуть пред'являти певні загальні вимоги у зв'язку з укладенням таких контрактів, як наприклад, вимога складання контракту у вигляді письмового документу. Подібні вимоги можуть також застосовуватися у зв'язку з контрактами відносно прав на бази даних.

Одержувач прав відповідно до пункту 2 може в повному обсязі користуватися такою ж охороною, що й первинний упорядник бази даних. Упорядник бази даних може передавати всі наявні в нього права на базу даних.

Відповідно до пункту 1 ст. 5 договірні сторони у своєму національному законодавстві можуть передбачити обмеження або винятки з прав, передбачених цим Договором. Ця свобода обмежена критеріями, які були первинно введені ст. 9 (2) Бернської конвенції. По-перше, ці критерії дозволяють робити винятки тільки в певних особливих випадках. По-друге, такі винятки за жодних обставин не можуть вступати в протиріччя з нормальним використанням бази даних і, по-третє, такі винятки не можуть необґрунтовано обмежувати законні інтереси, включаючи економічні інтереси, праволодільця. Положення пункту 1 допускають обмеження як відносно прав на одержання, так і прав на використання.

У пункті 2 міститься особливе право, що дозволяє національному законодавству визначати можливість і способи охорони баз даних, складених урядовими установами або їх співробітниками чи службовцями.

Права і винятки в пропонованому Договорі є нормами мінімальної охорони. Ст. 5 не заважає національним законодавствам вводити більш суворі і вузькі правила відносно винятків. Так, договірна сторона може ввести в дію національне законодавство, яке включає будь-яке обмеження права на одержання змісту бази даних в електронній формі для особистих потреб.

Відповідно до пункту 1 ст. 6 право на охорону надається громадянам договірних сторін. Відповідно до положень ст. 7(4) упорядники баз даних, які мають звичайне місце проживання в договірній стороні, прирівнюються до громадян цієї договірної сторони.

З посиланням на положення пункту 1 у пункті 2 міститься положення, яке встановлює такий же принцип на користь компаній, фірм та інших юридичних осіб, що мають певні зв'язки з договірною стороною. Вираз "компанії, фірми та інші юридичні особи" вживається з метою охоплення всіх компаній, фірм, корпорацій, союзів, асоціацій, некомерційних установ та інших юридичних осіб.

Охорона надається особам, ідентифікованим у пунктах 1 і 2, якщо вони відповідають критеріям, встановленим у цих положеннях, в період упорядкування бази даних, яким є момент, на який база даних відповідає вимогам ст. 1 (1).

Стаття 7 містить правила відносно національного режиму і незалежності охорони. Ці положення дуже близькі відповідним положенням ст. 5 Бернської конвенції. Відповідно до формулювання ст. 6 ці правила відсилають до договірної сторони, громадянином якої є упорядник бази даних, в той час як Бернська конвенція відсилає до країни походження, визначення якої міститься в Конвенції.

Пропонуються, щоб до прав, надаваних у пропонованому Договорі, застосовувався загальний і необмежений національний режим. У пункті 1 викладений основоположний принцип національного режиму, який змодельовано на підставі ст. 5 (1) Бернської конвенції. Пункт 1 гарантує всі права, які надаються цим Договором, аналогічно до вищезазначеного положення Бернської конвенції.

У пункті 2 міститься правило, яке регулює охорону, надавану упоряднику бази даних у договірній стороні, громадянином якої він є. Така охорона повинна регулюватися національним законодавством. Це положення слідує принципу, що міститься у першому реченні ст. 5 (3) Бернської конвенції.

Пункт 3 додає положення про незалежність охорони. За формулюванням це положення відповідає ст. 5 (2) Бернської конвенції.

Пункт 4 містить положення, згідно з яким для цілей пропонованого Договору критерій звичайного місця проживання прирівнюється до критерію громадянства.

Охорона в сфері інтелектуальної власності, передбачена пропонованим Договором, обмежена за часом. Положення про строк охорони фігурує у ст. 8. *Варіант А* слідує пропозиції, внесений США (документ ВСР/СЕ/VII/2 IMR/СЕ/VI/2), відповідно до якої строк охорони становитиме принаймні 25 років, який обчислюється відповідно до ст. 6 цієї пропозиції. *Варіант В* заснований на 15-літньому строці охорони, запропонованому Європейським співтовариством та його державами-членами (документ ВСР/СЕ/VI/13).

Встановлення належного строку будь-якої форми охорони інтелектуальної власності залежить від багатьох факторів, включаючи характер охоронюваного об'єкта, домінуючі економічні й технічні умови та інтереси правово-

лодільців, користувачів і суспільства в цілому. У випадку баз даних необхідність охорони, в першу чергу, пов'язана зі здатністю упорядників баз даних відшкодовувати внесок, який вони зробили в розробку бази даних. Економічний строк життя різних баз даних варіюється залежно від їх змісту і структури ринку. Стосовно динамічних баз даних, які постійно змінюються і розвиваються, більш виправданим був би найменший строк охорони. Нові варіанти можуть охоронятися відповідно до строків, пропонованих Договором, тоді як старі варіанти швидко стають застарілими і непотрібними. У випадку статичних баз даних, таких як енциклопедії, історичні й картографічні бази даних, охорона може бути необхідною протягом більш тривалого періоду часу. Відшкодування великих капіталовкладень, необхідних для виробництва таких баз даних, може виправдати або навіть визначити більш тривалий строк охорони. Виходячи з практичних міркувань, було б доцільно прийняти єдиний строк охорони для всіх типів баз даних.

У пунктах 1 і 2 ст. 8 містяться два варіанти строків охорони 25-літній і 15-літній. Прийняття рішення про строк охорони залишено на розсуд Дипломатичної конференції.

У пункті 1 пропонується, щоб обчислення строку охорони спливало від часу, коли база даних вперше стала відповідати вимогам ст. 1 (1). Пропонується, щоб строк охорони, встановлений у пропонованому Договорі, був мінімальним строком охорони. Це зазначається шляхом введення до цього положення слова "принаймні". Відповідно до усталеної практики в галузі авторського права пропонується, щоб права існували протягом певної кількості років, починаючи з 1 січня року, наступного за датою, на яку база даних вперше стала відповідати вищезазначеним вимогам.

Відповідно до положень пункту 2 обчислення строку охорони починається від дати, на яку база даних була вперше доведена до загального відома, — якщо ця база даних доведена до загального відома будь-яким способом до закінчення строку, передбаченого пунктом 1.

У пункті (3) встановлено принцип, відповідно до якого база даних, що зазнала суттєвих змін, стає новою базою даних, яка має право на власний строк охорони. Суттєвість

зміни оцінюється в якісному, кількісному або в обох відношеннях. Змінами, які можуть призвести до створення нової бази даних із власним строком охорони, є суттєвими змінами змісту бази даних, які пов'язані з новим значним внеском. Такі зміни можуть бути результатом накопичення послідовних дій, подібно до тих, які включені до невичерпного переліку, що міститься в цьому положенні.

Стаття 9 містить принцип охорони, вільний від будь-яких формальностей. Охорона, передбачена в пропонованому Договорі, не може бути предметом реєстрації, повідомлення, маркування або будь-якої іншої формальності.

Стаття 10 містить положення про зобов'язання відносно технічних заходів.

Відповідно до пункту 1 договірні сторони визнають незаконним імпортом, виготовлення або розповсюдження протизаконних пристроїв або пропозицію чи надання послуг, що мають аналогічну дію. Умовою заборони є той факт, що особа, яка здійснює зазначені дії, знає або має достатні підстави знати, що такий пристрій або послуга будуть використані або використовуються для недозволеного здійснення будь-яких прав, передбачених цим пропонованим Договором. Вимогу знання сфокусовано на меті, для якої використовуватиметься такий пристрій або послуга. Вираз "знає або має достатні підстави знати" має таке ж значення, що і вираз "знаючи або маючи достатні підстави знати" у положеннях із забезпечення прав Угоди ТРІПС.

До пункту (2) включені положення про засоби правового захисту від протизаконних дій, зазначених у пункті 1. Причиною включення спеціального положення про засоби правового захисту є той факт, що положення із забезпечення прав Угоди ТРІПС, які застосовуються відповідно до ст. 13 пропонованого Договору, відносяться тільки до будь-яких актів порушення прав інтелектуальної власності, передбачених цією Угодою. Зобов'язання, встановлені пропованою статтею 10, швидше схожі до зобов'язань в межах публічного права, визначених для договірних сторін, ніж до положень, які надають "права інтелектуальної власності".

Договірні сторони вільні у виборі відповідних засобів правового захисту згідно з національними правовими тра-

диціями. Основна вимога — щоб такі засоби були ефективними, тобто стримуючим фактором і достатньою санкцією проти заборонених дій.

Договірні сторони можуть визначати точну сферу застосування положень, передбачених цією статтею, із врахуванням необхідності уникати законодавчих положень, які б перешкоджали законній практиці і законному використанню об'єктів, що перейшли до суспільного надбання. Із врахуванням відмінностей у правових традиціях, договірні сторони у своєму національному законодавстві можуть також визначати спектр і ступінь відповідальності за порушення заборони, введеної в дію відповідно до пункту 1.

У пункті 3 міститься визначення терміна "протизахисний пристрій". Воно описує характеристики пристроїв, що підпадають під обсяг зобов'язань за пунктом 1. Для досягнення необхідного охоплення фраза "основним призначенням або основним результатом застосування якого є обхід..." використана замість фрази "спеціально розроблений або адаптований для обходу..." .

Відповідно до статті 11 введення нової форми охорони, передбаченої в пропонованому Договорі, дотримується принципу, відомого в галузі авторського права.

У пункті 1 право вводиться таким чином, що всі існуючі бази даних підпадають під охорону від моменту введення в дію пропонованого Договору відносно кожної договірної сторони. Застосовується звичайний строк охорони відповідно до статті 8. База даних, яка відповідала вимогам статті 1 (1) до введення в дію пропонованого Договору відносно даної договірної сторони, але в рамках строку, передбаченого статтею 8, охоронятиметься протягом частини строку, що залишилася, відповідно до ст. 8. База даних, яка відповідала вимогам ст. 1 (1) задовго до строку, передбаченого статтею 8, залишається неохоронюваною.

Пункт 2 пояснює, що охорона, надавана відповідно до пропонованого Договору, не має зворотної сили і не порушує існуючих угод. Охорона не завдає шкоди будь-яким угодам, укладеним, або правам, придбаним до введення в дію пропонованого Договору відносно кожної договірної сторони.

Пункт (3) протягом обмеженого строку допускає перехідні заходи. Метою цих положень є охорона внеску, здійсненого у виготовлення примірників особами, які добросовісно займалися використанням баз даних в умовах відсутності будь-якої охорони. Це положення дозволяє договірним сторонам передбачати умови, на яких примірники бази даних, виготовлені до введення в дію цього Договору, можуть продовжуватися розповсюджуватися серед публіки після введення в дію цього Договору. Строк дії таких положень становить два роки. Такі перехідні заходи стосуються тільки розповсюдження примірників і не відносяться до відтворення нових примірників шляхом діставання, або до використання баз даних шляхом доведення до загального відома шляхом передачі.

У статті 12 розглядається взаємозв'язок між охороною, надаваною відповідно до пропонованого Договору, та існуючими або майбутніми правами та зобов'язаннями. Охорона, надавана відповідно до пропонованого Договору, не зачіпає і жодним чином не впливає на будь-які "традиційні" права на базу даних або її зміст. Цей принцип поширений також на будь-які зобов'язання, які можуть існувати відносно бази даних або її змісту. Стаття містить невичерпний перелік прав і зобов'язань.

У статті 13 подані два варіанти положень про забезпечення прав. Вибір між цими варіантами залишений на розгляд Дипломатичної конференції. Це пояснюється тим, що питання про забезпечення прав є горизонтальним і повинно бути розглянуте у зв'язку з двома іншими пропонованими Договорами.

Варіант А складається з тексту статті 13 і Додатку. Пункт 1 вводить Додаток, який містить основні положення із забезпечення прав. Пункт 2 декларує, що Додаток є невід'ємною частиною пропонованого Договору. Положення Додатку мають такий же статус, що й положення пропонованого Договору.

Варіант В включає положення із забезпечення прав Угоди ТРІПС шляхом відсилання. Положення *Варіанта В* зобов'язують договірні сторони забезпечувати відповідні процедури по забезпеченню прав, зазначені в частині III. В

цьому зв'язку договірні сторони застосовують відповідні положення Угоди ТРІПС із врахуванням відповідних змін¹.

3.2. Регіональне законодавство

3.2.1. Охорона баз даних у Європейському Союзі

Директива 96/9/ЄС про правову охорону баз даних у главі II (статті 7-11) містить положення про охорону баз даних *sui generis*. Додаткові положення відносно як баз даних, що є предметом авторсько-правової охорони, так і баз даних, що є об'єктом *sui generis*, містяться у главах 1 і IV Директиви (статті 1 і 2, 12-17).

Причини і головні цілі охорони *sui generis* пояснені у пунктах 38 і 39 преамбули Директиви, сформульовані наступним чином:

"(38) Оскільки постійно зростаюче застосування цифрової технології створює для виробника бази даних небезпеку, що зміст його бази даних буде скопійовано і адаптовано електронним шляхом для одержання іншої бази даних з аналогічним змістом, але яка не порушуватиме авторське право, застосовне до розміщення змісту першої бази;

(39) Оскільки, крім мети забезпечення охорони авторського права на основі творчого характеру виробу або розміщення змісту бази даних, ця Директива переслідує мету захистити виробника баз даних від привласнення прибутку, одержаного в результаті фінансових і професійних витрат, зазнаних тим, хто розробив і скомпонував зміст шляхом охорони сукупності або істотних частин бази даних відповідних дій, здійснюваних користувачем або конкурентом"².

Об'єктом охорони на підставі права *sui generis* є бази даних. відносно яких виробник показує наявність значних кількісних і/або якісних інвестицій для одержання, перевірки або представлення їх змісту (ст. 7 (1)). Це уточню-

¹ Основные предложения в отношении положений, регулирующих материальные нормы права, Договора об интеллектуальной собственности в отношении баз данных, которые должны быть рассмотрены Дипломатической конференцией. — Документ ВОИС CRNR/DC/6 от 30 августа 1996 г. — С. 7-40.

ється у пункті 40 преамбули, де зазначено, що "метою цього права *sui generis* є захист витрат на одержання, перевірку або оформлення змісту бази даних на обмежений строк дії права" і додано, що "ці витрати можуть полягати у використанні фінансових коштів і/або затрат часу, сил і енергії [718]. Додаткове пояснення подано у пункті 19 преамбули, відповідно до якого, як правило, компіляція ряду записів музичних виконань на компактному диску не становить собою значної інвестиції, достатньої для застосування права *sui generis*.

Зв'язок між авторсько-правовою охороною і правом *sui generis* розглядається у ст. 7 (4), де зазначено, що "[право *sui generis*] застосовується незалежно від можливості бази даних одержати охорону через авторське право або будь-яке інше право. Крім того, воно застосовується незалежно від можливості змісту даної бази даних одержувати охорону авторського права або інших прав. Охорона баз даних на підставі [права *sui generis*] не відмінює прав, існуючих щодо їхнього змісту" [722]. Це встановлено у пункті 45 преамбули, відповідно до якого "право перешкодити несанкціонованому вилученню і/або повторному використанню жодною мірою не є поширенням охорони на прості фактори або дані" і в пункті 46 преамбули, в якому мовиться, що "існування права стати на заваді несанкціонованому вилученню і/або повторному використанню всього або значної частини твору, даних чи матеріалів бази даних не призводить до виникнення нового права на ці твори, дані або самі матеріали" [719]. Крім того, у пункті 18 преамбули встановлено наступне: "... ця Директива не обмежує свободи авторів вирішувати, чи дозволяють вони і яким способом включати їхні твори до будь-якої бази даних, зокрема, чи є цей дозвіл виключним чи ні; охорона баз даних правом *sui generis* не включає існуючих прав на їхній зміст і, зокрема, коли автор або суб'єкт суміжного права дає дозвіл на включення деяких своїх творів або інших об'єктів до бази даних на підставі невиключної

² Право інтелектуальної власності Європейського союзу та законодавство України.—К.: Видавничий дім "Слово", 2006. — с. 718. (Дані посилання на це видання подані в тексті зазначенням сторінок у дужках)

ліцензійної угоди, третя сторона може використати ці твори або інші об'єкти через дозвіл, наданий автором або суб'єктом суміжних прав, при цьому йому не може бути протиставлене право *sui generis* виробника бази даних, за умови, що ці твори або інші об'єкти не були вилучені з бази даних або повторно використані на її основі" [717].

Зв'язок з авторсько-правовою охороною. а також з іншими правами інтелектуальної власності також розглядається у ст. 13, яка відносно авторсько-правової охорони і права *sui generis* на підставі Директиви встановлює, що "Директива не скасовує положень, що стосуються, зокрема авторського права, суміжних або інших прав чи обов'язків, включених до бази даних, до патентів, торговельних марок, прав на промислові зразки, охорони національних цінностей, законів щодо обмежувальної практики та недобросовісної конкуренції, комерційної таємниці, безпеки, конфіденційності, захисту баз даних та приватних даних, доступу до публічних документів та договірних права" [723].

Права, надавані на підставі положень ст. 7 (1), забезпечують право "стати на заваді вилученню і/або повторному використанню всієї або значної, визначеної кількісно або якісно, частини змісту бази даних". Деякі поняття, використовувані в цьому положенні, визначені в ст. 7 (2), яка встановлює, що в цілях глави III: (а) "вилучення" є постійне або тимчасове перенесення всього або істотної частини змісту бази даних на інший носій будь-яким способом і в будь-якій формі" і (b) "повторне використання" — будь-яка форма надавання невизначеному колу осіб всього або істотної частини змісту бази шляхом розповсюдження копій, прокату, передачі електронним шляхом або інші форми передач". Разом з тим додається, що "надання в публічне користування не є дією з вилучення або повторного використання". Крім того, ст. 7 (5) встановлює, що також "вилучення і/або неодноразове повторне і систематичне використання неістотних частин змісту бази даних, що складає дії, які суперечать нормальному використанню даної бази даних або яке завдало б невинуватної шкоди законним інтересам виробника бази даних, не допускається" [722]. Положення пункту 43 преамбули

пояснює, що "у разі передачі електронними засобами, право перешкоджати повторному використанню не вичерпується, як стосовно бази даних, так і стосовно матеріальної копії цієї самої бази або її частини, зробленої одержувачем за згодою правоволодільця" [719].

Інші уточнення відносно права на розповсюдження, яке є складовою частиною права на повторне використання, випливають із цитованого вище пункту 33 преамбули.

Доповнені уточнення надаваних прав зроблені у пункті 42 преамбули, який сформульовано наступним чином: "... спеціальне право на унеможливлення несанкціонованого вилучення і/або несанкціонованого повторного використання, спрямоване проти дій користувача в обхід законних прав виробника і які завдають, таким чином, шкоди виробнику, що зазнав затрат; право на унеможливлення вилучення і/або повторного використання всього або істотної частини змісту бази даних спрямоване не тільки на виготовлення конкурентного виробу, а й на користувача, який своїми діями завдає істотної, визначуваної кількісно або якісно, шкоди виробнику, що зазнав втрат". Крім цього, пункт 44 преамбули вказує на те, що "коли відображення на дисплеї змісту бази даних викликає необхідність постійного або тимчасового перенесення всієї або істотної частини цієї бази на інший носій, на цю дію повинен бути одержаний дозвіл правоволодільця" [719].

Винятки і обмеження відносно права *sui generis* передбачені, серед іншого, у ст. 7 (2) (b), яка встановлює відносно права на розповсюдження, яке є складовою частиною права на повторне використання, що перший продаж копій бази даних у Співтоваристві правоволодільцем або за його згодою призводить до вичерпання права контролю за перепродажем даної копії у Співтоваристві [722].

Відносно даного користувача бази даних ст. 8 (1) встановлює, що "виробник бази даних, яка будь-яким способом була надана невизначеному колу осіб, не може перешкодити законному користувачеві даної бази щодо вилучення і/або повторного використання несуттєвих частин її змісту, визначених кількісно і якісно, хоча б з якою метою це здійснювалося. Тією мірою, якою законному користувачеві

дозволяється вилучати і/або повторно використовувати тільки частину бази даних, цей пункт стосується цієї частини". Проте відповідно до ст. 8 (2), "законний користувач бази даних, яка була надана будь-яким способом невизначеному колу осіб, не може виконувати дії, що суперечать нормальному використанню цієї бази даних, або які не виправданим способом завдають шкоди законним інтересам виробника бази даних", і він "не має завдати шкоди суб'єкту авторського права щодо творів або іншого змісту, які містяться в даній базі" (ст. 8 (3)). Зазначені положення можна розглядати у зв'язку з пунктом 42 преамбули, який містить наступне формулювання: "... специфічне право на унеможливлення несанкціонованого вилучення і/або несанкціонованого повторного використання, спрямоване проти дій користувача в обхід законних прав виробника і які завдають, таким чином, шкоди виробнику, що зазнав втрат; право на унеможливлення вилучення і/або повторного використання всього або істотної частини змісту бази даних спрямоване не тільки на виготовлення конкурентного виробу, а й на користувача, який своїми діями завдає істотної, визначуваної кількісно і якісно, шкоди виробнику, що зазнав затрат" [719]. Ст. 15 передбачає, що будь-яке положення Договору, яке суперечить ст. 8, вважається юридично неспроможним.

Винятки і обмеження загального характеру містяться у ст. 9, яка відносно баз даних. що будь-яким способом доводяться до загального відома, дозволяє вилучення або повторне використання їх суттєвих частин: (а) коли йдеться про вилучення задля власних потреб змісту неелектронних баз даних; (b) коли йдеться про вилучення з метою ілюстрації в процесі навчання або з науково-дослідною метою, за умови зазначення джерела і тією мірою, якою це виправдано некомерційною метою цих дій; (с) коли йдеться про вилучення і/або повторне використання в інтересах суспільної безпеки або адміністративного чи судового процесу. В пункті 50 преамбули додано, що "необхідно, щоб дані дії не завдавали шкоди виключним правам виробників баз даних і щоб вони не набували комерційного характеру." А в пункті 51 преамбули уточнюється, що "держав-

ви-члени за використання можливості дозволяти законному користувачеві баз даних вилучати з неї істотну частину змісту з навчальною або науково-дослідною метою, можуть обмежити цю можливість певними категоріями навчальних закладів або науково-дослідних установ". Крім того, в пункті 36 преамбули мовиться, що "термін "наукові дослідження" в розумінні цієї Директиви охоплює одночасно природничі і гуманітарні науки".

Деякі більш специфічні обмеження випливають з пункту 52 преамбули, який встановлює, що "держави-члени, які мають особливе законодавство, що містить право, аналогічне праву *sui generis*, передбаченому цією Директивою, повинні мати можливість зберегти щодо нового права винятки, традиційно встановлені цим законодавством". У цьому зв'язку необхідно також відзначити, що пункт 47 преамбули зазначає, що "для того, щоб сприяти конкуренції між постачальником продукції і послуг на інформаційному ринку, охорона через право *sui generis* не повинна здійснюватися таким чином, щоб полегшувати зловживання домінуючим становищем, зокрема, щодо створення і поширення нових продуктів і послуг з додатковою вартістю інтелектуального, технічного, економічного або комерційного характеру". І додається, що "таким чином положення цієї Директиви не виключають застосування правил конкуренції як в національних, так і в масштабах Співтовариства".

Відповідно до положень ст. 7 (1) первинним праводільцем є виробник бази даних. До цього в пункті 41 преамбули додається, що "виробник бази даних є особою, яка бере на себе ініціативу і усвідомлює ризик здійснення затрат", а також, що "це виключає із визначення виробника, зокрема субпідрядника". Ст. 7 (3) встановлює, що право *sui generis* "може бути передане, відступлене або надане за ліцензійною угодою"

Право *sui generis* починає діяти відповідно до ст. 10 (1) з дати виготовлення бази даних і закінчується через 15 років, рахуючи з 1 січня року, наступного за датою закінчення виготовлення. В цьому зв'язку пункт 53 преамбули встановлює, що "тягар доказу дати завершення

виготовлення бази даних лежить на виробникові цієї бази". Пункт 2 зазначеної статті продовжує охорону баз даних, які були доведені до загального відома. Пункт 3 встановлює наступне: "Будь-яка істотна зміна змісту бази даних, визначена кількісним і якісним способом, зокрема, будь-яка істотна зміна, що впливає з накопичення додавань, усунень або послідовних змін, яка дозволяє зробити висновок, що йдеться про суттєве, визначене якісно і кількісно, інвестування, дозволяє надати базі даних, яка є результатом такого інвестування, власний строк дії охорони". Це впливає з пункту 54 преамбули про те, що "тягар доказу наявності критеріїв, які дозволяють зробити висновок, що істотна зміна змісту бази даних повинна розглядатися як нове істотне інвестування, лягає на виробника бази, що є результатом такої інвестиції" і з пункту 55 преамбули про те, що "нове істотне інвестування, яке передбачає новий строк дії охорони, може включати істотну перевірку змісту бази даних".

Директива не містить детальних положень відносно заходів по забезпеченню охорони. Проте ст. 12 встановлює, що "держави-члени передбачають відповідні санкції у разі порушення прав, передбачених цією Директивою".

Одержувачі охорони на підставі права *sui generis* зазначені в ст. 11 (1) і (2), відповідно до положень якої таке право "стосується баз даних, виробник яких або праволоділець цих баз даних є громадянин однієї з держав-членів або має основне місце проживання на території Співтовариства" і до "компаній та фірм, заснованих відповідно до законодавства держави-члена, що мають реєстрацію, головне управління або основне місце бізнесу всередині Співтовариства; разом з тим, якщо така компанія або фірма має тільки реєстрацію на території Співтовариства, її діяльність повинна бути суттєво пов'язана на постійній основі з економікою держави-члена". Ст. 3 (1) уповноважує Раду, яка діє за пропозицією Європейської комісії, укладати угоди, які поширюють охорону *sui generis* баз даних, виготовлених у третіх країнах, що не охороняються на підставі перших двох пунктів зазначеної статті. В Директиві уточнюється в цьому зв'язку, що строки будь-якої охорони,

надаваної для баз даних на підставі такої процедури, не можуть перевищувати строки, встановлені в ст. 10. Більше того, пункт 56 преамбули зазначає, що угоди, які розширюють охорону, повинні укладатися "тільки тоді, коли ця третя сторона надає порівнювану охорону баз даних, створених громадянами однієї з держав-членів або особами, які мають звичне місцезнаходження на території Співтовариства".

Положення Директиви повинні бути включені до національного законодавства держав-членів до 1 січня 1998 р. (ст. 16 (1)). Охорона *sui generis* застосовується до всіх баз даних, виготовлення яких було завершено не більш ніж за 15 років до вищезазначеного строку і повинні на цей момент відповідати вимогам для одержання охорони на підставі права *sui generis*.

Охорона баз даних за допомогою інституту *sui generis* у країнах ЄС має свою специфіку, привнесена судовою практикою цих країн. Так, у рішеннях французьких судів не завжди безпосередньо застосовується *sui generis*. У більшості випадків суди визначають *охороноздатність* бази даних на підставі критеріїв Директиви (особливої охорони) і розділу 4 французького Кодексу інтелектуальної власності (інвестиції, комерційні ризики упорядника), в той час як охорона надається на підставі інституту недобросовісної конкуренції. Часто в рішеннях фігурують вирази на зразок "паразитичне використання", "істинний намір на недобросовісну конкуренцію".

В Німеччині, навпаки, прямо застосовується інститут *sui generis*, який не спирається на інститут недобросовісної конкуренції.

Право ЄС має пріоритет над внутрішнім правом країн-учасниць, тому при тлумаченні положень Директиви можуть братися до уваги рішення судів усіх договірних країн. Відповідно за допомогою рішень німецьких судів можна обґрунтувати позицію про безпосереднє застосування *sui generis*.³

³ Меморандум Международного бюро "Существующее национальное и региональное законодательство в области интеллектуальной собственности".— Документ ВОИВ ДВ/іМ/2 от 30 июня 1997г.— с. 3-9

3.3. Національне законодавство

Розглянемо охорону баз даних *sui generis* у скандинавських країнах і Мексиці, а також у Великобританії, Німеччині, Франції, США і Російській Федерації.

Певні аспекти охорони баз даних *sui generis* порушені в статті Г.О. Андрощука “Право інтелектуальної власності на неоригінальні бази даних: аналіз регіонального і національного законодавства” (Теорія і практика інтелектуальної власності — 2008. — №4. — с. 25—37).

3.3.1. Охорона баз даних у скандинавських країнах і Мексиці

Положення в законодавствах Данії, Ісландії, Норвегії, Фінляндії і Швеції є ідентичними (така значна схожість пояснюється тим, що закони готувалися у тісному регіональному співробітництві), в подальшому їх законодавство названо як “скандинавські закони”.

Положення про охорону *sui generis* баз даних у національному законодавстві скандинавських країн зібрані в одному короткому розділі кожного із законів про авторське право (Данія, розділ 71; Фінляндія, розділ 49; Ісландія, розділ 50; Норвегія, розділ 43; Швеція, розділ 49).

Як об’єкт охорони в законах Данії і Швеції зазначені “каталоги, таблиці й схожі праці, в яких значна кількість одиниць інформації є результатом компіляції”. Положення законів Фінляндії і Норвегії є практично ідентичними, проте в них додаються “програми” (що означає демонстраційні програми та їм подібні), в Данії і Швеції це слово виключено із закону для того, щоб уникнути змішування з комп’ютерними програмами, а закон Норвегії також додає “формуляри”. В цьому розумінні закон Ісландії ширший, бо він також поширюється на “опубліковані праці”, до яких авторське право не застосовується. Цей закон відрізняється від інших скандинавських законів тим, що сфера охорони обмежується матеріалами, до яких не застосовується авторсько-правова охорона.

Відповідні положення скандинавських законів прямо встановлюють можливість використання сукупної авторсько-правової охорони (а в законі *Данії*, також будь-якої іншої охорони). Ці закони не встановлюють будь-яких критеріїв оригінальності або їм подібних, за винятком вимоги про включення значної кількості одиниць інформації на основі компіляції. Це означає, що індивідуальні дані і незначні компіляції не користуються охороною. Закон *Ісландії* не обмежує його застосування тільки відносно збірників, хоча можна вважати, що вираз "опубліковані праці" також включає індивідуальні дані.

Охорона, надавана на підставі скандинавських законів, поширюється також на копіювання (в *Ісландії* — на передрук і копіювання). Для інших видів використання охорона не надається, і в законах не зазначається, якою мірою вони можуть застосовуватися відносно недозволеного вилучення і копіювання частин охоронюваних компіляцій.

Обмеження або винятки відносно охорони встановлюється через посилання на положення законів, що відносяться до авторського права, які застосовуються із врахуванням відповідних змін. У цьому зв'язку закон *Ісландії* посилається на всі положення глави 2 Закону, яка розглядає питання винятків і обмежень, в той час як положення інших законів посилаються на ряд зазначених положень. Із цих посилань випливає, що закони, правила, судові рішення і схожі офіційні документи не є об'єктами охорони. (Це може також стосуватися і *Ісландії*, навіть якщо таке посилання не включає такого положення, оскільки винятки відносно законів та іншого виключає "охорону на підставі цього закону").

Таким чином, у різних країнах обмеження і винятки певною мірою відрізняються одне від одного, проте найбільш важливі з них, які містяться у всіх скандинавських законах, стосуються відтворення для приватного або особистого використання, інших видів репрографічного відтворення, деяких видів відтворення в бібліотеках і архівах, цитат і використання в судових процедурах.

Первинним правоволодільцем закони вважають "виробника", за винятком закону *Ісландії*, де первинний володі-

лець прямо не названий. Закони також не містять прямої вказівки на передачу прав, проте в законі *Фінляндії* встановлено, шляхом посилання, що положення, відповідно до яких авторське право на комп'ютерну програму, створену службовцем під час виконання своїх обов'язків, належить роботодавцеві (ст. 40в), застосовується із врахуванням відповідних змін до охорони *sui generis*.

Відносно міжнародних аспектів застосування охорони *sui generis* закон *Данії* встановлює, що він застосовується до каталогів, які були виготовлені (1) особами, які є громадянами або проживають у країнах Європейського економічного простору; (2) компаніями, які мають свої штаб-квартири в країнах Європейського економічного простору (ст. 56 (6)); закон *Фінляндії* встановлює, що вона застосовується до каталогів і подібного, які були вперше опубліковані у *Фінляндії* (ст. 64 (7)); закон *Ісландії* встановлює, що вона застосовується до публікацій громадян Ісландії, осіб, які проживають в Ісландії, осіб без громадянства і біженців, які постійно проживають в Ісландії, і до матеріалів, які були вперше опубліковані в Ісландії (розділ 60 (1), пункти 1-4, ст. 62); закон *Норвегії* встановлює, що вона застосовується до каталогів і подібного, які були вперше опубліковані в *Норвегії* (ст. 58 (2)); закон *Швеції* встановлює, що вона застосовується до каталогів і подібного, які були виготовлені громадянами Швеції або шведськими юридичними особами, або особами, які проживають у Швеції, а також до каталогів і подібного, які були вперше опубліковані у Швеції (ст. 61 (2)).

Всі скандинавські закони містять загальне положення, на підставі якого можливе застосування законів до інших країн.

Федеральний закон про авторське право *Мексика* передбачає у ст. 108 охорону *sui generis* баз даних, яка поширюється на неоригінальні бази даних. Зазначене положення не уточнює, що розуміється під базами даних, які права надаються. Проте з контексту можна встановити, що положення спирається на попередню статтю, яка, говорячи про оригінальні бази даних, передбачає, що базами даних є компіляції даних та іншого матеріалу як у машинозчитуваний,

так і в будь-якій іншій формі. Якщо це припущення правильне, то, очевидно, надаються такі ж права, як і для оригінальних баз даних у ст. 110 Закону. Зазначені права включають наступне:

- (1) постійне або тимчасове відтворення повністю або частково на будь-якому носіїві і в будь-якій формі;
- (2) переклад, адаптацію, переаранжування і будь-які інші зміни;
- (3) розповсюдження оригіналу або копії бази даних;
- (4) сповіщення для загального відома і
- (5) відтворення, розповсюдження або сповіщення для загального відома результатів операцій, зазначених у пункті 2. Закон не передбачає винятків або обмеження прав особливо відносно охорони *sui generis* бази даних.

Положення закону відносно вичерпання прав на розповсюдження вказують, що право на розповсюдження для баз даних вичерпується в результаті першого дозволеного продажу оригіналу або копій, за винятком права на прокат (статті 27 (iv) і 104).

Первинним правоволодільцем є особа, яка виготовила базу даних. Не існує прямих положень відносно передачі прав власності.

Строк охорони становить 5 років. Закон не містить прямих вказівок, від якого часу обчислюється такий строк, проте з контексту можна зрозуміти, що строк обчислюється від моменту виготовлення бази даних. Відсутні також прямі положення про подовження строку в тих випадках, коли компіляція постійно або одночасно модернізувалась, розширювалась або переглядалася.

Закон не містить положень про правозастосування, що конкретно відносяться до права *sui generis*. Крім цього, Закон не містить конкретних положень відносно міжнародної сфери застосування такого права⁴.

⁴ Меморандум Международного бюро "Существующее национальное и региональное законодательство в области интеллектуальной собственности". — Документ ВОИС ДВ/ІМ/ 2 от 30 июня 1997 г. — С. 10—17.

3.3.2. Охорона баз даних у Великобританії

А. Законодавчі положення про охорону баз даних

В Законі Великобританії "Про авторське право, промислові зразки і патенти" від 15 листопада 1988 р. з наступними змінами і доповненнями, охороні баз даних присвячені статті 3А, 50D, 296В⁵.

Стаття 3А "Бази даних" входить до підрозділу "Види творів і віднесені до них положення". Згідно з цією статтею "база даних" означає збірник незалежних творів, даних або інших матеріалів, які: (а) організовані систематично або методично; і (b) індивідуально доступні за допомогою електронних або інших засобів. Літературний твір, що містить базу даних, є оригінальним, якщо і тільки якщо, через підбір або організацію змісту бази даних, ця база даних є власним результатом інтелектуальної творчості автора.

Стаття 50D "Дії, дозволені відносно баз даних" входить до підрозділу "Бази даних: дозволені дії". Відповідно до цієї статті, не є порушенням авторського права на базу даних для особи, яка має право використовувати базу даних або будь-яку частину бази даних (незалежно від того, чи заборонено згідно з ліцензією виконувати будь-які з дій, обмежених авторським правом на базу даних або іншим чином) виконувати при здійсненні цього права щось, що є необхідним для доступу і використання змісту бази даних або бази даних як такої. Якщо дія, яка в іншому разі порушувала б авторське право на базу даних, дозволяється згідно з цією статтею, не має значення, існує чи ні будь-яка умова в будь-якому договорі, яка передбачає заборону або обмеження цієї дії (такі умови є, на підставі ст. 296В, недійсними).

Відповідно до ст. 296В "Недійсність деяких умов стосовно бази даних", якщо згідно з договором особа має право використовувати базу даних або частину бази даних, будь-яка умова договору вважається недійсною, якщо вона передбачає заборону або обмеження виконання будь-якої дії, яка б

⁵ Законодательство зарубежных стран по авторскому праву и смежным правам: Германия, Соединенное Королевство, Франция.— М., 2002. — с. 84-85, 122, 261.

вважалася, за відсутності ст. 50D, порушенням авторського права на базу даних.

Б. Загальні положення про охорону баз даних

У Великобританії з 1 січня 1998 р. ст.3 Закону про авторське право діє у зміненій редакції, що відображає положення Директиви ЄС про правову охорону баз даних, які одержали відтоді визнання як різновид літературного твору. Поняття "база даних" визначається в Законі досить широко — базою даних визнається "сукупність самостійних творів, даних або інших матеріалів, організованих за певною системою або методикою і вибірково доступних за допомогою електронної або іншої техніки".

Поняття бази даних не поширюється на комп'ютерну програму, застосовувану для створення баз даних, доступних за допомогою засобів електроніки, а також для управління такими даними. Те ж відноситься і до збірників програм. Комп'ютерна програма, в свою чергу, може становити собою (або включати в себе) певний підбір інформації, в цьому разі її необхідно вважати базою даних. Якщо певна сукупність елементів комп'ютерної програми виявляє ознаки бази даних, вважається, що вони можуть охоронятися в якості такої в межах *sui generis*. Наявність у комп'ютерної програми відразу двох стандартів охороноздатності — як літературного твору і як об'єкта прав на базу даних в межах *sui generis* — зумовлює ряд важливих наслідків.

За очевидною обмеженістю випадків вільного використання, порівняно з відповідними положеннями авторського права, відносно баз даних як різновиду *sui generis*, конкуренція двох правових режимів може призвести до відпаданню засобів захисту, спеціально розроблених як вилучення з авторського права на комп'ютерні програми. Такий висновок, наприклад, може бути зроблений відносно декомпіляції комп'ютерної програми з метою одержання інформації про засоби сполучення.

Обговорювалося питання, чи можна вважати базами даних комбіновані (так звані мультимедійні) твори *в цілому*, як щось, відмінне від складових їх звуку, зображень,

тексту і відеоряду. Останні користуються охороною як відповідні об'єкти авторського права, але йшлося про можливість визнання базою даних (як самостійного об'єкта авторського права) комбінацій зазначених елементів в єдиному творі. Надання комбінованим творам правооб'єктного статусу збірників вважалося неочевидним, бо було незрозуміло, чи охороняє авторське право відбір і розташування інформації або ж літератури. Проте відносно подібних баз даних сумніви, очевидно, повинні відпасти, оскільки як різновид літературного твору база даних визначається в Законі явно безвідносно до типу використовуваного об'єкта, просто як сукупність "творів, даних або інших матеріалів". Те, що сукупність зображальних і звукових рішень одержує охорону як літературний твір, здатне породити непорозуміння, але іншого висновку з тексту чинного закону Великобританії зробити не можна.

В. Вільне використання баз даних

Згідно зі ст. 50D Закону Великобританії не є порушенням авторського права на базу даних вчинення особою, яка має право на використання баз даних (як згідно з договором про передачу авторських прав, так і на будь-якій іншій законній підставі), будь-яких дій у порядку здійснення належних їй прав, необхідних для одержання доступу і використання змісту даної бази даних або її частини. Практично це означає, що завантаження в пам'ять комп'ютера бази даних у процесі пошуку даних не становить порушення авторського права. Добросовісне використання з дослідницькою метою як вид вилучення бази даних не охоплює. Тим самим положення ст. 50D набуває особливої ваги. Як і у разі створення резервної копії й декомпіляції програми, умови договору, що виключають дію вилучення, не мають чинності.

Г. Право на базу даних

Людській культурі відомо немало способів збереження знань в упорядкованому, відсортованому вигляді. Енциклопедії, бюро з висувними шухлядами, підручники — всі вони втілюють більш або менш вдалі способи розташування інформації. Подібним прикладом, безумовно, є бази даних. У тому або іншому вигляді бази даних застосовувалися й раніше, але під впливом цифрових технологій уявлення про них стало швидше змінюватися. Перш за все завдяки цифровим базам даних можна одержати порівняно легкий доступ до потрібної інформації. Упорядкування баз даних може вимагати значного вкладення коштів. При цьому вони легко відтворюються. Ці дві обставини роблять бази даних ідеальним "кандидатом" в об'єкти інтелектуальної власності.

Переконавшись, що між країнами, які входять у Співтовариство, існують відмінності, іноді досить суттєві, щодо рівня охорони баз даних, Європейська комісія прийняла рішення про гармонізацію законодавства в частині забезпечення інтересів осіб, які вклали кошти у їх створення. Ці зусилля увінчалися прийняттям Директиви про правову охорону бази даних.

Близькі за змістом пропозиції виношувалися в рамках ВОІВ і в американському Конгресі. В серпні 1996 р. було навіть підготовлено проект Договору ВОІВ про бази даних. Проте на сесії організації в Женеві у грудні 1996 р. він не обговорювався.

Директива зобов'язала держави-учасниці вибудувати для цього "двоюрисний" правовоб'єктний режим. Перший рівень охорони розрахований на бази даних, що відповідають ознаці "оригінальності", який був розглянутий у главах 3 і 4. Перехідні положення містять чіткі вказівки про те, що бази даних, які користувалися вже охороною на 27 березня 1996 р., але не відповідають закріпленим у Директиві критеріям оригінальності, продовжують користуватися охороною до кінця строку дії авторського права.

Директива вимагає побудови в національних законодавствах і другого "ярусу" охорони, а саме шляхом закріплення нової конструкції *sui generis* — так званого "права на

базу даних". Право на базу даних виникає відносно всіх баз даних, незалежно від відповідності встановленому цензу "оригінальності". Право на базу даних існує незалежно від її авторсько-правової охороноздатності і є доповненням до останньої.

В британському законодавстві нове право було закріплено Постановою "Про права на бази даних", яка діє з 1 січня 1998 р. Зі всіх існуючих прав на інтелектуальну власність це право найменшою мірою відображає підлеглі обліку інтереси і найбільшою мірою здатне призвести до зловживань монопольного характеру.

Обсяг охорони за режимом *sui generis* виявляється ширшим від закріпленого за володільцем авторського права на базу даних. Критерій охороноздатності в об'єкта авторсько-правової охорони вищий за рахунок ознаки оригінальності. Відповідні норми сформульовані таким чином, що право на базу даних в принципі набуває здатності поширюватися на безкінечно широке коло випадків. У всіх осіб, які протистоять правоволодільцеві стосовно правовідношення, залишається тільки два шляхи — або платити за доступ до даних, або розробляти власну базу. Одночасно вилучення з правооб'єктного режиму баз даних вужче, ніж ті, які встановлені відносно аналогічного авторського права. Висловлюються сумніви щодо нестійкості такого високого рівня "другого ярусу" охорони баз даних.

Д. Зміст і обсяг права

Право на базу даних — це правомочність майнового характеру, чинна відносно бази даних, яка була створена як до, так і після 1 січня 1998 р. Охороноздатність бази даних як об'єкта авторського права при цьому значення не має: може існувати право на базу даних, яка не є авторсько-правовим об'єктом, але може мати місце й існування того й іншого права відносно однієї бази даних. Не виключається й третій варіант: саме, коли база даних охороноздатна з точки зору авторсько-правових критеріїв (саме тому, що відбір і розташування матеріалу, що входить до неї, є результатом інтелектуальної праці самого автора), але людський ресурс,

"вкладений" у той остаточний вигляд, в якому представлені дані, що складають її, виявився недостатнім. Положення постанови не можуть бути спрямовані на обмеження волі учасників угод, укладених до введення в дію постанови. Не є порушенням закріпленого в ньому права здійснення як до, так і після набуття ним чинності дій, що впливають з укладених до цього моменту угод.

База даних визначається як сукупність самостійних творів, даних або інших матеріалів, організованих за певною системою або методикою і вибірково доступних, за допомогою електронної або іншої техніки. Необхідною передумовою виникнення права на базу даних є вкладення значних коштів в одержання, перевірку і надання змісту бази даних. При цьому "вкладення коштів" повинно розумітися ширше: йдеться не тільки про фінансові затрати, а й про трудовий внесок, а також про застосування технічних ресурсів.

Особа, яка вкладає засоби в перевірку інформації, не повинна наділятися правами на базу даних. Перевірка може мати юридичне значення тільки для особи, яка володіє даними. Не можна допустити, щоб вона перетворилася в лазівку для бажаючих одержати можливість безоплатного відтворення. Вкладення коштів може бути "значним" за своїми як якісними, так і кількісними показниками, а також того й другого.

За загальним правилом строк дії права на базу даних становить 15 років. Якщо створення бази даних було завершено 1 січня 1983 р. або після цієї дати, право на базу даних діє протягом 15 років, починаючи з 1 січня 1998 р. Право на базу даних перестає діяти по закінченні 15 років після закінчення року, в якому упорядкування бази даних було завершено. Якщо ж база даних була доведена до загального відома протягом п'ятнадцятилітнього періоду після її завершення, той же строк охорони відраховуватиметься від початку календарного року, наступного за тим, в якому база даних була доведена до загального відома. Тривалість дії права на базу даних може, таким чином, становити 30 років (і навіть більше, якщо вона буде продовжена способом, про який мовиться нижче). Якщо на примірниках випущеної у світ бази даних наявні ярлики та інші позначення, що

вказують на дату її першого випуску у світ, таке позначення, за відсутності доказів іншого, визнається правильним.

Існує можливість відновлення дії зазначеного права. Це відбувається у разі суттєвого оновлення змісту бази даних. Суттєве оновлення може стати результатом послідовних доповнень, вилучення застарілого матеріалу або внесення уточнень — при цьому чинною залишається умова значних коштів. У цьому разі розпочинається строк охорони, що відноситься до "знову виниклої" бази даних. Передбачається, що особа, яка бажає одержати доступ до старої бази даних, строк дії охорони якої закінчився, має право набувати і використовувати наявну в ній інформацію як таку, що перейшли у суспільне надбання, але не має права здійснювати доступ до тієї ж самої інформації, що міститься в новій базі даних з "відновленим" строком охорони. Слід при цьому пам'ятати, що свобода доступу до такої бази даних — явище відносне. Одна справа, коли база даних існує в матеріальному вигляді, інша — коли база даних існує у віртуальному режимі й час від часу оновлюється правоволодільцем.

Е. Виробники й правоволодільці

Першим володільцем права на базу даних визнається її виробник. Останнім же, у свою чергу, є особа, яка взяла на себе ініціативу і відповідальність щодо одержання, перевірки й представлення змісту бази даних, з певними застереженнями відносно результатів найманої праці. Виробник повинен відшукати засоби і можливості для створення бази даних і, крім того, взяти на себе ризик таких інвестицій. Якщо ініціативу бере на себе одна особа, а ризик приймає інша, то виробниками можуть бути визнані обидві. Виробником бази даних, створеної працівником у порядку виконання службового завдання, якщо інше не передбачено трудовим договором, визнається його роботодавець. Якщо база даних виготовлена державним службовцем чи іншою посадовою особою королівства під час виконання ним своїх службових обов'язків, виробником бази даних вважається її Величність. Якщо ж база даних створена Палатою общин або Палатою лордів, тобто під їхнім керівництвом або від-

повідно до їхніх вказівок, застосовується особлива система правил.

Законодавець сконструював ряд презумпцій, покликаних полегшити завдання визначення належності прав на базу даних. Якщо на примірниках випущеної у світ бази даних або в самій базі даних після її виготовлення зазначається ім'я, ймовірно належне виробнику бази даних, носій цього імені вважається її виробником або особою, яка створила базу даних у процесі виконання службового завдання.

У разі, якщо на примірниках бази даних наявні ярлики або інші позначення, що вказують на факт виготовлення бази певною особою, таке зазначення визнається правильним. Обидві презумпції не є неспростовними.

Право на базу даних є відчужуваним майновим правом. Положення ст. 90—93 Закону про авторське право, що регулюють питання обігу авторських прав, поширюються і на відносини, які виникають у зв'язку з правами на базу даних. Володілець права на базу даних може також надати дозвіл на її використання. Ліцензійні схеми і діяльність ліцензійних органів підлягають державному регулюванню на підставі правил, передбачених у Додатку 2 до Закону про авторське право. Відповідним чином розширена і юрисдикція Арбітражу з авторського права.

Є. Порушення, межі дії авторського права, способи його захисту

Зазначена правомочність дозволяє виробнику бази даних контролювати перший продаж примірників, які є носіями даних, але не подальше їх розповсюдження. Наступний продаж на території Європейської економічної зони (ЄЕЗ) примірника бази даних, який був уведений на території ЄЕЗ у цивільний обіг шляхом купівлі-продажу самим володільцем відповідного права або з його згоди іншою особою, не становить вилучення або застосування за призначенням бази даних. Вичерпання прав пов'язане тут виключно з продажем примірника; інші способи переходу права вичерпання не становлять. Єдиним видом правомірних угод з при-

мірниками бази даних, введених у цивільний обіг шляхом купівлі-продажу, названа купівля-продаж. Добросовісний придбавач бази даних позбавляється права на її безоплатне відчуження, як і на здавання у прокат.

Порушене права на базу даних може захищатися тими способами, які встановлені Законом 1988 р. для захисту авторських прав на охороноздатні твори.

Ж. Вилучення і вільне використання

Користування на законних підставах. Особа, яка на законних підставах володіє базою даних, що була будь-яким правомірним способом доведена до загального відома, має право здійснювати відтворення і застосування за призначенням несуттєвих частин її змісту на свій розсуд. Дане відтворення не може бути відмінене умовами договору.

Добросовісне використання. Не є порушенням права на базу даних, яка була доведена до загального відома будь-яким правомірним способом, добросовісне використання суттєвої частини її змісту, якщо таке використання здійснюється з дотриманням трьох наступних умов:

- 1) відповідна частина була відтворена з бази даних особою, яка користувалася базою на законних підставах;
- 2) відтворені фрагменти призначалися для некомерційного використання як ілюстрації з дослідницькою або навчальною метою;
- 3) належним чином зазначене джерело запозичення. Встановленням даного вилучення моделюється ситуація, за якої використання оригінальної бази даних є порушенням авторського права, але не права на базу даних як простої сукупності інформації.

Надання відкритого доступу. Даний вид використання баз даних також виведений зі сфери дії законної правомочності. Для того, щоб наданий дозвіл міг вважатися відкритим, необхідно, щоб він здійснювався організаціями, які робили ці твори доступними для загального відома. Подібні організації мають право стягувати плату за використання бази даних у розмірі, що не перевищує собівартості надаваних послуг. Усунений доступ не є відкритим доступом. Так,

стосовно баз даних, які знаходяться у віданні бібліотек і надаються ними у відкритий доступ, вважається, що таке використання становить відтворення і застосування за призначенням бази даних, а не надання у відкритий доступ. Надання у відкритий доступ має місце тоді, коли бібліотека видає примірник бази даних для використання в читальному залі з обов'язковою умовою повернення. І тому надання у відкритий доступ не підпадає під дію права на базу даних. Дане вилучення також не охоплює випадки надання примірника бази даних для ознайомлення за місцем її знаходження.

Інші вилучення. База даних може також вільно використовуватися з метою законотворчої діяльності, здійснення правосуддя, а також у роботі королівської комісії й слідчих органів. Не входять до сфери дії зазначеної правомочності матеріали, які державний орган надає будь-якій особі за її вимогою, відомості Державного реєстру; документація, надана органам держави у результаті здійснення публічних відносин; матеріали державних архівів, а також акти, складені посадовими особами відповідно до припису закону.

Передбачені також вилучення для випадків, коли відтворення або застосування за призначенням відомостей бази даних мало місце в умовах об'єктивної неможливості встановити особу її виробника або стало безпосереднім наслідком дій, здійснених протягом часу, коли встановити особу виробника було об'єктивно неможливо. Розумними доказами можна обґрунтувати і ймовірність того, що право на базу даних сплигло, і через це відповідач допустив її використання. Формулювання вилучень не дозволяє зробити висновок і про їх застосовність до публікацій телепрограм.

3. Зарубіжні бази даних

Право на базу даних може належати тільки певній категорії суб'єктів. До неї відносяться фізичні особи, які протягом "суттєво важливого моменту часу" були громадянами країни, що входить до Єдиного економічного простору, або мали на території такої країни постійне місце проживання; господарські товариства, створені протягом "суттєво важ-

ливого моменту часу" відповідно до законодавства країн Єдиного економічного простору, що мають на території такої країни основне місце ведення своєї діяльності або зареєстроване представництво, а також за наявності певних умов господарські товариства і партнерства, сформульовані відповідно до законодавства країни Єдиного економічного простору⁶.

3.3.3. Охорона баз даних у Німеччині

В Німеччині охороні баз даних присвячені параграфи 4 (2), 56а, 87а-87є, 127а, 137д Закону Німеччини "Про авторське право і суміжні права" від 9 вересня 1965 р., з наступними змінами і доповненнями⁷.

Відповідно до цього Закону, "база даних" означає збірник, в якому матеріали організовані систематично або методично та є індивідуально доступними за допомогою електронних та інших засобів. Комп'ютерна програма, використовувана для бази даних або забезпечення доступу до її матеріалів, не розглядається як база даних (§ 4 (2)).

Переробка або відтворення бази даних власником примірника бази даних, випущеної особою, яка має право використовувати її певним іншим способом, або особою, для якої база даних стає доступною на підставі контракту, укладеного з автором або іншою особою з дозволу автора, дозволяється, якщо і за умови, що адаптація і відтворення необхідні для одержання дозволу доступу до матеріалу в базі даних і для нормального її використання. Якщо тільки частина бази даних є доступною за контрактом відповідно до вищезазначеного, дозволяється переробка або відтворення тільки цієї частини. Умови договорів, що вступають у протиріччя з даним положенням, не дійсні (§ 56а).

⁶ Бентли Л., Шерман Б. Право інтелектуальної власності: Авторське право / Пер. с англ. В.Л.Вольфсона. — СПб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2004. — С. 113-115, 385, 522-531.

⁷ Законодательство зарубежных стран по авторскому праву и смежным правам: Германия, Соединенное Королевство, Франция. — М., 2002. — С. 7, 30, 42—44, 60—61, 66.

Розділ VI Закону присвячений охороні упорядників баз даних.

Відповідно до § 87а цього Закону "база даних" означає збірник незалежних творів, даних або інших матеріалів, організованих систематично і методично і доступних в індивідуальному порядку за допомогою електронних засобів або інших засобів, перевірка чи представлення яких вимагає якісно або кількісно суттєвого внеску. База даних, зміст якої було якісно або кількісно суттєво змінено, розглядається як нова база даних, якщо ця зміна вимагала якісно або кількісно суттєвого внеску. "Упорядник бази даних" означає особу, яка здійснила вищезазначений внесок.

Упорядник бази даних має виключне право відтворювати, розповсюджувати, доводити до відома публіки базу даних повністю або якісно і кількісно суттєву частину бази даних. Повторне і систематичне відтворення, розповсюдження і доведення до відома публіки частин бази даних, які не є якісно або кількісно суттєвими, розглядається як еквівалент відтворенню, розповсюдженню або доведенню до відома публіки якісно чи кількісно суттєвої частини бази даних, якщо такі дії вступають у протиріччя з нормальним використанням бази даних або необґрунтовано обмежують законні інтереси упорядника бази даних (§ 87 в (1)).

У § 87 (2) зазначено, що §§ 17(2) та 27 (2 і 3) застосовуються із внесенням відповідних необхідних змін. Нагадаємо їх положення.

Якщо оригінал твору або його примірник були випущені в обіг на території Європейського Союзу або іншої держави-члена Договору про Європейське економічне співтовариство шляхом їх продажу зі згоди володільця права на розповсюдження, їх подальше розповсюдження допустиме, за винятком прокату (§ 17(2)).

За надання в тимчасове користування оригіналів або копій творів, відносно яких подальше розповсюдження дозволяється згідно з § 17(2), відповідна винагорода повинна бути виплачена автору, якщо оригінали або копії твору надаються через публічно доступну установу (бібліотека, колекція відео- або аудіозаписів чи інших оригіналів або копій творів). Відповідно до вищезазначеного "надання

в тимчасове користування" означає забезпечення доступності для використання в межах обмеженого періоду часу і не з прямою або опосередкованою комерційною метою. Друге речення § 17 (3) (забезпечення доступності наступних оригіналів творів або їхніх копій: 1) архітектури і прикладного мистецтва, або 2) за відносин, пов'язаних з роботою або службою, виключно з метою виконання зобов'язань, що виникають з відносин, пов'язаних з роботою або обслуговуванням, розглядається як прокат) застосовується із внесенням відповідних необхідних змін (27 (2)).

Позови про винагороду згідно з пунктами (1) і (2) § 27 можуть бути подані тільки через організації колективного управління правами.

Дозволяється відтворювати якісно і кількісно суттєву частину бази даних:

- 1) в особистих цілях; це не застосовується до баз даних, матеріали яких є індивідуально доступними за допомогою електронних засобів;
- 2) для персонального використання з науковою метою, якщо відтворення потрібне для такої мети і використання з науковою метою не переслідує досягнення комерційних цілей;
- 3) для використання з метою навчання, якщо таке використання не здійснюється з комерційною метою.

У випадках, зазначених у пунктах 2 і 3, повинно бути вказане джерело.

Дозволяється відтворювати, розповсюджувати і доводити до відома публіки якісно і кількісно суттєву частину бази даних для використання в судочинстві, при розгляді справ у арбітражному органі правосуддя або органі влади чи з метою суспільної безпеки (§ 87с).

Права упорядника бази даних спливають через 15 років після опублікування бази даних, або 15 років після її створення, якщо база даних не була опублікована, протягом цього періоду (§ 87d). Строк дії обчислюється відповідно до § 69, в якому зазначено, що строки розпочинаються від кінця календарного року, в якому відбулася подія, що визначає початок строку.

Будь-який договір, згідно з яким власник копії бази даних, випущеної в обіг шляхом продажу зі згоди упорядника бази даних або особи, якій база даних стала доступною відповідно до контракту, укладеного з упорядником бази даних або іншою особою з дозволу упорядника, який містить зобов'язання відносно упорядника бази даних утримуватися від відтворення, розповсюдження або доведення до відома публіки якісно і кількісно суттєвих частин бази даних, якщо такі дії вступають у протиріччя з нормальним використанням бази даних або призводять до необґрунтованого обмеження законних інтересів упорядника бази даних.

Стосовно охорони упорядників бази даних. Німецькі громадяни і юридичні особи, штаб-квартира яких розташована на території, на якій цей Закон застосовується, користуються охороною, наданою § 87b. Відповідно до § 120 (2) наступні особи вважаються такими, що прирівнюються до німецьких громадян: німці у значенні § 116 (1) Основного Закону, які не володіють німецьким громадянством; громадяни іншої держави-члена Європейського Союзу або іншої держави-члена Договору про Європейський економічний простір (§ 127a (1)).

Юридичні особи, засновані відповідно до законів Німеччини або іншої з держав, визначених у § 120 (2), які не мають своїх штаб-квартир на території, на якій цей Закон застосовується, користуються охороною, наданою § 87b, якщо: їх головна адміністрація або основна установа розташована на території однієї з держав, визначених § 120 (2); їх законні штаб-квартири розташовані на території однієї з таких держав і їх діяльність засвідчує реальний зв'язок з економікою Німеччини або з економікою однієї з таких держав (§ 127a (2)).

Іноземні громадяни і юридичні особи також користуються охороною відповідно до положень договорів і угод, укладених Європейським Союзом з державами, які не є його членами. Такі угоди підлягають опублікуванню федеральним міністром юстиції у Федеральному правовому бюлетені (§ 127a (3)).

Перехідні положення для застосування Директиви 96/9 /ЄЕС викладені в § 137g Закону.

Друге речення § 23, § 53 (5), § 55а і друге речення § 63 (1) застосовуються до баз даних, створених до 1 січня 1998 р. Розглянемо зазначені положення.

У разі кінематографічних переробок твору, виконання планів і ескізів для твору образотворчого мистецтва, або копій архітектурного твору, або переробки чи перетворення бази даних, згода автора повинна вимагатися для здійснення такої переробки або перетворення (друге речення § 23).

§ 53 стосується відтворення для особистого та іншого персонального використання, пункт (1) і пункт (2). підпункти від 2 до 4 якого не застосовуються до баз даних, матеріали яких є індивідуально доступними за допомогою електронних засобів. Пункт (2), підпункт 1 застосовується до таких баз даних за умови, що таке використання з науковою метою не є комерційним використанням.

Відповідно до пункту (1) § 53, допускається виготовляти одиничні примірники твору для особистого використання. Особа, уповноважена виготовляти такі примірники, може також дати розпорядження виготовити примірники іншій особі. Проте це відноситься до передачі твору на відео- або аудіоносіях і на безоплатне відтворення творів образотворчого мистецтва. У підпунктах 2-4 пункту (2) зазначено, що допускається виготовляти або давати розпорядження виготовляти одиничні примірники твору: для включення до особистого архіву і в межах необхідності відтворення для цієї мети, і якщо особистий примірник твору використовується як модель для відтворення; для персональної інформації відносно поточних подій, у разі твору, переданого шляхом мовлення; для інших видів персонального використання (у разі невеликих частин опублікованих творів або індивідуальних внесків, які були опубліковані в газетах або інших періодичних виданнях; у разі твору, який не було надруковано принаймні два роки).

У підпункті 1 пункту (2) § 53 зазначено, що дозволяється виготовляти або давати розпорядження виготовляти одиничні примірники твору для персонального наукового використання у межах необхідності відтворення для досягнення цієї мети.

У пункті (2) § 137g зазначено, що положення Розділу VI (Охорона упорядників баз даних) частини II (Суміжні права)

також застосовуються до баз даних, створених у період між 1 січня 1983 р. і 31 грудня 1997 р. Строк дії охорони починається в таких випадках з 1 січня 1998 р.

У пункті (3) § 137g визначено, що § 56a (Використання бази даних) і § 87e (Контракти на використання бази даних) не застосовуються до контрактів, укладених до 1 січня 1998 р.

3.3.4. Охорона баз даних у Франції

У Кодексі інтелектуальної власності Франції охороні баз даних присвячений розділ IV "Права виробників баз даних (статті L. 341-1, L. 341-2, L. 342-1 — L. 342-5, L. 343-1 — L. 343-4)⁸.

Виробник бази даних — особа, яка бере на себе ініціативу і ризик відповідних інвестицій, користується охороною змісту бази даних, якщо його одержання, перевірка або представлення засвідчує суттєвий фінансовий, матеріальний або трудовий внесок. Ця охорона здійснюється незалежно від авторсько-правової охорони або іншого права на базу даних чи один з її елементів (ст. L. 341-1).

Правом на базу даних користуються:

- виробники бази даних, які є громадянами держави-члена Європейського Союзу або держави, яка є стороною Договору про Європейський економічний простір, або особи, звичайним місцем перебування якої є така держава;
- організації або підприємства, які засновані відповідно до законодавства держави-члена і мають відповідно до статутів місце розташування штаб-квартири або головної установи на території Співтовариства або держави, яка є стороною Договору про Європейський економічний простір. Якщо така організація або підприємство розташоване на території такої держави, відповідно до статуту їхня діяльність повинна мати реальний і постійний зв'язок з економікою однієї з них.

⁸Законодательство зарубежных стран по авторскому праву и смежным правам: Германия, Соединенное Королевство, Франция. М., 2002. — С. 347-351.

Виробникам баз даних, які не відповідають зазначеним вище умовам, надається охорона, передбачена цим Розділом, якщо Радою Європейського Співтовариства буде укладена спеціальна угода з державами, громадянами якої вони є. (ст. 341-2).

Глава друга "Обсяг охорони" включає наступні положення. Виробник баз даних має право забороняти:

- вилучення, передачу на постійній або тимчасовій основі всієї або якісно чи кількісно суттєвої частини бази даних на інший носій будь-якими засобами і в будь-якій формі;
- повторне використання, будь-яку форму надання громадськості всього або суттєвої частини змісту бази даних шляхом розповсюдження примірників, оренди, мережевими засобами або іншими видами передачі.

Ці права можуть бути передані або відступлені чи бути предметом ліцензії.

Надання в безоплатне користування не є дією з вилучення або повторного використання (ст. 342-1).

Виробник може також забороняти вилучення або повторне і систематичне повторне використання якісно або кількісно несуттєвих частин змісту бази даних, коли ці дії виходять за межі умов нормального використання бази даних (ст. 342-2).

Якщо база даних надається володільцем прав у розпорядження публіки, він не може заборонити:

- вилучення або повторне використання несуттєвої частини змісту бази даних, оцінюваної якісно або кількісно особою, яка має право доступу;
- вилучення з приватною метою кількісно або якісно суттєвої частини змісту не електронної бази даних за умови дотримання авторських прав або суміжних прав на товари або елементи, включені до бази даних.

Будь-які умови, що суперечать вищезазначеним умовам, визнаються недійсними (ст. 342-3).

Перший продаж матеріального носія з базою даних володільцем права або з його згоди на території держави-члена Європейського Союзу або держави, що є стороною Договору про Європейський економічний простір, вичерпує право контролювати перепродаж цього матеріального носія у всіх

державо-членах. Разом з тим передача бази даних у режимі "он-лайн" не вичерпує право правоволодільця контролювати перепродаж у всі держави-члени матеріального носія з цієї бази даних або її частину (ст. 342-4).

Права, передбачені ст. 342-1, діють, починаючи із закінчення виготовлення бази даних. Вони припиняють дію через п'ятнадцять років, рахуючи з 1 січня року, наступного за датою завершення.

У разі, якщо база даних стає публічно доступною будь-яким шляхом до закінчення вищезазначеного строку, строк охорони цим правом припиняє діяти через п'ятнадцять років, обчислюваних від 1 січня року, наступного за датою, коли ця база даних вперше стала публічно доступною.

Разом з тим, у разі, якщо охоронювана база є предметом нового суттєвого капіталовкладення, її охорона перестане діяти через п'ятнадцять років, обчислюваних від 1 січня року, наступного за датою чергового капіталовкладення (ст. 342-5).

Глава III "Відповідальність" містить наступні положення.

Порушення прав виробника бази даних, встановлених ст. 342—1, карається тюремним ув'язненням строком до двох років і певним штрафом (ст. 343-1).

Юридичні особи можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності за порушення, передбачені ст. ст. 343-1 у випадках, встановлених ст. 121-2 Кримінального кодексу.

Міри відповідальності, які можуть бути застосовані відносно юридичних осіб: штраф, згідно з положеннями передбаченими ст. 131-38 Кримінального кодексу; міри відповідальності, згадані у ст. 131-39 Кримінального кодексу (зазначена заборона стосується діяльності, при здійсненні якої порушення було вчинено) (ст. 343-2).

У разі повторного вчинення певних порушень згідно зі ст. 343-1, або, якщо злочинець був пов'язаний з потерпілою стороною угодою, можуть бути застосовані подвійні міри відповідальності.

Винні особи можуть, крім того, бути позбавлені до п'яти років виборчого права і участі у здійсненні правосуддя торговими судами, в діяльності торговельно-промислової і професійної палати, а також у роботі примирливих комісій з трудових спорів (ст. 343-3).

Крім усних свідчень посадових осіб або агентів кримінальної поліції, як доказів порушень, визначених цією главою, може стати дання свідчень під присягою агентів, призначених професійними органами виробників. Ці агенти повинні бути затверджені Міністром культури на умовах, передбачених відносно агентів згідно зі ст. 331-2.

У ст. 331-2 зазначено, що, крім звітів, складених поліцейськими слідчими, доказ існування будь-якого порушення Книг I, II і III цього Кодексу і ст. 52 Закону № 85-660 від 3 липня 1885 р. про авторські права і про права виконавців, виробників фонограм і відеограм і організацій аудіовідуального мовлення може бути забезпечена заявою призначеного представника, який прийняв присягу, наприклад, Національного центру кінематографії, професійними органами авторів або товариств, згаданих у Розділі II цієї Книги. Такі представники повинні бути схвалені Міністром культури відповідно до умов, визначених Декретом про Раду Держави.

3.3.5. Охорона баз даних у США

У США для охорони баз даних застосовуються авторське право, інститути комерційної таємниці, контрактного права, недобросовісної конкуренції й необґрунтованого збагачення.

А. Охорона баз даних за допомогою авторського права

Така охорона баз даних базується на § 8 ст. 1 Конституції США; § 102 "Захист творчих робіт і авторства" Книги 17 Зводу законів США; прецедентному праві (тлумачення оригінальності, креативності й новизни).

Практика судів може бути різною, але вирішальне значення мають постанови судів вищих інстанцій. Як приклад, можна навести рішення Верховного суду США стосовно справи *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Services Co, Inc.* (1995 р.).

Умовою охорони баз даних у США, як і в українському праві, є оригінальна організація бази даних: оригінальні розташування або підбір матеріалів у ній. Оригінальною

визнається нова або така, що несе в собі певний смисл організація матеріалу. При оцінці оригінальності форми бази даних використовується поняття творчої праці упорядника.

До початку 90-х років ХХ ст. судова практика підтримувала так звані доктрини "поту на чолі", "індустріальності", які проголошували, що охоронятися повинні навіть бази даних, які створені не творчою працею, але вимагають суттєвих інвестицій. Згодом такі доктрини були відкинуті Верховним судом США на підставі того, що простий перелік фактів без творчої обробки не охороняється, бо автор не може створити факт.

У справі *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Services Co, Inc. (1991)* телефонний довідник був навіть офіційно зареєстрований як об'єкт інтелектуальної власності, але, незважаючи на це, суд визнав його неохоронюваним через нетворчий характер праці його упорядників.

Отже, питання про критерії охороноздатності баз даних у США вирішуються так, які і в Україні, а основним критерієм є творчий характер праці упорядника. Проте на відміну від українського права у США охорона надається тільки *формально охоронюваним* базам даних, тобто тим, які *закінчені й зареєстровані як об'єкти авторського права*. При реєстрації повинен додаватися роздрук машинного коду і тексту програми, депонується примірник самої програми і бази даних, інформацію слід оновлювати, а реєстрацію — продовжувати протягом належних строків, необхідно дотримувати процедуру реєстрації.

Б. Охорона баз даних за допомогою інших галузей права

Відповідно до Єдиного акта про торгові секрети (комерційну таємницю) у США база даних може охоронятися в якості **комерційної таємниці (торгового секрету)** у разі, якщо вона володіє комерційною цінністю, невідома зацікавленим особам, недоступна для них законними способами, розумно охоронювана володільцем прав на неї.

Охорона бази даних в якості комерційної таємниці спрощується, якщо база даних компільована і без "злому" її одержати неможливо.

Для ефективної охорони бази даних в якості комерційної таємниці в договорі про продаж продукту можуть бути положення про комерційну таємницю, які часто містяться в оберткових ліцензіях на упаковці матеріального носія бази даних. Отже, відносно баз даних, охоронюваних у США, крім виявлення розумної обережності з дотриманням авторських прав, необхідно переконатися, чи подібних положень про комерційну таємницю не міститься на носіїві або упаковці носія бази даних.

У США можливий також захист прав упорядника бази даних і *контрактним правом*. Контракт зазвичай містить ліцензію, що зобов'язує ліцензіата не передавати неавторизованим особам базу даних або будь-які права на неї, не копіювати і не використовувати іншим недозволеним способом. Відповідно при копіюванні бази даних (або їх частин), придбаних у США, необхідно переконатися що при цьому не порушуються додаткові положення контракту або ліцензії, зокрема оберткової.

В. Вільне використання баз даних

Законодавство США, як і України, передбачає випадки *вільного (справедливого) використання баз даних* (п. "g" § 118 Розділу 107 Книги 17 Зводу законів США). Бази даних можуть вільно використовуватися некомерційними бібліотеками, архівами, освітніми установами, громадськими бюро прогнозування. На відміну від України, суттєву роль у встановленні випадків вільного використання відіграє також судова практика, яка в кожному конкретному випадку визначає, чи було вільне використання допустимим чи ні.

Г. Відповідальність за порушення прав упорядника бази даних

Кримінальна відповідальність за порушення авторських прав передбачена абзацом 1 п. "а" § 1204 глави 12 книги 17 Зводу законів США: за навмисне порушення авторських прав з метою збагачення винний може бути покараний за

перший злочин штрафом у розмірі до 500 тис. дол. США і (або) до 5 років позбавлення волі.

У разі неодноразового порушення авторських прав за наступні злочини може бути накладений штраф у розмірі до 1 млн. дол. США і призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 10 років (абзац 2 п. "а" § 1204 Зводу законів США). Строк давності притягнення до відповідальності за даний злочин — 5 років (п. "с" § 1204 Зводу законів США).

Отже, відповідно до законодавства і судової практики США авторським правом охороняються бази даних, підібрані, організовані або структуровані оригінальним чином творчою працею автора, і твори, які входять до складу бази даних. Окрім того, як творчі, так і нетворчі бази даних охороняються у США за допомогою інститутів контрактного права, недобросовісної конкуренції, комерційної таємниці й необґрунтованого збагачення⁹.

3.3.6. Охорона баз даних у Російській Федерації

Параграф 15 глави 71 "Права, суміжні з авторськими" частини четвертої Цивільного кодексу Російської Федерації, введеної в дію 1 січня 2008 року, присвячений праву виробника бази даних (статті 1333—1336).

Згідно зі ст. 1333 (1), виробником бази даних визнається особа, яка організувала створення бази даних і роботу зі збору, обробки і розташування матеріалів, що складають її. За відсутності доказів іншого виробником бази даних визнається громадянин або юридична особа, ім'я або найменування яких зазначено звичайним способом на примірнику бази даних і/або на її упаковці. Термін "звичайний спосіб" є оцінним поняттям. У даному разі слід враховувати усталену практику.

Виробник бази даних має виключне право на використання бази даних, яка є майновим правом, і право на зазначення на примірниках бази даних і (або) їх упаковках свого

⁹Вайшнурс А. Современность и перспективы правовой охраны баз данных в России, США и Европейском Союзе // ИС. Авторское право и смежные права. — 2003. — № 11. — С. 5—20.

імені або найменування, яке розглядається як особисте немайнове право (ст. 1333 (2)).

У ст. 1334 (1) дано визначення виключного права виробника бази даних, яке відрізняється від традиційного визначення виключного права інших об'єктів суміжних прав. Перш за все, виключне право виникає не на будь-яку базу даних, а на ту, яка вимагає суттєвих фінансових, матеріальних, організаційних або інших затрат. Термін "суттєвих" є оцінним. Як орієнтир використовуються кількість самостійних інформаційних елементів, яких повинно бути не менше десяти тисяч. Таким чином, будь-яка база, яка містить десять тисяч і більше самостійних інформаційних елементів, розглядається як база, що вимагає суттєвих фінансових, матеріальних, організаційних або інших затрат. Якщо ж кількість цих елементів менша зазначеної цифри, то необхідні додаткові докази віднесення бази до тих, на які у виробника виникає виключне право.

Виключне право виробника бази даних полягає у праві вилучати з бази даних матеріали і здійснювати їх наступне використання в будь-якій формі і будь-яким способом. *Під вилученням матеріалів* розуміється перенесення всього змісту бази даних або суттєвої частини складових її матеріалів на інший інформаційний носій з використанням будь-яких технічних засобів і в будь-якій формі.

Виключне право виробника бази даних визнається і діє незалежно від наявності і дії авторських та інших виключних прав виробника бази даних та інших осіб на матеріали, що складають базу даних загалом як складений твір (ст. 1334 (2)).

У ст. 1334 (3) мовиться про вилучення у виключному праві виробника бази даних. Воно зумовлене некомерційною метою використання (зокрема, йдеться про використання в особистих, наукових, освітніх і подібних цілях). При цьому не повинні порушуватися авторські права на базу даних як складений твір, а також авторські права осіб, чий права були використані в базі даних.

Вимога зазначення користувачами матеріалів, вилучених з бази даних, способом, що передбачає одержання до них

доступу невизначеного кола осіб, бази даних, з якої ці матеріали вилучені, є декларативним, оскільки проконтролювати це неможливо.

Стаття 1335 визначає строк дії виключного права виробника бази даних. Виключне право виробника бази даних виникає в момент завершення її створення і діє протягом п'ятнадцяти років, рахуючи від 1 січня року, наступного за роком її створення. Виключне право виробника бази даних, оприлюдненої в зазначений період, діє протягом п'ятнадцяти років, рахуючи від 1 січня року, наступного за роком її оприлюднення (ст. 1335 (1)). По суті, йдеться про два строки дії виключного права виробника бази даних. Один строк стосується створених, але не оприлюднених баз даних. Другий строк діє відносно баз даних, оприлюднених у період дії виключного права виробника бази даних.

Строки, передбачені пунктом 1 цієї статті, відновлюються за кожного оновлення бази даних (ст. 1335 (2)). Окремі бази даних оновлюються постійно. Таким чином, строк дії виключного права виробника таких баз даних буде, по суті, необмеженим.

Виключне право виробника бази даних одержує охорону, коли воно відповідає хоча б одному критерію, встановленому в ст. 1336, — критерію громадянства, критерію взаємності в тих випадках, коли законодавством відповідної іноземної держави надається на її території охорона виключному праву виробника бази даних, виробником якої є громадянин Російської Федерації або російська юридична особа, або критерію місця країн, які мають з Росією відповідні договори про взаємну охорону виключних прав на бази даних.

Донині багатосторонніх договорів про правову охорону виключних прав виробників баз даних не було укладено.

Можливі ситуації, коли виробниками баз даних є особи без громадянства (апатриди). В цьому разі питання вирішуватиметься залежно від того, де постійно проживає така особа без громадянства¹⁰.

¹⁰Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации (постатейный). Часть четвертая / Э.Т.Гаврилов, О.А.Городов, С.П.Гришаев [и др.]. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. — С. 299-303.

ĐÎÇÄ²Ë IV

ÏŎÏĐÏÏÀ ÁÀÇ ÄÄÍÈŎ Â ÓÊĐÀŦ²

4.1. Авторсько-правова охорона баз даних

В Україні бази даних можуть бути об'єктами **авторського права**. Відповідно до ст.433 (1) (3) Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) об'єктами авторського права є "компіляції даних, якщо вони за добором або упорядкуванням є результатом інтелектуальної діяльності"¹. Згідно зі ст. 8 (1) (4) Закону України "Про авторське право і суміжні права" в редакції від 11 липня 2001 р. (далі — Закон про авторське право) до об'єктів авторського права віднесені бази даних. А в ст. 1 Закону про авторське право дано наступне визначення цього терміна: "база даних (компіляція даних) — сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі — електронній, підбір і розташування складових частин якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів"². Терміни "база даних", "компіляція даних" є синоніми.

Це визначення відповідає міжнародним нормам. Так, ст. 10 (2) Угоди ТРІПС встановлено, що збірники даних або інших матеріалів як у машинозчитуваних, так і в будь-якій іншій формі, які через підбір або розташування матеріалів становлять результат інтелектуальної творчості, повинні охоронятися як такі. Така охорона, яка не поширюється на самі дані або матеріали, не повинна завдавати шкоди авторському праву на самі дані або матеріали. Ст. 5 Договору ВОІВ про авторське право передбачає, що компіляції даних або

¹ Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. — К.: Парламентське вид-во, 2006. — С. 86.

² Інтелектуальна власність. — 2001. — № 8. — С. 64.

іншої інформації в будь-якій формі, які за підбором і розташуванням змісту становлять собою результат інтелектуальної творчості, охороняються як такі. Така охорона не поширюється на самі дані або інформацію і не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних або інформації, яка міститься в компіляції.

Існують два критерії визнання бази даних об'єктом авторського права:

- розташування складових частин бази даних та її упорядкування повинно бути результатом творчої праці (ст. 1 Закону про авторське право);
- в процесі упорядкування бази даних не повинні порушуватися права авторів творів науки, літератури або мистецтва, включених до неї (ст. 8 (1)(15)).

Якщо база даних не відповідає цим умовам, вона не є об'єктом авторського права, не охороняється, в результаті допускається її використання як частково, так і повністю.

Для цілей авторського права база даних — це тільки *форма* представлення відомостей, а не смисловий зміст. Під формою бази даних розуміється представлення, організація, підбір елементів, з яких складається будь-яка база даних.

Організація і підбір бази даних вважаються творчими, доки не доведено зворотне. Творчий характер організації бази даних може полягати і в розташуванні раніше кимось підібраних елементів відповідно до певного нового правила. Підбір ще може бути виконаний творчо, якщо окремі елементи були особисто оцінені емоційно, естетично тощо або проаналізовані раціонально дослідником, тобто були включені свідомо відповідно до певного критерію, а не механічно до бази даних.

Упорядник творчої бази даних за українським законодавством має *право на впорядкування* (ст. 15 (1) (7) Закону про авторське право). тому несанкціоновано запозичувати бази даних в цілому або в суттєвих частинах не можна. Виняток становлять випадки вільного використання баз даних.

Вільне і дозволене використання баз даних. Українським законодавством дозволено без згоди автора і без виплати авторської винагороди використання бази даних, але з обов'язковим зазначенням імені упорядника і джерела за-

позичення, використання як ілюстрацій, відтворення без одержання прибутку для сліпих. Вільним вважається і відтворення для судового провадження, а також перепродаж примірника бази даних після першого продажу або іншої передачі права власності на цей примірник.

Допускається також вільне запозичення як окремих елементів бази даних, так і всієї сукупності для створення нової бази даних. Проте використання елементів, що є охоронюваними творами, повинно бути погоджено з володільцем авторських прав, бо за авторами окремих творів авторське право зберігається.

Відповідальність за порушення прав упорядника бази даних. За порушення прав упорядника бази даних винний може бути притягнений до цивільної, адміністративної або кримінальної відповідальності.

Цивільно-правова відповідальність полягає в ненаданні охорони базам даних, створених з порушенням авторського права, і застосування заходів примусового і компенсаційного характеру. До останніх, зокрема, відносяться: визнання прав дійсного упорядника; відновлення становища, яке існувало до порушення; припинення дії, яка порушує права або створює загрозу їх порушення; відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду; стягнення доходу, одержаного порушником, внаслідок порушення авторських прав замість відшкодування збитків; виплата компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат замість відшкодування збитків або стягнення доходу. Можливе вжиття й інших передбачених законодавчими актами заходів, пов'язаних із захистом прав правоволодільців.

Адміністративно-правова відповідальність за порушення авторських прав на базу даних встановлена Кодексом України про адміністративні правопорушення. Стаття 51-2 цього Кодексу встановлює відповідальність за незаконне використання бази даних, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на базу даних, що охороняється законом.

Дана відповідальність настає у випадках, якщо примірники баз даних є контрафактними чи піратськими відпо-

відно до законодавства України про авторське право, або на примірниках баз даних зазначена неправдива інформація про їх упорядників і про місце виготовлення, а також інформація, яка може ввести споживачів в оману, або на примірниках баз даних знищений чи змінений знак охорони авторських прав, поставлений власником цих прав.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення відбувається в судах. Про вчинення адміністративного правопорушення уповноваженими особами повинен бути складений протокол, що надсилається для розгляду до суду за місцем вчинення правопорушення. За результатами розгляду справи повинна бути винесена постанова, в якій може бути зазначено про: накладення адміністративного стягнення і конфіскацію контрафактних примірників баз даних; припинення провадження справи. Постанова суду про накладення адміністративного стягнення є остаточною і оскарженню в порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення не підлягає.

Кримінально-правова відповідальність за порушення авторських прав на базу даних передбачена статтями 176 і 216 Кримінального кодексу України (далі — КК України).

У статтях 176 і 216 КК України покарання кваліфікується залежно від розміру завданої матеріальної шкоди: у значному розмірі, у великому розмірі, в особливо великому розмірі. Застосовуються як основні види покарань: штраф, виправні роботи, обмеження волі, позбавлення волі, позбавлення права займати певні посади чи займатися певною діяльністю, так і допоміжний (конфіскація та знищення товарів і обладнання для їх виготовлення).

Отже, за українським законодавством база даних охоронятиметься авторським правом у разі оригінальності підбору матеріалів або їх оригінального розташування і організації, а також відсутності порушення прав інших осіб. Крім того, охорону баз даних можна здійснювати в рамках інституту комерційної таємниці, через заборону декомпіляції комп'ютерної програми, до складу якої входить база даних. Сам факт декомпіляції програми, без якої неможливо вилучити зміст бази даних, надає право судового захисту.

4.2. Перспективи охорони баз даних *sui generis*

Як уже зазначалося (див. розділ (3.2.1), Директива 96/9/ЄС від 11 березня 1996 р. про правову охорону баз даних встановлює обов'язок держав - членів Європейського Союзу надати право *sui generis* упоряднику бази даних, який продемонстрував, що ним були зроблені суттєві інвестиції, як у кількісному, так і в якісному відношенні у придбання, перевірку або представлення змісту бази даних. Це право полягає в можливості запобігати вилученню і/або повторному використанню всього або суттєвої частини змісту бази даних. Під вилученням розуміється постійне або тимчасове переміщення всього змісту бази даних або його суттєвої частини на інший носій. Повторне використання охоплює будь-які форми доведення до публіки всього або частини змісту бази даних, зокрема, шляхом розповсюдження копій, здавання у прокат, передачі в режимі онлайн або іншим способом.

Право *sui generis* відносно наступного перепродажу копії бази даних також вважається вичерпаним з моменту її першого продажу на території Співтовариства праволодільцем або з його згоди. Здавання в найм (публічними установами) не вважається актом вилучення змісту або повторного використання бази даних.

База даних перебуває під охороною правом *sui generis* незалежно від авторсько-правової охорони упорядкування або способу розташування даних. Для права *sui generis* байдуже, чи користується база охороною авторських прав чи ні.

Неодноразове і систематичне вилучення і/або повторне використання незначної частини змісту бази даних, передбачає дії, які вступають у протиріччя з нормальною експлуатацією бази даних або завдають шкоди законним інтересам її упорядника, недопустимі.

Упорядник бази даних не має права перешкоджати діям правомірного користувача бази даних з вилучення і використання її змісту з певною метою.

Право *sui generis* спливає через 15 років починаючи з 1 січня року, наступного за роком завершення створення

баз даних. У разі, якщо база даних у певній формі була представлена широкій публіці до закінчення 15 років після її створення, строк охорони бази даних правом *sui generis* обчислюватиметься з 1 січня року, наступного за роком представлення бази даних публіці.

Якщо до бази даних внесені суттєві зміни завдяки поповненню її змісту, виправленням, доповненням, що дозволяє розглядати оновлену базу даних як результат нових інвестицій, то така модифікована база даних набуває власний строк дії охорони.

Нині охорона баз даних *sui generis* розповсюджена у всіх країнах Європейського Союзу.

У ст. 50 (1) Угоди про партнерство між Європейськими Співтовариствами і Україною наша країна взяла на себе зобов'язання, стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, "забезпечити рівень захисту, аналогічний до існуючого в Співтоваристві, включаючи ефективні засоби забезпечення дотримання таких прав"³.

Отже, Україна повинна забезпечити охорону нетворчих баз даних.

Щодо такої охорони була висловлена наступна пропозиція:

"Уявляється, що норми щодо права **sui generis** повинні бути введені до законів України "Про захист від недобросовісної конкуренції" та "Про інвестиційну діяльність".

Захист права *sui generis* в цьому випадку, крім загальних цивільно-правових засобів захисту, міг би включати спеціальні норми захисту, передбачені законодавством України про недобросовісну конкуренцію"⁴.

На наш погляд, охорону нетворчих баз даних в Україні доцільно забезпечити *sui generis*, яке недавно запроваджено в Російській Федерації (див. розд. 3.6) і ефективно діє в країнах — членах Європейського Союзу.

³ Авторське право і суміжні права. Європейський досвід. У 2-х книгах. — Книга 1: Нормативні акти і документи. Європейська інтеграція України. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. — С. 17—18.

⁴ Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За редакцією Ю.М.Капци. — К.: Видавничий Дім "Слово", 2006. — С. 147.

Бажано було б до Закону України "Про авторське право і суміжні права" ввести нове суміжне право — право упорядника бази даних, доповнивши розділ III "Суміжні права" статтями 44.1 — 44.4 наступного змісту:

"Стаття 44.1. Упорядник бази даних, охоронюваної *sui generis*

1. Упорядником бази даних, охоронюваної *sui generis*, визнається особа, яка організувала створення бази даних і роботу по збору, обробці і розташуванню її матеріалів. За відсутності доказів іншого упорядником бази даних вважається фізична або юридична особа, ім'я або найменування яких зазначено звичайним способом на примірнику бази даних і (або) її упаковці.

2. Упоряднику бази даних належать:

виключне майнове право упорядника бази даних;

право на зазначення на примірниках бази даних і (або) їх упаковках свого імені або найменування.

Стаття 44.2. Майнове виключне право упорядника бази даних

1. Упоряднику бази даних, створення якої (включаючи обробку або представлення даних матеріалів) вимагає суттєвих фінансових, матеріальних, організаційних або інших затрат, належить виключне майнове право вилучати з бази даних матеріали і здійснювати їх наступне використання в будь-якій формі й будь-яким способом.

Ніхто не має права вилучати з бази даних матеріали і здійснювати їх наступне використання без дозволу правоволодільця, крім випадків, передбачених цим Законом. При цьому під вилученням матеріалів розуміється перенесення всього змісту бази даних або значної частини суттєвих її матеріалів на інший інформаційний носій з використанням будь-яких технічних засобів і в будь-якій формі.

2. Майнове виключне право упорядника бази даних визнається і діє незалежно від наявності і дії авторських та інших прав упорядника бази даних та інших осіб на матеріали, що становлять базу даних, а також на базу даних в цілому як складений твір.

3. Особа, яка правомірно користується базою даних, має право без дозволу правоволодільця вилучати з такої бази

даних матеріали і здійснювати їх наступне використання в особистих, наукових, освітніх та інших некомерційних цілях в обсязі, виправданому зазначеними цілями, і в тій мірі, в якій такі дії не порушують авторські права упорядника бази даних та інших осіб.

Використання матеріалів, вилучених з бази даних, способом, що передбачає одержання до них доступу необмеженого кола осіб, повинно супроводжуватися вказівкою на базу даних, з якої ці матеріали вилучені.

Стаття 44.3. Строк дії майнового виключного права упорядника бази даних

1. Майнове виключне право упорядника бази даних виникає в момент завершення її створення і діє протягом п'ятнадцяти років, рахуючи від 1 січня року, наступного за роком її створення. Майнове виключне право упорядника бази даних, оприлюдненої у зазначений період, діє протягом п'ятнадцяти років, рахуючи від 1 січня року, наступного за роком її оприлюднення.

2. Строки, передбачені пунктом 1 цієї статті, відновлюються за кожного оновлення бази даних.

Стаття 44.4. Дія майнового виключного права упорядника бази даних на території України

1. Майнове виключне право упорядника бази даних діє на території України у випадках, коли:

упорядник бази даних є громадянином України або українською юридичною особою;

упорядник бази даних є іноземним громадянином або іноземною юридичною особою за умови, що законодавством відповідної іноземної держави надається на її території охорона майнового виключного права упорядника бази даних, упорядником якої є громадянин України або українська юридична особа;

в інших випадках, передбачених міжнародними договорами України.

2. Якщо упорядник бази даних є особою без громадянства, залежно від того, має ця особа місце проживання на території України або іноземної держави, відповідно застосовуються правила пункту 1 цієї статті, що відносяться до громадян України або іноземних громадян".

ВИСНОВКИ

Зі всього вищезазначеного можна зробити такі основні висновки.

1. Економічно розвинені країни, усвідомлюючи масштаби і значення постійно зростаючого ринку інформації, надають національним виробникам більш досконалі механізми охорони здійснених інвестицій у *вигляді права на бази даних* або *sui generis*, яке захищає права виробників бази даних, створених навіть нетворчою працею, але які мають велике економічне значення.

2. З практичної точки зору з вищезазначених причин українським виробникам, які розраховують на міжнародний інтерес до їх продуктів, рекомендується випускати у світ базу даних на території ЄС, що дозволить захисти їх права в Європі, не виключаючи охорону авторським правом в Україні (ст. 8 (1) Закону про авторське право). У разі досить ймовірного введення *особливої охорони* баз даних у США або підписання двосторонньої угоди між США і ЄС, охорона інститутом *sui generis* надаватиметься опублікованим на території Європи базам даних і у США на підставі принципу взаємності або договору.

Рекомендується також вживати заходи для того, щоб нарівні з авторським правом бази даних одночасно охоронялися в межах інститутів комерційної таємниці, недобросовісної конкуренції, контрактного права.

Вже при створенні бази даних необхідно здійснювати кроки, що дозволять спростити в подальшому процес доказування в суді прав на базу даних або факту порушення таких прав.

3. Прослідкована еволюція правових механізмів охорони баз даних ще раз демонструє, наскільки чутливо повинно реагувати право на зміну суспільних і, в першу чергу, економічних відносин. Саме країни, які навчилися вловлювати й задовольняти потреби національного підприємницького співтовариства, дотримуючи при цьому інтереси

соціально незахищених прошарків населення (наприклад, споживачів), завойовують в сучасному світі економічну, а значить і політичну могутність. Одним із кроків на цьому шляху для України міг би стати перегляд принципів захисту прав упорядників баз даних відповідно до сучасних світових тенденцій і економічних потреб.

ДОДАТКИ

1. Рекомендації володільцям прав на бази даних для спрощення процесу доказування в суді

Для спрощення процесу доказування в суді наявності прав на базу даних або фактів порушення подібних прав рекомендується вже при створенні баз даних вдаватися до наступних прийомів.

Так, у США при створенні баз даних у них часто залишають так звані "бур'яни". Для цього в інформації допускають навмисні незначні помилки, про які знають тільки упорядники. При незаконному копіюванні баз даних правопорушник копіює і ці "бур'яни". Знайти їх у вторинній копії і довести таки чином її похідність не становить труднощів. Наприклад, у телефонному довідникові компанії Rockforel Map Inc. помилки в ініціалах імен при перегляді довідника в певному порядку формували найменування компанії-видавця, що було безумовним доказом похідності незаконної копії.

Корисним може бути і документування випадкових помилок з наступним їх використанням аналогічно "бур'янам". Так, у справі Southwestern Bell Media v. Troons World Pub., Inc. похідність копії була доведена співпаданням ненавмисних помилок.

Ефективним засобом є електронний цифровий підпис і "водяні знаки". Спеціальне програмне забезпечення впроваджує особливий код у текст програми, що при перегляді відображається на моніторі, а при друкуванні — на матеріальному носіїві як візуальний аналог грошових водяних знаків. Вилучити зображення водяного знака неможливо, не знаючи коду програми, яка впроваджує його.

Рекомендується депонувати програми і бази даних у приватних депозитаріях або депозитах нотаріуса, щоб за необхідності можна було вилучити копію продукту із зазначенням, ким і коли вона була депонована.

В великих компаніях програмісти іноді використовують

власні "підписи" — повторювальні комбінації в тексті програми або бази даних, характерні тільки для даного програміста, які не мають принципового значення для роботи програми або бази даних.

Слід також зберігати чорнові матеріали, які відображають процес роботи над базою даних.

При продажу бази даних доцільне підписування ліцензії, що дозволяє використання продукту і нанесення на упаковку застереження про те, що декомпіляція програм і баз даних забороняється, бо програмний код становить комерційну таємницю.

2. Міжнародні норми авторсько-правової охорони баз даних

2.1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року

"Стаття 2. Охоронювані твори

...(5) Збірники літературних і художніх творів, наприклад, енциклопедії і антології, що становлять собою за підбором і розташуванням матеріалів результат інтелектуальної творчості, охороняються як такі, без шкоди правам авторів кожного із творів, що становлять частину таких збірників"¹.

2.2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) 1994 року

"Стаття 10. Комп'ютерні програми та компіляції даних

...2. Компіляції даних або інших матеріалів в електронній чи іншій формі, які завдяки відбору або упорядкуванню їх змісту є результатом творчої діяльності, охороняються як такі. Така охорона, яка не поширюється на самі дані або матеріали, не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних або інформації"².

2.3. Договір ВОІВ про авторське право 1996 року

"Стаття 5. Компіляції даних (бази даних)

Компіляції даних або іншої інформації в будь-якій формі, які за підбором і розташуванням змісту становлять собою результат інтелектуальної творчості, охороняються як такі. Така охорона не поширюється на самі дані або інформацію і не зачіпає права, що відноситься до самих даних або інформації, що міститься в підбірці"³.

¹ Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений. Парижский акт от 24 июля 1971 года, изменённый 2 октября 1979 года.— ВОИВ, Женева, 1990.—с.9.

² Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности. — Программа ТАСИС — интеллектуальная собственность, 1999. — С. 6.

³ Договор ВОИС по авторскому праву и Согласованные заявления в отношении Договора ВОИС по авторскому праву, приняты Дипломатической конференцией 20 декабря 1996 г. — ВОИС, Женева, 2000. — С. 8.

2.4. Проект Договору ВОІВ про інтелектуальну власність щодо баз даних*

Преамбула

Договірні сторони,

Бажаючи активізувати і заохочувати виробництво, розповсюдження і міжнародну торгівлю базами даних,

Визнаючи, що бази даних є життєво важливим елементом розвитку глобальної інформаційної інфраструктури і важливим інструментом сприяння економічному, культурному і технологічному розвитку,

Визнаючи, що упорядкування баз даних вимагає вкладення значних інтелектуальних, технічних і фінансових ресурсів, але такі бази даних можуть бути скопійовані або можуть бути доступними за незначних затрат, необхідних для їх створення як незалежних об'єктів,

Бажаючи встановити нову форму охорони баз даних шляхом надання упорядникам баз даних прав, достатніх для відшкодування їх вкладення в розробку баз даних, і шляхом забезпечення найбільш ефективної і однакової міжнародної охорони,

Підкреслюючи, що ніщо в цьому Договорі не применшує існуючі зобов'язання, які Договірні Сторони можуть мати відносно одна одної за Договорами в галузі інтелектуальної власності, і, зокрема, що ніщо в цьому Договорі жодним чином не обмежує права, надані авторам за Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів,

Домовилися про наступне:

Стаття 1

Обсяг

(1) Договірні Сторони охороняють будь-яку базу даних, яка становить собою значне вкладення у збір, компонування, перевірку, систематизацію або представлення змісту бази даних.

(2) Правова охорона, передбачена цим Договором, поширюється на базу даних, незалежно від форми або засобу, в яких втілена ця база даних, і незалежно від того, чи доведена ця база даних до загального відома.

* Даний Проект Договору підготовлений ВОІВ у 1996 році

(3) Охорона за цим Договором надається незалежно від будь-якої охорони, надаваної відносно бази даних або її змісту авторським правом чи іншими правами, передбачуваними національним законодавством Договірних Сторін.

(4) Охорона за цим Договором не поширюється на комп'ютерну програму як таку, включаючи без обмежень, будь-яку комп'ютерну програму, використовувану при виготовленні, експлуатації або збереженні бази даних.

Стаття 2

Визначення

Для цілей цього Договору:

(i) "база даних" означає підбірку окремих творів, даних або іншої інформації, системно або методично скомпонованих, до яких може бути здійснений індивідуальний доступ за допомогою електронних або інших засобів;

(ii) "вилучення" означає постійне або тимчасове перенесення всієї або значної частини змісту бази даних на інший засіб будь-яким способом і в будь-якій формі;

(iii) "упорядник бази даних" означає фізичну або юридичну особу або особи, що контролюють і відповідають за суттєве вкладення у складання бази даних;

(iv) "суттєве вкладення" означає будь-яке значне в якісному або кількісному відношенні вкладення інтелектуальних, фінансових, технічних або інших ресурсів у збір, компонування, перевірку, систематизацію або представлення змісту бази даних;

(v) "значна частина" відносно змісту бази даних означає будь-яку частину бази даних, включаючи накопичення невеликих частин, які мають якісне і кількісне значення для цінності бази даних;

(vi) "використання" означає доведення до загального відома всього або значної частини змісту бази даних будь-яким способом, включаючи розповсюдження, прокат, передачу в режимі он-лайн або інші форми передачі, включаючи доведення до загального відома в будь-якому місці і в будь-який час за власним вибором представника публіки.

Стаття 3

Права

- (1) Упорядник бази даних, який має право на охорону за цим Договором, має право дозволити або заборонити вилучення або використання її змісту.
- (2) Договірні Сторони у своєму національному законодавстві можуть передбачити, що право на використання, передбачене у пункті 1, не застосовується до розповсюдження оригіналу або будь-якого примірника будь-якої бази даних, які було продано або право власності на які було передано яким-небудь іншим чином на території цієї Договірної Сторони відповідно до дозволу.

Стаття 4

Правоволодільці

- (1) Права, передбачені цим Договором, належать упоряднику бази даних.
- (2) Права, передбачені цим Договором, можуть вільно передаватися.

Стаття 5

Винятки

- (1) Договірні сторони можуть передбачити в своєму національному законодавстві обмеження або винятки з передбачених цим Договором прав у певних особливих випадках, які не вступають у протиріччя з нормальним використанням бази даних і необґрунтовано не обмежують законні інтереси правоволодільця.
- (2) Охорона, надавана відносно баз даних, складених урядовими організаціями або їх співробітниками або службовцями, визначена національним законодавством Договірних Сторін.

Стаття 6

Охоронювані особи

- (1) Кожна Договірна Сторона надає охорону відповідно до умов цього Договору упорядникам баз даних, які є громадянами Договірних Сторін.
- (2) Положення пункту 1 також застосовується до компаній, фірм та інших юридичних осіб, утворених відповідно до законів Договірної Сторони або які мають зареєстрований офіс, центральну адміністрацію або основне

місце діяльності в Договірній Стороні; проте, якщо така компанія, фірма або інша юридична особа має на території Договірної сторони тільки зареєстрований офіс, її діяльність повинна бути реально і постійно пов'язана з економікою Договірної Сторони.

Стаття 7

Національний режим і незалежність охорони

- (1) Відносно охорони, що надається цим Договором, упорядник бази даних користується в Договірних Сторонах, крім Договірної Сторони, громадянином якої є він, правами, які надаються нині або будуть надані в подальшому їх відповідними законами своїм громадянам, а також правами, окремо надаваними цим Договором.
- (2) Охорона баз даних у Договірній Стороні, громадянином якої є упорядник бази даних, регулюється національним законодавством.
- (3) Володіння правами і здійснення прав за цим Договором не залежить від наявності охорони в Договірній Стороні, громадянином якої є упорядник бази даних. Крім положень цього Договору, обсяг охорони, а також засоби і обсяг правового захисту регулюються виключно законами Договірної Сторони, в якій запитується охорона.
- (4) Упорядники баз даних, які не є громадянами Договірної Сторони, але мають звичайне місце проживання в Договірній Стороні, для цілей цього Договору прирівнюються до громадян цієї Договірної Сторони.

Стаття 8

Строк охорони

- (1) Права, що надаються цим Договором, діють, коли база даних відповідає вимогам статті 1(1), і охороняються принаймні

Варіант А: 25

Варіант В: 15

років, з 1 січня року, наступного за датою, коли база даних вперше стала відповідати вимогам статті 1(1).

- (2) У разі, коли база даних доведена до загального відома будь-яким способом до закінчення строку, передбаченого пунктом 1, строк охорони продовжується принаймні

Варіант А: 25

Варіант В: 15

років, з 1 січня року, наступного за датою, коли база даних вперше була доведена до загального відома.

(3) За будь-якої зміни бази даних в якісному або кількісному відношенні, включаючи будь-яку зміну в результаті накопичення послідовних доповнень, вилучень, перевірок, змін у систематизації або представленні, або інших змінах, які становлять нове суттєве вкладення, базі даних, одержаній в результаті такого вкладення, надається власний строк охорони.

Стаття 9

Формальності

Володіння правами і здійснення прав, передбачених цим Договором, не пов'язані з дотриманням будь-яких формальностей.

Стаття 10

Зобов'язання відносно технічних заходів

(1) Договірні Сторони визнають незаконним імпортом, виготовлення або розповсюдження протизахисних пристроїв, або пропозицію чи надання будь-яких послуг, що мають аналогічну дію, будь-якою особою, яка знає або має достатні підстави знати, що такий пристрій або послуга будуть використані або використовуються для здійснення прав, передбачених цим Договором, не дозволеного правоволодільцем або законом.

(2) Договірні Сторони повинні передбачити відповідні ефективні засоби правового захисту від протизаконних дій, зазначених у пункті 1.

(3) Термін "протизаконний пристрій", в розумінні цієї статті, означає будь-який пристрій, виріб або компонент, включений у пристрій або виріб, основним призначенням або основним результатом застосування якого є обхід будь-якого способу, режиму, механізму або системи, що запобігають або перешкоджають будь-яким діям, які відносяться до прав, передбачених цим Договором.

Стаття 11

Застосування у часі

(1) Договірні Сторони також надають охорону відповідно

до цього Договору стосовно баз даних, які відповідають вимогам статті 1(1) на дату введення цього Договору в дію відносно кожної Договірної Сторони. Тривалість такої охорони визначається положеннями статті 8.

(2) Охорона, передбачена пунктом 1, не повинна завдавати шкоди будь-яким угодам, укладеним, або правам, набутим до введення цього Договору в дію в кожній Договірній стороні.

(3) Договірна Сторона може передбачити умови, на яких примірники баз даних, правомірно виготовлені до дати введення цього Договору в дію відносно цієї Договірної Сторони, можуть розповсюджуватися серед публіки за умови, що такими положеннями не дозволяється розповсюдження протягом періоду понад два роки від цієї дати.

Стаття 12

Відносно інших правових положень

Охорона, надавана за цим Договором, не обмежує будь-які інші права або зобов'язання відносно баз даних або їх захисту, включаючи закони з авторського права, за правами, суміжними з авторським правом, за правами на патенти, торговельні марки, промислові зразки, антитрестові закони і закони про конкуренцію, закони про комерційну таємницю, охорону даних і конфіденційності, закони про доступ до державних документів і договірне право.

Стаття 13

Спеціальні положення про забезпечення прав

Варіант А

(1) Спеціальні положення відносно забезпечення прав включені до Додатку цього Договору.

(2) Цей Додаток є невід'ємною частиною цього Договору.

Варіант В

Договірні Сторони забезпечать, щоб заходи по забезпеченню прав, зазначені в Частині III, статті 41-61 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, включаючи торгівлю контрафактними товарами, Додаток ІС до Маракешської угоди, що засновує Світову організацію торгівлі, укладеної 15 квітня 1994 р. ("Угода ТРІПС"), були передбачені в їх національних законах з метою вчинення

ефективних дій проти будь-якого акту порушення прав, передбачених цим Договором, включаючи негайні заходи щодо запобігання порушень, і заходи, які є стримуючим засобом від подальших порушень. У цьому зв'язку Договірні Сторони із врахуванням відповідних змін застосовують положення статей 41-61 Угоди ТРІПС.

Додаток
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ
Загальні зобов'язання

Стаття 1

1. Договірні Сторони забезпечать, щоб заходи по забезпеченню прав, зазначені в цьому Додатку, були передбачені в їх законах з метою вчинення ефективних дій проти будь-якого акту порушення прав, передбачених цим Договором, включаючи негайні заходи щодо запобігання порушень і заходи, що є стримуючим засобом від подальших порушень.
2. Заходи по забезпеченню прав, передбачених цим Договором, повинні бути чіткими і справедливими. Вони не повинні бути надто складними або дорогими чи призводити до необґрунтованого збільшення строків або невиправданих затримок.
3. Бажано, щоб рішення по суті справи склалися в письмовій формі й були обґрунтованими. Вони повинні бути доступними, принаймні, сторонам судового провадження без невиправданої затримки. Рішення по суті справи повинні базуватися виключно на доказах, стосовно яких сторонам була надана можливість висловитися.
4. Сторони судового провадження повинні мати можливість перегляду судовим органом остаточних адміністративних рішень і, принаймні, правових аспектів первинних судових рішень по суті справи із врахуванням юрисдикційних положень законодавства Договірної Сторони відносно важливості справи. Проте не повинно бути зобов'язань відносно можливості перегляду виправдальних рішень з кримінальних справ.
5. Існує розуміння, що цей Додаток не становить будь-яких зобов'язань по створенню судової системи, яка забезпечує

дотримання прав, передбачених цим Договором, відмінної від системи, призначеної для забезпечення прав взагалі, а також не зачіпає компетенцію Договірних Сторін по забезпеченню застосування свого законодавства взагалі. Ніщо в цьому Додатку не створює будь-яких зобов'язань відносно розподілу засобів по забезпеченню прав, передбачених цим Договором, і на забезпечення застосування законодавства взагалі.

РОЗДІЛ 2

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ І АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАХОДИ ТА ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

Стаття 2

Чіткі і справедливі заходи

Договірні Сторони надають правоволодільцям можливість порушувати цивільні справи у судах для здійснення будь-якого права, передбаченого цим Договором. Відповідчі мають право на своєчасне одержання письмового, досить детального повідомлення, що містить обґрунтування позовів. Сторони мають право бути представленими незалежним адвокатом, а процесуальні норми не повинні накладати досить обтяжливі вимоги обов'язкової особистої присутності. Всім сторонам у таких розглядах належним чином надається право на обґрунтування своїх позовів і представлення всіх належних до справи доказів. Процесуальні норми повинні передбачати засоби ідентифікації і захисту конфіденційної інформації, якщо це не суперечить чинним конституційним вимогам.

Стаття 3

Докази

1. Якщо сторона надала наявні докази, достатні для того, щоб підкріпити свої позови, і вказала на докази, що мають відношення до обґрунтування своїх позовів, які знаходяться в розпорядженні іншої сторони, то судові органи мають право приписати іншій стороні надати ці докази за дотримання у відповідних випадках умов, які забезпечують конфіденційну інформацію.
2. У разі, коли сторона судового провадження свідомо і без будь-яких підстав не надає доступ до необхідної ін-

формації або іншим чином не надає її у розумінні сторони або суттєво обмежує прийняття заходів по забезпеченню прав, Договірна Сторона може надати судовим органам правомочності приймати попередні або остаточні рішення, позитивні або негативні на підставі наданої їм інформації, включаючи скаргу або заяву сторони, на якій негативно позначилась відмова в доступі до інформації за умови надання сторонам можливості бути вислуханою щодо заяв або доказів.

Стаття 4

Судові заборони

Судові органи мають право приписати стороні утриматися від порушення прав, *серед іншого*, запобігати надходженню в торгівельну мережу наявних у її розпорядженні імпортованих товарів, що мають відношення до порушення прав, передбачених цим Договором, відразу після митного очищення таких товарів. Договірні Сторони не зобов'язані надавати такі повноваження відносно охоронюваних об'єктів, придбаних або замовлених особою, до того як вона дізналася або мала достатні підстави знати, що угоди з такими об'єктами зумовлюють порушення права, передбаченого цим Договором.

Стаття 5

Відшкодування збитків

1. Судові органи мають право приписати порушникові, який знав або мав достатні підстави знати, що він здійснює протиправні дії, надати адекватну компенсацію шкоди, якої зазнав правоволоділець у зв'язку з порушенням його права, передбаченого цим Договором.
2. Судові органи також мають право приписати порушникові відшкодувати правоволодільцеві затрати, які можуть включати відповідний гонорар адвоката. У відповідних випадках Договірні Сторони можуть надати судовим органам правомочності вимагати стягнення прибутку і/або виплати попередньо встановлених збитків навіть у випадках, коли порушник не знав або не мав достатніх підстав знати, що він здійснює протиправні дії.

Стаття 6

Інші засоби захисту

Для створення ефективного засобу стримування від порушення прав судові органи мають право приписати, щоб встановлені ними контрафактні товари без будь-якої компенсації були вилучені з торгівельної мережі таким чином, щоб уникнути завдання будь-якої шкоди правоволодільцеві, або, якщо це не суперечить чинним конституційним вимогам, були знищені. Судові органи також мають право приписати, щоб матеріали і обладнання, які головним чином використовувались при створенні контрафактних товарів, без будь-якої компенсації були вилучені з торгівельної мережі, щоб звести до мінімуму можливість нових порушень. При розгляді таких питань необхідно зважати на співмірність серйозності правопорушення і запитуваних засобів захисту, а також інтереси третіх осіб.

Стаття 7

Право на інформацію

Договірні Сторони можуть надати судовим органам правомочності, якщо це співмірне серйозності порушення прав, приписати порушникові інформувати правоволодільця про особистості осіб, які брали участь у виробництві й розповсюдженні контрафактних товарів або послуг, і про канали їх розповсюдження.

Стаття 8

Відшкодування шкоди відповідачеві

1. Судові органи мають право приписати стороні, за запитом якої були вжиті заходи і яка недобросовісно використала заходи по забезпеченню прав, надати стороні, на яку було неправомірно накладено зобов'язання або обмеження, достатню компенсацію за шкоду, завдану в результаті такого недобросовісного використання. Судові органи також мають право приписати заявникові відшкодувати відповідачеві витрати, які можуть включати відповідний гонорар адвоката.
- При застосуванні будь-якого закону, що стосується охорони або забезпечення дотримання прав, передбачених цим Договором, Договірні Сторони звільняють як державні органи, так і їх службовців від застосування від-

носно них відповідних засобів захисту у зв'язку з добросовісним здійсненням ними дій або наміром їх здійснювати під час застосування такого закону.

Стаття 9

Адміністративні заходи

В тому разі, якщо певний цивільно-правовий засіб захисту може бути приписано в результаті застосування адміністративних заходів по суті справи, такі заходи повинні по суті відповідати правилам, рівнозначним тим, які встановлені в цьому Розділі.

РОЗДІЛ 3 ТИМЧАСОВІ ЗАХОДИ

Стаття 10

1. Судові органи можуть приписати вжиття негайних і ефективних заходів, спрямованих на:
 - (а) запобігання виникнення порушення будь-якого права, передбаченого цим Договором, і, зокрема, запобігання надходження в торговельну мережу товарів, відносно яких вони мають право приймати рішення, зокрема товарів, що імпортуються, безпосередньо після митного очищення;
 - (б) збереження відповідних доказів, що відносяться до ймовірних порушень.
2. Судові органи мають право, де це доцільно, вживати тимчасові заходи без заслуховування *другої сторони*, зокрема, у випадках, коли будь-яка затримка може завдати непоправної шкоди правоволодільцеві або коли очевидний ризик втрати доказів.
3. Судові органи мають право вимагати від заявника надати будь-які розумні докази, щоб достатньою мірою переконатися, що заявник є правоволодільцем і що його право порушується або що таке порушення неминуче, і приписати, щоб заявник надав забезпечення або рівноцінну гарантію, достатню для захисту відповідача і запобігання зловживань.
4. У разі, коли тимчасові заходи були вжиті *без заслухову-*

вання другої сторони, сторони, яких ці заходи стосуються, повинні бути повідомлені про це негайно, найпізніше після вжиття заходів. За запитом відповідача здійснюється перегляд з правом бути вислуханим, з метою прийняття протягом розумного періоду часу після одержання повідомлення про заходи рішення про те, чи слід ці заходи змінити, відмінити або підтвердити.

5. Орган, який здійснює тимчасові заходи, може вимагати від заявника надання іншої інформації, необхідної для ідентифікації відповідних товарів.
6. Без шкоди для положень пункту 4 тимчасові заходи, здійснювані на підставі пунктів 1 і 2, за запитом відповідача відмінюються або їх дія припиняється іншим чином, якщо судовий розгляд, в результаті якого повинно бути прийняте рішення по суті справи, не розпочато в межах розумного періоду часу, визначеного судовим органом, що приписує такі заходи, в тих випадках, коли це допускається законодавством Договірної Сторони, або за відсутності такого визначення — в межах 20 робочих днів або 31 календарного дня, залежно від того, який з періодів є більш тривалим.
7. У разі відміни або припинення дії тимчасових заходів через певні дії або недогляд заявника або якщо згодом було встановлено, що порушення або загроза порушення права, передбаченого цим Договором, не мали місця, то судові органи за запитом відповідача мають право приписати заявникові надати відповідачеві відповідну компенсацію за будь-яку шкоду, завдану цими заходами.
8. Якщо тимчасовий захід може бути приписний в результаті здійснення адміністративних заходів, такі заходи повинні по суті відповідати правилам, рівнозначним тим, які встановлені цим Розділом.

РОЗДІЛ 4 ОСОБЛИВІ ВИМОГИ ВІДНОСНО ПРИКОРДОННИХ ЗАХОДІВ

Стаття 11

Призупинення випуску товарів в обіг митними органами

Відповідно до положень, викладених нижче, Договірні Сторони вживають заходи, що дозволяють правоволодільцеві, який має достатні підстави підозрювати, що може мати місце імпорт піратських товарів, подати до компетентних адміністративних або судових органів письмову заяву про призупинення митними органами випуску таких товарів у вільний обіг. Договірні Сторони можуть також передбачити відповідні заходи з призупинення митними органами випуску зі своєї території контрафактних товарів, призначених для експорту.

Стаття 12

Заява

Будь-який правоволоділець, який ініціює заходи відповідно до статті 11, повинен надати відповідні, що задовольняють певні органи, докази того, що за законодавством країни, яка імпортує, *за відсутності доказів протилежного*, має місце порушення передбаченого цим Договором права правоволоділця, і досить детальний опис товарів, щоб вони могли бути легко упізнані митними органами. Компетентні органи протягом розумного періоду часу інформують заявника про те, чи прийняли вони заявку, і, у разі, коли таке рішення компетентними органами прийнято, — про період, протягом якого митні органи вживатимуть заходи.

Стаття 13

Забезпечення або рівноцінна гарантія

Компетентні органи мають право вимагати від заявника надання забезпечення або рівноцінної гарантії, достатньої для захисту відповідача і компетентних органів, і запобігання зловживань. Таке забезпечення або рівноцінна гарантія не повинні необґрунтовано утримувати від звернення до цих заходів.

Стаття 14

Повідомлення про призупинення

Імпортеру і заявнику негайно повідомляють про призупинення випуску товарів згідно зі статтею 11.

Стаття 15

Тривалість призупинення

Якщо протягом періоду, що не перевищує 10 робочих днів після передання заявникові повідомлення про призупинення випуску товарів у вільний оборот, митні органи не будуть інформовані про те, що судовий розгляд, в результаті якого було прийнято рішення по суті справи, розпочато певною стороною крім відповідача або про те, що належним чином уповноважені органи вжили тимчасові заходи, що продовжують призупинення випуску товарів, то товари повинні бути випущені, якщо виконані всі інші умови відносно імпорту або експорту; у відповідних випадках цей граничний строк може бути подовжений ще на 10 робочих днів. Якщо судовий розгляд, в результаті якого повинно бути прийнято рішення по суті справи, розпочато, то за запитом відповідача відбувається перегляд з правом бути вислуханим з метою прийняття протягом розумного періоду рішення про те, чи слід заходи змінити, відмінити або підтвердити. Незважаючи на вищезазначене, у разі, якщо призупинення випуску товарів здійснюється або продовжується відповідно до тимчасового судового заходу, то застосовуються положення пункту 6 статті 10.

Стаття 16

Відшкодування шкоди імпортеру і власнику товарів

Відповідні органи мають право приписати заявникові сплатити імпортеру, вантажоодержувачу і власнику товарів належну компенсацію за будь-яку шкоду, завдану їм за неправомірного затримання товарів або за затримання товарів, випущених у вільний оборот відповідно до статті 15.

Стаття 17

Право на інспектування та інформацію

Без шкоди для захисту конфіденційної інформації Договірні Сторони надають компетентним органам правомочності надавати правоволодільцеві достатні можливості для інспектування будь-яких товарів, затриманих митними орга-

нами, з метою обґрунтування його позову. Компетентні органи також мають правомочності надати імпортеру рівноцін-ні можливості для інспектування будь-яких таких товарів. У разі прийняття по суті справи позитивного рішення Договірні Сторони можуть надати компетентним органам правомочності інформувати правоволодільця про імена і адреси вантажовідправника, імпортера і вантажодержувача і про кількість товарів.

Стаття 18

Дії за посадою

Якщо Договірні Сторони зобов'язують компетентні органи діяти за власною ініціативою і призупинити випуск у вільний оборот товарів, відносно яких, *судячи з наявних даних*, вони володіють доказами порушення права, передбаченого цим Договором:

(а) компетентні органи можуть у будь-який час звертатися до правоволодільців за будь-якою інформацією, яка може їм допомогти у здійсненні цих правомочностей;

(б) імпортеру і правоволодільцю негайно повідомляють про призупинення випуску товарів у вільний оборот. Якщо імпортер подав компетентним органам скаргу на призупинення випуску товарів у вільний оборот, призупинення здійснюється із врахуванням відповідних змін, відповідно до умов, установлених у статті 15;

(с) Договірні Сторони звільняють як державні органи, так і їх службовців від застосування відносно них відповідних засобів захисту у зв'язку з добросовісним здійсненням ними дій або наміром їх здійснення.

Стаття 19

Засоби захисту

Без шкоди для інших прав на захист, доступних правоволодільцеві, і за дотримання права відповідача вимагати перегляду в судовому органі, компетентні органи мають право приписати знищення або вилучення контрафактних товарів відповідно до правил, встановлених статтею 6.

Стаття 20

Незначний імпорт

Договірні Сторони можуть не застосовувати вищезазначені положення до незначних кількостей товарів некомер-

ційного характеру, наявних в особистому багажі пасажирів або які пересилаються малими партіями.

РОЗДІЛ 5

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ

Договірні Сторони передбачають кримінально-правові заходи і покарання, які застосовуються, принаймні, у разі навмисного піратства у комерційних масштабах. Заходи захисту включають тюремне ув'язнення, грошові штрафи, достатні для того, щоб бути засобом стримування, співмірним із серйозністю покарання, застосовного у зв'язку зі злочинами відповідної тяжкості. У відповідних випадках заходи захисту включають також накладення арешту, конфіскацію і знищення контрафактних товарів і будь-яких матеріалів та обладнання, які головним чином використовувались при здійсненні правопорушень.

⁴.Документ ВОІВ CRNP/DC/6, 30 серпня 1996 р. — 51 с.

3. Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних

Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу, Беручи до уваги Договір про заснування Європейського Співтовариства та, зокрема, його статті 57(2), 66 та 100а, Беручи до уваги пропозицію Комісії, Відповідно до процедури, передбаченої у статті 189b Договору,

- (1) Оскільки не у всіх державах-членах бази даних нині достатньо захищені чинним законодавством, така охорона, якщо вона й існує, відрізняється в різних державах;
- (2) Оскільки такі відмінності щодо правової охорони баз даних, яка забезпечується законом держав-членів, негативно впливають на функціонування внутрішнього ринку стосовно баз даних і, зокрема, на можливість фізичних і юридичних осіб створювати бази даних з електронним доступом товарів та послуг на підставі гармонізованих правових положень Співтовариства; оскільки такі відмінності можуть бути збільшені в міру того, як держави-члени ухвалюватимуть нове законодавство в цій галузі, яка дедалі більше і більше набуває міжнародних вимірів;
- (3) Оскільки необхідно усунути наявні відмінності, які порушують нормальне функціонування внутрішнього ринку, і перешкодити виникненню відмінностей за збереження і забезпечення розвитку відмінностей, що не завдають шкоди функціонуванню внутрішнього ринку і розвитку ринку інформації всередині Співтовариства;
- (4) Оскільки захист баз даних через авторське право існує в різних формах у державах-членах як за законодавством, так і через судову практику, і доти, доки в законодавстві держав-членів зберігатимуться відмінності щодо обсягів і умов охорони прав, подібні неуніфіковані права на інтелектуальну власність можуть перешкоджати вільному обігу товарів і послуг у Співтоваристві;
- (5) Оскільки авторське право залишається належною формою охорони виключних прав авторів баз даних;
- (6) Оскільки необхідні додаткові заходи, спрямовані на неуможливлення несанкціонованого вилучення і/або по-

- вторного використання змісту бази даних за відсутності уніфікованого законодавства з недобросовісної конкуренції або судової практики в даній галузі;
- (7) Оскільки створення баз даних поєднано з обов'язковим використанням значних людських, технічних і фінансових ресурсів, у той час як існує можливість їх копіювання або доступу до баз даних за ціною, яка набагато нижча від витрат на самостійну розробку бази;
 - (8) Оскільки несанкціоноване вилучення і/або повторне використання змісту бази даних становлять собою дії, які можуть мати серйозні економічні і технічні наслідки;
 - (9) Оскільки бази даних є цінним інструментом розвитку інформаційного ринку Співтовариства, даний інструмент буде корисним також у багатьох інших галузях;
 - (10) Оскільки експоненційне зростання у Співтоваристві і у всьому світі обсягу інформації, що створюється та переробляється щорічно в промислово-комерційній галузі, вимагає інвестицій у новітні системи обробки інформації у всіх державах-членах;
 - (11) Оскільки нині існує значний дисбаланс у рівні інвестування до сектору баз даних як серед держав-членів, так і між Співтовариством та країнами, що є найбільшими у світі виробниками баз даних;
 - (12) Оскільки такі інвестиції у сучасні системи збереження і обробки інформації не матимуть місця у Співтоваристві за відсутності стабільності і уніфікованого правового режиму щодо захисту прав виробників баз даних;
 - (13) Оскільки ця Директива охороняє збірники, що називаються іноді "компіляціями", творів, даних або інших матеріалів, розміщення, збереження і одержання доступу до яких забезпечується за допомогою засобів, що включають електронні, електромагнітні або електрооптичні чи інші аналогічні засоби;
 - (14) Оскільки необхідне поширення охорони, що надається цією Директивою, на електронні бази даних;
 - (15) Оскільки критерії, застосовні для того, щоб визначити, чи буде база даних охоронятися авторським правом,

повинні обмежуватися тим фактом, що вибір або компонування змісту бази даних є творчий результат інтелектуальної діяльності автора, оскільки така охорона надається для структури бази даних;

(16) Оскільки жодний інший критерій, крім оригінальності, під яким розуміється творчий результат інтелектуальної діяльності автора, не повинен застосовуватися за вирішення питання про те, чи може ця база даних охоронятися авторським правом, і, зокрема, жодної оцінки якості або естетичного значення бази даних не повинно здійснюватися;

(17) Оскільки термін "база даних" повинен розумітися як такий, що стосується будь-якого зібрання літературних, художніх, музичних або інших творів і матеріалів, таких як тексти, звуки, зображення, цифри, факти і дані; йдеться про збірники творів, даних або інші самостійні матеріали, розміщені в систематичному або методичному порядку і доступні в індивідуальному порядку; оскільки звідси випливає, що визначення аудіовізуального, кінематографічного, літературного або музичного твору як такого не є предметом цієї Директиви;

(18) Оскільки ця Директива не обмежує свободу авторів вирішувати, чи дозволяють вони і яким способом включати їхні твори до будь-якої бази даних, зокрема, чи є цей дозвіл виключним чи ні; оскільки охорона баз даних правом *sui generis* не виключає існуючих прав на їхній зміст, зокрема, коли автор або суб'єкт суміжного права дає дозвіл на включення деяких із своїх творів або інших об'єктів до бази даних на підставі невиключної ліцензійної угоди, третя особа може використати ці твори або інші об'єкти через дозвіл, наданий автором або суб'єктом суміжних прав, при цьому йому не може бути протиставлене право *sui generis* виробника бази даних, за умови, що ці твори або інші об'єкти не були вилучені з бази даних або повторно використані на її основі;

(19) Оскільки, як правило, компіляція кількох записів музичних виконань на компакт-диску не входить до сфери застосування цієї Директиви; оскільки, як компіля-

ція, вона не відповідає вимогам щодо можливості охорони авторським правом, а також оскільки вона не становить собою достатньо істотних вкладень для того, щоб користуватися правом *sui generis*;

- (20) Оскільки передбачена дією Директиви охорона може стосуватися також елементів, необхідних для функціонування або користування деякими з баз даних, наприклад, тезаурусом або системами індексації;
- (21) Оскільки охорона, передбачена цією Директивою, стосується баз даних, в яких твори, дані або інші елементи були розміщені в систематичному або методичному порядку; не вимагається, щоб ці матеріали фізично зберігалися організованим способом;
- (22) Оскільки електронні, в розумінні цієї Директиви, бази даних можуть також включати такі пристрої, як CD-ROM та CD;
- (23) Оскільки термін "бази даних" не повинен стосуватися комп'ютерних програм, які застосовуються за виготовлення або функціонування бази даних, які охороняються Директивою Ради 91/250/ЄЕС Ради від 14 травня 1991 року про правову охорону комп'ютерних програм;
- (24) Оскільки прокат і надання в тимчасове користування баз даних у галузі авторського права і суміжних прав регулюються Директивою Ради 92/100/ЄЕС від 19 листопада 1992 року про право прокату, надання в тимчасове користування і деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності;
- (25) Оскільки строк дії авторського права вже регулюється Директивою Ради 93/98/ЄЕС від 29 жовтня 1993 року про гармонізацію строку захисту авторського права і деяких суміжних прав;
- (26) Оскільки твори, які охороняються авторським правом і об'єкти, що охороняються суміжними правами, які включаються до бази даних, залишаються під охороною відповідних виключних прав і не можуть бути включені до відповідної бази даних або вилучені з цієї бази даних без дозволу правоволодільця або його наступника;
- (27) Оскільки авторські права на твори і суміжні права на

інші об'єкти включені, таким чином, до бази даних жодним чином не зачіпаються існуванням окремого права щодо вибору або розміщення цих творів або інших об'єктів у базі даних;

- (28) Оскільки моральні права фізичної особи, яка створила базу даних, належать автору і здійснюватимуться відповідно до прав держав-членів Співтовариства і положень Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів; особисте немайнове право залишається поза сферою застосування цієї Директиви;
- (29) Оскільки вибір режиму, застосовного до створення творів у межах виконання службових обов'язків, залишається на розгляд держав-членів Співтовариства, отже, ніщо в цій Директиві не заважає державам-членам уточнювати в своєму законодавстві, що коли база даних створюється службовцем за виконання ним службових обов'язків або за вказівкою свого роботодавця, — тільки роботодавець може користуватися всіма майновими правами, пов'язаними зі створеною таким чином базою даних, якщо інше не передбачено положеннями контракту;
- (30) Оскільки виключні права автора повинні включати право визначати, яким чином використовуватиметься його твір і ким, і, зокрема, право контролю за розповсюдженням його твору серед осіб, які не мають дозволу;
- (31) Оскільки охорона баз даних авторським правом включає також надання баз даних в іншій формі, ніж розповсюдження;
- (32) Оскільки держави-члени зобов'язані забезпечити, щоб положення національного законодавства були б еквівалентні хоча б щодо матеріальних норм права у випадку таких дій, з урахуванням виключень, визначених цією Директивою;
- (33) Оскільки питання вичерпання дії права розповсюдження не виникає у разі баз даних з електронним доступом, які стосуються сфери надання послуг; це стосується також матеріальної копії такої бази даних, зробленої користувачем цієї послуги за згодою правоволодільця;

оскільки, на відміну від випадку CD-ROM та CD, де інтелектуальна власність включена до матеріального носія, а саме товару, кожна послуга з електронним доступом становить собою насправді дію, на яку повинен бути одержаний дозвіл, в тій мірі, в якій це передбачено авторським правом;

- (34) Оскільки як тільки правоволоділець вирішив надати в розпорядження користувача копію своєї бази даних або у вигляді послуги з електронним доступом, або в іншій формі розповсюдження, цей законний користувач повинен мати можливість доступу до бази даних і користуватися нею з тією метою і так, як це зумовлено ліцензійною угодою, укладеною з правоволодільцем, навіть якщо доступ і використання викликають необхідність вчинення дій, які в принципі підлягають обмеженням;
- (35) Оскільки необхідно передбачити список винятків з дій, що підлягають обмеженням, із врахуванням того факту, що авторське право, предметом якого є ця Директива, стосується тільки вибору і розміщення матеріалів, що містяться в базі даних; необхідно надати державам-членам можливість передбачити в деяких випадках вищезазначені винятки; разом з тим цією можливістю слід користуватися відповідно до Бернської конвенції і в тій мірі, в якій винятки стосуються структури баз даних; необхідно розрізняти винятки як користування, здійснюваного окремою особою, при цьому останнє стосується законоположень національного права деяких держав-членів, де має місце оподаткування чистих носіїв або записувальної апаратури;
- (36) Оскільки термін "наукові дослідження" в розумінні цієї директиви охоплює одночасно природничі і гуманітарні дисципліни;
- (37) Оскільки ст. 10(1) Бернської конвенції не обмежується цією Директивою;
- (38) Оскільки постійно зростаюче заснування цифрової технології створює для виробника бази даних небезпеку, що зміст його бази даних буде скопійовано і адаптовано електронним шляхом для одержання іншої бази даних з аналогічним змістом, але яка не порушуватиме

авторське право, застосовне до розміщення змісту першої бази;

- (39) Оскільки, крім мети забезпечення охорони авторського права на основі творчого характеру вибору або розміщення змісту бази даних, ця Директива переслідує мету захистити виробника бази даних від привласнення прибутку, одержаного в результаті фінансових і професійних витрат, зазначених тим, хто розробив і скомпонував зміст шляхом охорони сукупності або істотних частин бази даних від певних дій, здійснюваних користувачем або конкурентом;
- (40) Оскільки метою цього права *sui generis* є захист витрат на одержання перевірку або оформлення змісту бази даних на обмежений строк дії права; ці витрати можуть полягати у використанні фінансових коштів і/або затрат часу, силі енергії;
- (41) Оскільки метою права *sui generis* є надати виробнику бази даних можливість унеможливити несанкціоноване вилучення і/або повторне використання сукупності або значної частини змісту бази даних; виробник бази даних є особою, яка бере на себе ініціативу і усвідомлює ризик здійснення затрат; це виключає із визначення виробника, зокрема і субпідрядників;
- (42) Оскільки специфічне право на унеможливлення несанкціонованого вилучення і/або несанкціонованого повторного використання, спрямоване проти дій користувача в обхід законних прав виробника і які завдають, таким чином, шкоди виробнику, що зазнав затрат; право на унеможливлення вилучення і/або повторного використання всього або істотної частини змісту бази даних спрямоване не тільки на виготовлення конкурентного виробу, й на користувача, який своїми діями завдає істотної, визначуваної кількісно або якісно, шкоди виробнику, що зазнав затрат;
- (43) Оскільки, у разі передачі електронними засобами, право перешкоди повторному використанню не вичерпується, як стосовно бази даних, так і стосовно матеріальної копії цієї самої бази або її частини, зробленої одержувачем за згодою правоволодільця;

- (44) Оскільки відображення на дисплеї змісту бази даних викликає необхідність постійного або тимчасового перенесення всієї або істотної частини бази на інший носій, на цю дію повинен бути одержаний дозвіл правоволоді-льця;
- (45) Оскільки право перешкоджати несанкціонованому ви-лученню і/або повторному використанню жодною мі-рою не є поширенням охорони авторського права на прості факти або дані;
- (46) Оскільки існування права стати на заваді несанкціо-нованому вилученню і/або повторному використанню всього або значної частини твору, даних чи матеріалів бази даних не призводить до виникнення нового права на ці твори, дані або самі матеріали;
- (47) Оскільки для того, щоб сприяти конкуренції між по-стачальником продукції і послуг на інформаційному ринку, охорона через право *sui generis* не повинна здій-снюватися таким чином, щоб полегшувати зловживан-ня домінуючим становищем, зокрема, щодо створення і поширення нових продуктів і послуг з додатковою вар-тістю інтелектуального, технічного. економічного або комерційного характеру; таким чином, положення цієї Директиви не виключають застосування правил конку-ренції, як в національних, так і в масштабах Співтова-риства;
- (48) Оскільки мета цієї Директиви полягає в забезпеченні відповідного і уніфікованого рівня охорони баз даних для того, щоб гарантувати винагороду виробнику бази, та відмінна від мети, яку переслідує Директива 95/46 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 1995 року про захист осіб стосовно обробки персональ-них даних і про вільний обіг цих даних, яка полягає в забезпеченні вільного обігу персональних даних на ос-нові уніфікованих правил, спрямованих на охорону ос-новних прав, зокрема, права на приватне життя, яке визнається в статті 8 Європейської конвенції про охоро-ну прав людини і основних свобод; положення цієї Ди-рективи не виключають застосування законодавства сто-совно охорони таких даних;

- (49) Оскільки, незважаючи на наявність права стати на перешкоді вилученню і/або повторному використанню всієї або значної частини бази даних, необхідно передбачити, щоб виробник бази даних або носій права не міг перешкодити законному користувачеві вилучати і повторно використовувати неістотні частини; щоб цей самий користувач не зміг би завдати несправедливої шкоди ні законним інтересам володільця права *sui generis*, ані суб'єкту авторського права або суміжного права на твори або інші об'єкти, що містяться в цій базі;
- (50) Оскільки необхідно надати державам-членам можливість передбачити винятки із права стати на перешкоді несанкціонованому вилученню і/або повторному використанню істотної частини змісту бази даних, коли йдеться про вилучення з метою використання окремою особою чи в потребах навчання, чи для наукових досліджень і коли йдеться про вилучення і/або повторне використання з метою суспільної безпеки або в інтересах адміністративної процедури чи судочинства; необхідно, щоб дані дії не завдавали шкоди виключним правам виробника баз даних і щоб вони не набрали комерційного характеру;
- (51) Оскільки держави-члени за використання можливості дозволяти законному користувачеві бази даних вилучати з неї істотну частину змісту з навчальною або науково-дослідною метою, можуть обмежити цю можливість певними категоріями навчальних закладів або науково-дослідних установ;
- (52) Оскільки держави-члени, які мають особливе законодавство, що містить право, аналогічне праву *sui generis*, передбаченому цією Директивою, повинні мати можливість зберегти щодо нового права винятки з цього права, традиційно встановлювані цим законодавством;
- (53) Оскільки тягар доказу дати завершення виготовлення бази даних лежить на виробникові цієї бази даних;
- (54) Оскільки тягар доказу наявності критеріїв, які дозволяють зробити висновок, що істотна зміна змісту бази даних повинна розглядатися як нове істотне інвестування, лягає на виробника бази, що є результатом такої

інвестиції;

- (55) Оскільки нове істотне фінансування, яке передбачає новий строк дії охорони, може включати істотну перевірку змісту бази даних;
- (56) Оскільки право стати на перешкоді несанкціонованому вилученню і/або повторному використанню стосується баз даних, виробник яких є громадянином третьої країни або має там звичайне місце знаходження, і до баз даних, створених юридичною особою, яка не має офіційної реєстрації у державі-члені, з точки зору Директиви тільки тоді, коли ця третя сторона надає порівнювану охорону баз даних, створених громадянами однієї з держав-членів або особами, які мають звичне місцезнаходження на території Співтовариства;
- (57) Оскільки на додаток до санкцій, передбачених законодавством держав-членів у разі порушення авторського права або інших прав, держави-члени повинні передбачити відповідні санкції у разі несанкціонованого вилучення і/або повторного використання змісту бази даних;
- (58) Оскільки, крім охорони, що надається цією Директивою структурі бази даних через авторське право і її змісту через право *sui generis* перешкоджати несанкціонованому вилученню і/або повторному використанню, інші положення законодавства держав-членів про надання товарів і послуг у сфері баз даних зберігають свою застосовність;
- (59) Оскільки ця Директива не відмінює застосування до баз даних, складених з аудіовізуальних творів, правових норм, що визначаються в разі необхідності законодавством держави-члена в галузі телевізійного розповсюдження аудіовізуальних програм;
- (60) Оскільки деякі держави-члени здійснюють нині через авторське право охорону баз даних, які не відповідають передбачуваним цією Директивою критеріям, застосовним для відбору належних охороні баз даних через механізм авторського права; навіть якщо відповідні бази даних можуть одержувати охорону через передбачене цією Директивою право стати на заваді несанкціонова-

ному використанню і/або повторному використанню їхнього змісту, — строк охорони цим правом значно менший від того строку, яким вони користуються на основі чинного національного законодавства; уніфікація критеріїв, застосованих для вирішення питання про те, чи буде ця база охоронятися авторським правом, не може призвести до скорочення строку охорони, яким нині користуються відповідні правоволодільці; необхідно передбачити в цьому зв'язку виняток із загального правила; наслідки таких винятків повинні обмежуватися територією держав-членів; ухвалили цю Директиву:

ГЛАВА I

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 1

Сфера застосування

1. Ця Директива стосується правової охорони баз даних, виражених у будь-якій формі.
2. В межах цієї Директиви під "базою даних" розуміють збірники самостійних творів, даних або інших матеріалів, розміщених в систематичному або методичному порядку і доступних в індивідуальному порядку через електронні або інші засоби.
3. Охорона, передбачена цією Директивою, не стосується комп'ютерних програм, які застосовуються за виготовлення або функціонування баз даних, доступних за допомогою електронних засобів.

Стаття 2

Обмеження сфери застосування

Ця Директива застосовується нарівні з положеннями Співтовариства, які стосуються:

- a) правової охорони комп'ютерних програм;
- b) права прокату і надання в тимчасове користування та деяких суміжних прав у галузі інтелектуальної власності;
- c) строків дії охорони авторським правом і суміжними правами.

ГЛАВА II АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Стаття 3

Предмет охорони

1. Відповідно до цієї Директиви, бази даних, які за відбором або розміщенням матеріалів утворюють творчий результат інтелектуальної діяльності автора, як такі охороняються авторським правом. Жодний інший критерій не може бути застосований для вирішення питання, чи підпадають бази даних під таку охорону.
2. Охорона баз даних авторським правом, передбачена цією Директивою, не стосується їхнього змісту, і вона діє нарівні з існуючими правами, що стосуються змісту цих баз.

Стаття 4

Авторство бази даних

1. Автором бази даних є фізична особа або група фізичних осіб, які створили цю базу, або в разі, коли законодавство держави-члена Співтовариства допускає, юридична особа, яка розглядається цим законодавством як правоволоділець.
2. В разі, коли колективні твори визнаються законодавством держави-члена, майнові авторські права належать особі, яка має авторське право.
3. В разі спільного створення бази даних кількома фізичними особами, виключні права спільно належать цим особам.

Стаття 5

Дії, які обмежуються

Стосовно представлення бази даних, що охороняється авторським правом, автор бази даних має виключне право щодо здійснення або надання дозволу на:

- a) тимчасове або постійне відтворення цілком або частково будь-яким способом і в будь-якій формі;
- b) переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку;
- c) будь-яку форму публічного розповсюдження бази або її копій. Перший продаж кожної бази даних у Співтоваристві правоволодільцем або за його згодою вичер-

- пує право контролю повторного продажу цієї копії у Співтоваристві;
- d) будь-яке сповіщення, виставлення або публічний показ;
 - e) будь-яке відтворення, розповсюдження, сповіщення, виставлення і публічний показ результатів дій, зазначених у (b).

Стаття 6

Винятки з дій, які обмежуються

1. Законний користувач бази даних або її копії може здійснювати всі дії, зазначені в статті 5, необхідні для доступу до змісту бази даних і до її нормального використання самим користувачем, без дозволу автора бази даних. В міру того, як законний користувач одержує дозвіл на використання тільки частини бази даних, це положення стосується тільки цієї частини.
2. Держави-члени мають можливість передбачити обмеження прав, зазначених у статті 5, у таких випадках:
 - a) коли здійснюється відтворення для власних потреб окремої особи неелектронних баз даних;
 - b) коли має місце використання тільки з метою ілюстрації в процесі навчання або запровадження наукових досліджень, за умови зазначення джерела, в тій мірі, в якій це виправдовується некомерційним характером поставлених завдань;
 - c) коли йдеться про використання в інтересах суспільної безпеки або з метою здійснення адміністративного чи судового процесу;
 - d) коли йдеться про такі винятки з авторського права, які традиційно передбачалися національним законодавством, не обмежуючи при цьому підпункти (a), (b), (c)
3. Відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, ця стаття може бути витлумачена як така, що завдає несправедливої шкоди законним інтересам правоволодільця або нормальному використанню бази даних.

ГЛАВА III ПРАВО SUI GENERIS

Стаття 7

Предмет охорони

1. Держави-члени передбачають для виробника бази даних право стати на заваді вилученню і/або повторному використанню всієї або значної, визначеної кількісно або якісно, частини змісту бази даних, коли одержання, перевірка або представлення цього змісту свідчить про істотне інвестування з точки зору якості і кількості.
2. В цілях цієї глави:
 - а) "вилучення" є постійне або тимчасове перенесення всього або істотної частини змісту бази даних на інший носій будь-яким способом і в будь-якій формі;
 - б) "повторне використання" — будь-яка форма надання невизначеному колу осіб всього або істотної частини змісту бази шляхом розповсюдження копій, прокату, передачі електронним шляхом або іншої форми передачі. Перший продаж копії бази даних у Співтоваристві правоволодільцем або за його згодою призводить до вичерпання права контролю за перепродажем даної копії у Співтоваристві.Надання в публічне користування не є дією з вилучення або повторного використання.
3. Право, зазначене в частині 1, може бути передане, відступлене або надане за ліцензійною угодою.
4. Право, зазначене в частині 1, застосовується незалежно від можливості бази даних одержати охорону через авторське право або будь-яке інше право. Крім того, воно застосовується незалежно від можливості змісту даної бази даних одержувати охорону авторського права або інших прав. Охорона баз даних правом, зазначеним у частині 1, не відмінює прав, існуючих щодо їхнього змісту.
5. Вилучення і/або неодноразове повторне і систематичне використання неістотних частин змісту бази даних, що складає дії, які суперечать нормальному використанню даної бази даних або яке завдавало б не виправданої шкоди законним інтересам виробника бази, не допускається.

Стаття 8

Права і обов'язки законного користувача

1. Виробник бази даних, яка будь-яким способом була надана невизначеному колу осіб, не може перешкодити законному користувачеві даної бази щодо вилучення і/або повторного використання несуттєвих частин її змісту, визначених кількісно і якісно, хоч з якою метою це здійснювалося. Тією мірою, якою законному користувачеві дозволяється вилучати і/або повторно використовувати тільки частину бази даних, цей пункт стосується цієї частини.
2. Законний користувач бази даних, яка була надана будь-яким способом невизначеному колу осіб, не може виконувати дії, що суперечать нормальному використанню цієї бази даних, або які не виправданим способом завдають шкоди законним інтересам виробника бази даних.
3. Законний користувач бази даних, яка була надана будь-яким способом невизначеному колу осіб, не має завдавати шкоди суб'єкту авторського права або суміжного права щодо творів або іншого змісту, які містяться в даній базі.

Стаття 9

Винятки з права *sui generis*

Держави-члени можуть встановити, що законний користувач бази даних, яка будь-яким способом була надана невизначеному колу осіб, може без дозволу виробника бази вилучати і/або повторно використовувати суттєву частину змісту даної бази:

- a) коли йдеться про вилучення для використання для власних потреб змісту неелектронної бази даних;
- b) коли йдеться про вилучення з метою ілюстрації в процесі навчання або з науково-дослідною метою, за умови зазначення джерела і тією мірою, якою це виправдано некомерційною метою цих дій;
- c) коли йдеться про вилучення і/або повторне використання в інтересах суспільної безпеки або адміністративного чи судового процесу.

Стаття 10

Строк дії охорони

1. Право, зазначене у статті 7, починає діяти з дати закінчення виготовлення бази даних. Він закінчується через п'ятнадцять років, рахуючи від початку року, наступного за датою закінчення виготовлення.
2. У разі бази даних, яка була будь-яким способом надана невизначеному колу осіб до закінчення періоду, передбаченого частиною 1, строк дії цього права закінчується через п'ятнадцять років, з 1 січня, рахуючи від року, який іде за датою, коли база даних вперше надана невизначеному колу осіб.
3. Будь-яка істотна зміна змісту бази даних, визначена кількісним і якісним способом, зокрема, будь-яка істотна зміна, що впливає з накопичених додавань, усунень або послідовних змін, яка дозволяє зробити висновок, що йдеться про суттєве, визначене якісно і кількісно інвестування, дозволяє надати базі, яка є результатом такого інвестування, власний строк охорони.

Стаття 11

Суб'єкти права. на яких розповсюджується право *sui generis*

1. Право, визначене у статті 7, стосується баз даних, виробник яких або правоволоділець цих баз даних є громадянин однієї з держав-членів або має основне місце проживання на території Співтовариства.
2. Частина 1 стосується також компаній та фірм, заснованих відповідно до законодавства держави-члена, що мають реєстрацію, головне управління або основне місце бізнесу всередині Співтовариства; разом з тим, якщо така компанія або фірма має тільки реєстрацію на території Співтовариства, її діяльність повинна бути суттєво пов'язана на постійній основі з економікою держави-члена.
3. Угоди, які поширюють право, визначене у статті 7, на бази даних, створені в третіх країнах і не охоплених положеннями частин 1 і 2, укладаються Радою за пропозицією Комісії. Тривалість дії охорони, що надається базі даних через цю процедуру, не перевищує тривалості, встановленої у статті 10.

ГЛАВА IV ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 12

Санкції

Держави-члени передбачають відповідні санкції в разі порушення прав, передбачених цією Директивою.

Стаття 13

Збереження інших правових положень

Ця Директива не скасовує положень, що стосуються, зокрема, авторського права, суміжних або інших прав чи обов'язків, наявних в даних, творах або інших матеріалах, включених до бази даних, до патентів, торговельних марок, прав на промислові зразки, охорони національних цінностей, законів щодо обмежувальної практики та недобросовісної конкуренції, комерційної таємниці, безпеки, конфіденційності, захисту баз даних та приватних даних, доступу до публічних документів та договірних права.

Стаття 14

Застосування в часі

1. Охорона, передбачена цією Директивою щодо авторського права, стосується баз даних, створених до дати, зазначеної в статті 16(1), які на цю дату відповідають вимогам, встановленим цією Директивою щодо охорони баз даних авторським правом.
2. Як виняток з частини 1, коли база даних, що охороняється авторським правом в державі-члені на дату публікації цієї Директиви, не відповідає критеріям охорони авторського права, визначеним статтею 3(1), ця Директива не обумовлює скорочення в цій державі-члені строку дії, що залишився, вищезазначеного режиму охорони.
3. Охорона, передбачена цією Директивою стосовно права, визначеного у статті 7, стосується також баз даних, виробництво яких було завершено протягом п'ятнадцяти років, що передували даті, зазначеній у статті 16(1), і які на цю дату відповідають вимогам, встановленим статтею 7.
4. Охорона, передбачена частинами 1 і 3, не скасовує акти і права, набуті до дати, зазначеної в цих пунктах.

5. У разі бази даних, виготовлення якої завершено протягом п'ятнадцяти років, що передували даті, зазначеній у статті 16(1), строк дії охорони права, визначеного статтею 7, становить 15 років від 1 січня, наступного за цією датою року.

Стаття 15

Обов'язковий характер деяких положень

Будь-яке положення договору, що суперечить статтям 6(1) і 8, вважається юридично неспроможним.

Стаття 16

Прикінцеві положення

1. Держави-члени ухвалюють закони, підзаконні акти та адміністративні розпорядження, необхідні для виконання цієї Директиви, не пізніше 1 січня 1998 року.

За ухвалення державами-членами таких актів вони посилаються на цю Директиву або додають такі посилання за їхнього офіційного опублікування. Способи оформлення такого посилання встановлюються державами-членами.

2. Держави-члени повідомляють Комісії тексти положень національного законодавства, яке вони ухвалюють у сфері, що охоплює ця Директива.

3. Не пізніше кінця третього року, наступного за датою, зазначеною в пункті 1, а потім раз на три роки, Комісія передає до Європарламенту, до Ради і Комітету з соціально-економічних питань звіт про реалізацію цієї Директиви, в якому, зокрема, на базі особливої інформації, наданої державами-членами, вона розглядає, зокрема, застосування права "sui generis", включаючи статті 8 і 9, і спеціально перевіряє, чи не викликало застосування цього права зловживання домінуючим становищем або інші замаху на свободу конкуренції, які були б підставою для вжиття відповідних заходів, зокрема, створення режиму примусового ліцензування. В разі необхідності, вона надає пропозиції стосовно адаптації цієї Директиви відповідно до змін у секторі баз даних.

Стаття 17

Цю Директиву адресовано державам-членам⁵

⁵ Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України. — К.: Видавничий дім "Слово", 2006. — С. 716—724.

4. Законодавство України про авторсько-правову охорону баз даних

4.1. Цивільний кодекс України

Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року. Набрав чинності з 1 січня 2004 р.

Глава 36. Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право)

"Стаття 433. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори, а саме:

...3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добром або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності..."⁶

4.2. Закон України "Про авторське право і суміжні права" в редакції від 11 липня 2001 року

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

...база даних (компіляція даних) — сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі — електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

Розділ II

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

... Стаття 8. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

...4) бази даних;

... Стаття 19. Авторське право на збірники та інші складені твори

⁶ Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. — К.: Парламентське вид-во, 2006. — С. 86.

1. Авторів збірника та інших складених творів (упорядників) належить авторське право на здійснені ним підбір і розташування творів та (або) інших даних, що є результатом творчої праці (упорядкування).

Упорядник збірника користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору.

Автори творів, включених до складеного твору, мають право використовувати свої твори незалежно від складеного твору, якщо інше не передбачено авторським договором з упорядником збірника.

Авторське право упорядника збірника не перешкоджає іншим особам здійснювати самостійний підбір або розташування тих самих творів та (або) інших даних для створення своїх творів.

Передбачена цією частиною правова охорона баз даних не поширюється на самі дані чи інформацію і не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних чи інформації, які містяться у базі даних.

...Розділ V

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 50. *Порушення авторського права і суміжних прав*

Порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для судового захисту, є:

...б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав — опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення;

...г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

...Стаття 52. *Способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав*

4.... За рішенням суду вилучені контрафактні примірники творів (у тому числі комп'ютерні програми і бази

даних), фонограм, відеограм, програм мовлення на вимогу особи, яка є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і права якої порушено, можуть бути передані цій особі. Якщо ця особа не вимагає такої передачі, то контрафактні примірники підлягають знищенню, а матеріали і обладнання, що використовувалися для відтворення контрафактних примірників, підлягають відчуженню із перерахуванням виручених коштів до Державного бюджету України.

Стаття 53. Способи забезпечення позову у справах про порушення авторського права і суміжних прав

1. До завершення розгляду справи по суті суддя одноособово має право винести ухвалу про заборону відповідачеві, щодо якого є достатні підстави вважати, що він є порушником авторського права і (або) суміжних прав, вчиняти до винесення рішення чи ухвали суду певні дії, а саме: виготовлення, відтворення, продаж, здавання в майновий найм, прокат, ввезення на митну територію України та інше передбачене цим Законом використання, а також транспортування, зберігання або володіння з метою введення в цивільний обіг примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм і баз даних, а також записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, і засобів обходу технічних засобів захисту.

2. За наявності достатніх даних про вчинення такого порушення авторського права і (або) суміжних прав, за яке відповідно до закону передбачена кримінальна відповідальність, орган дізнання, слідства або суд зобов'язані вжити заходів для забезпечення розшуку і накладення арешту на:

а) примірники творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, а також засоби обходження технічних засобів захисту;

б) матеріали й обладнання, призначені для їх виготовлення і відтворення;

в) документи, рахунки та інші предмети, що можуть бути доказом вчинення протиправних дій...⁷

4.3. Кодекс України про адміністративні правопорушення **Стаття 51² *Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності***

Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.⁸

4.4. Кримінальний кодекс України

Стаття 176. *Порушення авторського права і суміжних прав*

1. Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі — караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх

⁷ Інтелектуальна власність. — 2001. — № 8. — С. 64—81

⁸ Кодекс України про адміністративні правопорушення з постатейними матеріалами. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 204.

виготовлення.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, — караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, — караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для їх виготовлення.

Примітка. У статтях 176 та 177 цього Кодексу матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі — якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі — якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.⁹

⁹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. — К.: Атіка, 2004. — С. 301.

4.5. Закон України від 10 липня 2003 р. № 1098-IV "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних"

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000, № 24, ст.183)

(В редакції Закону № 1098-IV від 10.07.2003, ВВР, 2004, № 7, ст.46)

Цей Закон визначає правові основи розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних і спрямований на захист інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захист прав споживачів.

Стаття 1. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у процесі розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

... база даних (компіляція даних) — сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації в довільній формі, у тому числі електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

... відтворення примірників — виготовлення одного або більше примірників аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних у будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати машина;

... імпортер примірників — український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив купівлю (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) в іноземного суб'єкта підприємницької діяльності примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

із ввезенням або без ввезення їх на митну територію України;

експортер примірників — український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив продаж (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) іноземному суб'єкту підприємницької діяльності примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних із вивезенням або без вивезення їх з митної території України;

контрольна марка — спеціальний знак, що засвідчує дотримання авторських і (або) суміжних прав і надає право на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист;

маркування контрольними марками — позначення шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;

примірник аудіовізуального твору, комп'ютерної програми, бази даних — копія аудіовізуального твору, комп'ютерної програми або бази даних на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цього аудіовізуального твору, комп'ютерної програми або бази даних і містить усі зафіксовані в аудіовізуальному творі, комп'ютерній програмі або базі даних рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього);

... розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних — введення в обіг примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних шляхом їх продажу чи іншої передачі права власності;

суб'єкт майнових авторських і (або) суміжних прав — фізична або юридична особа, якій на законних підставах належать майнові авторські і (або) суміжні права на аудіовізуальні твори, фонограми, відеограми, комп'ютерні програми, бази даних;

Установа — центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності; ...

...Стаття 3. Умови розповсюдження примірників аудіо-візуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Розповсюдження на території України примірників аудіо-візуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм та баз даних, а також їх прокат дозволяються лише за умови їх маркування контрольними марками.

Стаття 4. Право на одержання контрольних марок

1. Право на одержання контрольних марок мають імпортери, експортери та відтворювачі примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

2. Контрольні марки видаються Установою. Будь-яка посередницька діяльність щодо одержання та розповсюдження контрольних марок забороняється.

...Стаття 6. Серії контрольних марок та порядок їх виготовлення

Кожна контрольна марка має власні серію і номер.

Встановлюються такі серії контрольних марок:

... К — для примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних у формі оптичних носіїв.

Контрольні марки виготовляються на замовлення Установи в порядку, встановленому законодавством.

На кожну контрольну марку наноситься інформація, яка ідентифікує її з відповідним примірником аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних.

...Стаття 10. Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

здійснюється тільки в місцях спеціалізованої роздрібної торгівлі. Вимоги до місць спеціалізованої роздрібної торгівлі примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних та правила такої торгівлі встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, немаркованих контрольною маркою, забороняється.

Стаття 11. Відповідальність за порушення цього Закону

Особи, винні у незаконному виготовленні, підробці, використанні або збуті незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Особи, винні у незаконному розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Стаття 12. Контроль за виконанням цього Закону

Установа здійснює контроль за виконанням цього Закону шляхом проведення планових і позапланових перевірок державними інспекторами з питань інтелектуальної власності осіб, що здійснюють розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Контроль здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі виявлення розповсюдження не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних або маркованих контрольними марками, що мають серію і (або) номер, які не відповідають даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, або на них нанесено інформацію, яка не відповідає назві відповідного примірника, державні інспектори з питань інтелектуальної власності вилучають такі примірники.¹⁰

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО БАЗИ ДАНИХ	5
1.1. Передумови змін у правовій охороні баз даних	5
1.2. Існуючі способи і перспективи правової охорони баз даних	6
РОЗДІЛ 2. АВТОРСЬКО-ПРАВОВА ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ	10
2.1. Міжнародні норми	10
2.2. Регіональне законодавство	12
2.3. Національне законодавство	18
2.3.1. Загальні положення	18
РОЗДІЛ 3. ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ SUI GENERIS	21
3.1. Перспективи міжнародної охорони	21
3.2. Регіональне законодавство	36
3.2.1. Охорона баз даних у Європейському Союзі	36
3.3. Національне законодавство.....	44
3.3.1. Охорона баз даних у скандинавських країнах і Мексичі	44
3.3.2. Охорона баз даних у Великобританії	48
А. Законодавчі положення про охорону баз даних	48
Б. Загальні положення про охорону баз даних	49
В. Вільне використання баз даних	50
Г. Право на базу даних	51
Д. Зміст і обсяг права	52
Е. Виробники й правоволодільці	54
Є. Порухення, межі дії авторського права, способи його захисту	55
Ж. Вилучення і вільне використання	56
3. Зарубіжні бази даних	57
3.3.3. Охорона баз даних у Німеччині	58
3.3.4. Охорона баз даних у Франції	63
3.3.5. Охорона баз даних у США	66
А. Охорона баз даних за допомогою авторського права	66
Б. Охорона баз даних за допомогою інших галузей права	67
В. Вільне використання баз даних	68
Г. Відповідальність за порушення прав упорядника баз даних.....	68
3.3.6. Охорона баз даних у Російській Федерації	69

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ В УКРАЇНІ	72
4.1. Авторсько-правова охорона баз даних	72
4.2. Перспективи охорони баз даних sui generis	76
 Висновки	 80
 Додатки	 82
1. Рекомендації володільцям прав на бази даних для спрощення процесу доказування в суді	82
2. Міжнародні норми авторсько-правової охорони баз даних ...	84
2.1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року	84
2.2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) 1994 року	84
2.3. Договір ВОІВ про авторське право 1996 року	84
2.4. Проект Договору ВОІВ про інтелектуальну власність щодо баз даних	85
3. Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних	119
4. Законодавство України про авторсько-правову охорону баз даних	119
4.1. Цивільний кодекс України	119
4.2. Закон України "Про авторське право і суміжні права" ..	119
4.3. Кодекс України про адміністративні правопорушення	122
4.4. Кримінальний кодекс України	122
4.5. Закон України від 10 липня 2003 р. № 1098-IV "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних"	124

ДЛЯ НОТАТКІВ

ДЛЯ НОТАТКІВ

Науково-практичне видання

Володимир Степанович Дроб'язко

**ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ: МІЖНАРОДНІ,
РЕГІОНАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

монографія

Рекомендовано до друку
Ученою радою НДІ інтелектуальної власності АІрНУ
протокол № 6 від 30 вересня 2008 р.

Комп'ютерна верстка Ж. Амелічева
художнє оформлення І. Петренко

Підписано до друку 30.09.2008 р.
Формат 60x84/16 Папір офсетний.
Гарнітура SchoolBookСТТ.
Ум.-друк. арк. 5,87.
наклад 100 прим.

Надруковано ТОВ “Лазуріт — Поліграф”.
Україна, 04080, м. Київ, вул. Костянтинівська, 73.
Тел./факс: 417-21-70